

POMLADANSKO CVETJE.

ZALOŽIL IN NA SVITLO DAL

VEKOSLAV RAIČ

VREDNIK „PRIMORCA“

V TESTU

NATISNIL RUPNIK IN DR.

1871.

PROLOG.

Stopi „cvetje med svet, ki mila „pomlad“ te rodila;
V šopek sem ga nabral, vam ga, Slovenke, podam.
Cvetje, prelepa beseda osebi prirodo ljubeči!
Nisi brez vrednosti dar, ako zaslužiš imé:
Ne poletje, jesén ne veneča, ne zima ledena,
Letni čas le en sam, sama pomlad te rodi;
Vsaka prst ti ni mati in tudi ne vsaka rastlina,
Treba tud' solnca ti je, da se razviješ lepó;
Mraz in žarki pekoči protijo ti v nježni mladosti,
Srečno šteti se smeš, ako obema zbežiš.
Tedne raste cvetica in mesece plje življenje
Materi zemlji iz prs, preden ko cvet obrodi.
Glej in pride roka nemila, potrga cvetice,
V kratko veselje ljudém reve prezgodaj umró.
Toda človek gospod narave je njemu služeče,
Kar je postreglo ljudém, to je doseglo svoj cilj;
Ako bi rože natrgal in zmetal jih v brezno ostudno
V grd, brezčasten pogin, rekel bi skoraj je greh;
Ako pa cvetje natrgano eno le deklico zalo
Razveselilo je, tak' ni se razvilo zastonj

In če potrgam vse cvetke in jih razsujem po cesti,
Deklici eni na pot, dosti so vžile časti.
Taka je z našim „cvetjem“: ni brez težave rojeno,
Kar sem s trdom nabral, kratkim le uram je v slast.
Ako pa s „cvetjem“ razveselim le eno Slovenko,
Ni se razvelo zastonj, plačan je dosti moj trud.
Pojdi med ljud slovenski mi knjiga in kratí mu ure,
Bral te bo kmet in gospod, pisana si za obá.
Kamor prideš, za reč domačo izbudi ljubezen,
Za slovenstvo stroá vnemaj, za slovstva pokrók.
Blaži narodu čute in misli pomaj mu razvijaj';
Bodi v spodbudo močém, ki še brez dela stojé.
To je želja mojá, in, bratje, nikar je prezreti!
Dajmo si k *delu* roké, lepše prihodnjosti vir.
Malo premore en sam, pa vsi že premoremo nekaj,
Lastna nas reši roká, drugim zaupati nič!
Tako postavimo dom si svoj na stebre mogočne,
Nam na slavo in čast, poznim unukom v korist.

Izdajatelj.

SOLNCE IN SENCA.

(Izvirna novela, spisal J. Ogrinec).

I.

Kar more biti človek, ki si je že nekaj let v šolskih klopih v glavo vbijal modrost starih grških, latinskih in modernih modrijanov in učenjakov, to sem bil jaz že postal, namreč graščak z zlatimi gradovi v oblaci, polni jasnega upanja za prihodnost. Brez pravih še skušenj, jemal sem ljudi, kakor se kažejo; za dobre in poštene. Kdor se mi je bližal prijazno, temu sem odkritosrčno zaupaval; bil sem mu raven prijatelj. Svet se mi je zdel lep, popoln in po srci, da bi ga bil le objel, najraje z obema! O slehernem, mladem in brhkem dekletu pak sem čislal višjo stvar božjo brez navadnih človeških napak in strasti, kako ljubeznjivo Vilo pač, ali angeljca, ki bi bil z nebes prikriljal na zemljo, rožice posipat, posebno mladeniču na pota.

Sabota popoldan. V K*, prav prijaznem mesteci na Kranjskem, udarilo je uro, tri. Zvonovi, lepo vstreženi, zadoné zapored pošiljaje svoje praznične glasove tudi venkaj na deželo, oznanovat trudnemu kmetu, da jutri pa si tudi on oddahne in počije. Tam se danes tudi pomenljiv mlaj vzdi-

guje med hišami, da mu z zalo okinčanega vrha kmalu zatrepetljajo živobojni trakovi po zraku in lepa, slovenska zastava. Vēs čas vmes gromeva mo- gočen pok iz možnarjev, da krepek majnik odletuje od hriba in gore, da potresa ozračje, potresa zemljo — in ginjeno srce slovenski materi, katera je tako željno, željno vendar dočkala tistega presrečnega dne, ko bode njen sin stal pred oltarjem in pel novo mašo; pa srce morda tudi nekateremu dekletu, ki skrivaj milovaje ga sočutno vzdihne: «Škoda za njega!»

Drugi dan zjutraj že deveta ura iz nova zvonè in gromè naznanuje, da se pričinja imenitna slovenost. Velika množica pobožnih in radovednih ljudi z bližnih in daljnih krajev je skupaj privrela: — molit Boga in prodajat zijala!

Kmalu se prikaže dolga vrsta povabljenih svatov spremaje novomašnika v cerkev. Zale družice z venci na glavi, z rožicami na lici, možki in ženske z mičnimi šopiči v rokah ali pripetimi na obleko: vsi pak z jasno radostjo na obrazi, oče in mati celo sè svitlo solzo v očesi, očitna priča, kakò neizre- kljivo se veselè svoje tihe notranje sreče. Na zadnje novomašnik, z velikim, krasnim šopom v roci. Ali on stopa mrklo, toliko da se ne opoteka. Obraz mu je bled in prepaden, oči, katere so časi tako vedro in veljno gledate v mični, mladi svet — ima jih sramežljivo povešene proti tlom. In kakò pač mu je pri srci? Na to ni mislil menda nobeden ne, razun mene, ki sem tačas v njem komaj še spoz- naval prijatelja svojega, in v tistem trenutji pač le sam videl mu v srce.

Ne dolgo potem in novoposvečenec stoji pred oltarjem. Bukve se mu odprò. Zapoje s tresočim

glasom: Veni creator!!... in mladenič — izpolnil je prevroče želje vsaj starišem; pa odpovedal se je svetu za vselej! Bog, pa to je veliko! Le ti sam zamoreš in smeš toliko daritev zahtevati od človeka, in zgolj le zavoljo tebe se mladenič tako daruje!

Ali pa razun mene še kdo razumeva mojega prijatelja v mašnem plašči? Ozrevši se na stran vidim mlado dekle v svatovski obleki, kakò jej svitla rosa drsi po prebledelih licih, kako se skoraj omedlela naslanja svoji sestri na ramo! Pač bridke solze brezupne ljubezni — sodil bi bil takrat lahko kdo. Pozneje sem se prepričal, da edino le moji enaka čut genila je rahlosrčno dekle tako globoko!

V dveh urah je slovesnost končana. Novomašnik zapusti oltar in gredè po sredi cerkve deli blagoslov, katerega množica sprejema klečè in trkaje si na prsi. Potlej se gnjetóč vspe za njim. «Kriščev namestnik: oznanoval bo božjo besedo, grešne duše bo pasel, blagor mu!» šepeta stara ženica molèč velo roko iz gnječe, da se v svetem strahu dotakne njegovega robù ter pobožno prekriža. «To mu bo dobro! Kar le hotel, jedel bo in pa pil», méni mož sivih las. «Pa res, že danes ta dan mu bode več padlo za stonj, kakor sem jaz vse svoje žive dni privarčeval z žuljavimi rokami! Toliko, da si grunt lahko kupi!» pristavi še drug, — in razidò se vsak po svoji poti.

II.

Stara in čestita je navada, da se imenitne in resne dogodbe v človeškem življenji slovesno obhajajo, to je, da takrat se zlasti zavživa nekaj čez vsak-

danjo mero. Okusen grížljaj in kupica dobrodejnega vinca še nekako najbolj povzdigujeta dušo nad pozemske križe in težave, katere jo tako pogostoma ali že tarejo ali še le pričakujejo. Človek tako vsaj za tisti trenutek pozabi, da je v dolini solzá! — O godovih se vezujejo, o krstih in birmah imevajo svoje botrine, o porokah ženitovanja, in po pogrebih so bile do novejih časov sedmine v navadi. Kdo bi tedaj rado veselemu Slovincu jemal za zlo, če tudi o novih mašah vabi v svate in napravlja gosti?

Štel sem si v dolžnost, da z družimi povabljenčci vred tudi sam obhajam nove maše dan svojega posvečenega prijatelja. In dobra mati, ki so mi vsegdar le iz najboljših namenov branili v društva, ta blaženi dan dovolijo mi radi, naj le grem! Sladka nada v sreči jim je pač obetala, da le-ta po njih mnenji najlepša veselica na zemlji utegne tudi v meni vzbuditi hrepen po duhovskem stanu. Šel sem, pa — morebiti bi bilo bolje za me in še za katerega drugega, da nikoli nisem bil tam!

Večer je spet združil goste, ki so se bili med dnevom poraztresli. Družina, kateri je bila tolika sreča došla, bila ni bogve kako premožna; vendar ta dan je vsega dovolj in pa vsem!

V prostornem hramu je po podolgastih, poleg sten raztegnenih mizah jedil in pijače, kar more na nje. Gostje in svatje okoli njih si privoščujejo, kar komu naj bolje po godu, napijaje si med seboj, razgovarjaje se, veseli in radostni: da imajo vsega dobrega dosti za želodec! Vsak ima že koga za svoj kratek čas: mož ženo, svojo, ali pa katero drugo, tovariš druga, znanec prijatelja, fant svojo izvoljeno, kakor bi bili vsi le sebi na ljubo napovedali si

tukaj-sèm shod za zabavo. Na *njega*, ne vèm če se je kdo spomnil le enkrat!

Kakò bi si bil, mogel toraj jaz, mlad muzin sin, lepo priložnost kaliti z bridkim premišljevanjem, da taki so ljudje!

Okoli mize poleg konca so sedele samo mlade zale dekleta, večidel družice — vse tako samotno zapuščene! Tjekaj me je mikalo že koj iz početka in zdaj, ko vstopim k njim, obtiče mi hipoma oči le na *eni*, tam v sredi med njimi! Kakšna je bila? Mlada je bila, lase rumene, mično zarudela v bela lica, na katerih jej je sladko počival krotak mir, očiten dokaz, da njeno srce ni še nikoli upalo in se balo. Kakor luna temni zvezde, temnila je ona vse svoje tovarišice okrog in okrog sebe, tako je bila lepa! Čedno mično in prijazno je bilo gledati to ravno razcvitajočo se devico, ki meni pred očmi v svoji ljubeznjivi zadregi kar vedela ni, kako in kaj bi z belimi ročicami.

Jaz sam sem bil v precejšnji zadregi, kakò naj bi začel priličen pogovor z njo; čeravno mi je njej nasproti že koj v prvem trenutji nekaj dejalo, da tej deklici imani toliko povedati ter toliko jo prašati! Kakor nalašč se spomnim tiste njene omahljivosti v cerkvi.

«Veste gospodična Regina — (to ime, slovenski kraljica, podtaknem ji za zdaj nalašč, da njeno pravo prezgodaj ne pride čez katera, lepa, posvečena usta!) — «verjamete» pravim jej, «da zjutraj sem srčno mило miloval vas?»

«Oj tista slabost pač pri maši! Hvala vam! Pa hudega ravno ničesar ni bilo. Genilo me je bilo tako, ko sem videla ga, kako je bil bled!» odgo-

vori ljubo, povešaje oči sramežljivo pred sè in stikaje drobne prstike.

«Ali kaj vendar, katera misel je mogla tolikanj geniti vas?

«Kar tako nekako tesno mi je bilo pri srci. Saj menda še prav ni, pa — drugač nisem mogla, da sem pomilovala ga; prav za prav še sama ne vem, zakaj?»

«Gospodična, zavidam ga za vaše pomilovanje. Skor, da bi bil rad, kakor on».

«O zakaj, potlej to vem, da bi pomilovala tudi vas!»

«Ravno zato. Jaz pomilovan od vas štel bi se srečnega»

«Vi za duhovna? Ne, potlej bi mi žal bilo!»

«Kaj res? Vam žal za mé?»

«Res, za vas!»

«O potem se ne bojte, ljuba gospodična; pa že ne bodem duhoven! — Vendar, vi zala Regina, ali se pa niste zavoljo mene prenaglili? Saj me še ne poznate! Še pogledali me niste, nikoli!»

«Kaj pak? Kedaj že, kolikrat!» rekoč za trenutek povzdigne oči, pa jih hitroma spet povesi, in mična rudečica jej pozori ljubeznjiva lica.

Te mile, te modre oči! Ta krotki, tako nedolžen pogled, — segel mi je v dno srca, ginel me globoko in čudno prijetno.

«Glejte», pravim jej, «da še zdaj si ne upate pogledati và-me!»

«O pač, pa — pa —»

«Le recite, brez skrbi! Radoveden sem, kake premisleke morete neki imeti?»

«Sestra tù-le — pokaže na zraven sedečo — mi je pravila, da —» doklica se preljubo nasmehlja.

«Kaj vam je pravila sestra?» silim jo.

«Da je nevarno gledati — gledati mlade gospode!»

Govoreč te besede tako ljubo in priprosto, da se ji je že iz tega na tanko posnemalo, da vso to tako modrost si je bila pridobila zares samo še le od svoje sestre, srečajo pač le slučajno nje oči moje. Ona jih nemudoma obrne do svoje sestre na desni, spominjajoč jo :

«Jeli, da si mi res tako dejala, in svetovala mi?»

«Res sem jej», potrdi sestra meni, in čez nekaj časa pristavi: «Regina še nikoli ni nobenega poznala!»

«Ali ljuba gospodična, vi ne smete svoji dobri sestri verjeti vsega, dokler sami niste prepričani! Poskusite! Pogledati mene, to vam vendar ne more čisto nič nevarnega biti!» velim jej jaz.

«Bog vé?», méni ona, in se prvokrat sè svojim ljubo-jasnim pogledom nekoliko srčneje pomudi meni na obrazi.

Mene prešine rajska radost. Stal sem, kakor očaran. Bilo mi je takò nepopisljivo pri srci, menda, kakor sv. Pavlu, ko je videl nebesa odprta: da brž sam nisem vedel, kakò bi in kaj bi? Kar mògel sem proč, le sam sanjat o njenih modrih očeh in vsi svetniki v pratiki nè vedò, o čem še?

Odhajaje se ozrem med vratmi. Zdelo se mi je, da ona pogleduje za mano. To me stori srečnega, zelo srečnega!

Hladeč si vročo glavo vèn zunaj v večernem mraku mi tiste zanimive in pomenjljive sestrine besede kakor pomladna škrjančeva pesem z jutro-zornih višav tako dobrodejno blažeče še vedno, vedno donè na ušesa.

«Ona še nikoli ni nobenega poznala!» izgovarjam le in le sam pri sebi.

In v tem, ko tako globoko vtopljen v vse to pohajam gori in doli vštric vrščnega gostovanskega brama, obesi se mi s težko roko na ramo dober znanec, naj rečem prijatelj sploh «Srakoper» imenovan. Mimo gredè naj omenim, da ta priimek se ga ni bil prijel, češ, ker bi po vnanjem, kakor srakoper sraki po perji, podoben bil temu tiču, ampak le, ker je imel njegove lastnosti; vse tiste, katere znači njegovo nemško ime: „würger“—goltač.

Sopihaje mi vinski duh v lica pravi: «No Ognin, — tako je on imenoval mene — kakor se mi dozdeva, ti nocoj vrlo napreduješ! Če sem prav slišal, bila sta že pri očeh. Le tako ročno naprej! Še eno pèd niže, pa sta pri srci».

Ta človek, dasiravno časi ne brez nekaterih rogoviljastih napak, bil je vendar, kakor rekamo, dobra duša; in v pravem časi še celo tudi bistroumen, menda, ker je imel precej skušenj za seboj. Zategadelj mi navadno ni bil ravno nadležen; ali v tem posvečenem trenutji bi se ga bil raje znebil, ko ne vem česa. Toda on, kakor nalašč nagajaje mi drdra zraven mene:

«Nič, ljubi moj Ognin, le tako smelo pèd za pèdjo naprej! Mora biti! Dekle je, mlada je, brhka je: — vredna je! Kaj pa še češ? Ko bi tebi na prvo sapo tudi na tem kaj bilo, — tudi bogata, bogata bo! Njen stari ima pol drugo kopo hiš tùle v mestu. Pa, saj to sam veš. Tudi bi jaz verjel, da nima še nobenega. Če pa že ima ga, — pa se izpodrine! Ti, tak zanimivi človek, filozof z viših šol v rezidenciji, — da ne bi zmozel toliko mo-

droslovske zvijače, pa temu malomestnemu, tako priprostemu dekletcu ne zrèl v tisti srček mehàk. Nikakoršen vseučeliščnik — človek nisi, če ti le še en trenutek kljubuje! Mene bi bilo sram! Sicer pa, če le popred-le nisem imel kurje slepote, tiste hude: že leze, že leze!

Jaz ga hočem podržati, naj mi bolje pojasni te svoje zadne besede, ki se mi je bil zlasti ž njimi brž tolikanj prikupil, ali že se je bil zgubil izpred mene. Meni samemu pa njegov govor še vedno po ušesih prijetno doni, kakor le zgodno tičje žgolenje tam pod jasnim nebesom naznanujoč, da zori lepo jutro pomladno. Precéj verujoč, da je, in še bolj želeč, naj bi se res izpolnilo, kakor je slutil Srakoper, vrnem se nemudoma nazaj, kamor me je srce po sili vleкло.

Kmalu se je spet vnel med nami razgovor, legàk in naravnost od srca, kakor sploh med mladimi ljudmi, ki so že eden drugzega veselí in na tihoma srečni med seboj. Zdelo se mi je vendar, da jaz zbiraje svojemu govorjenju predmete nisem nič več tako po polnem lehkoročen, in da tudi njej tak proprešnji dobrovljen smehlja nič več tako nepresledno ne vdira tistih ljubeznjivih jamic v lica, pač pak, da me posluša toliko verneje in morebiti tudi sama od sebe nekaj večkrat sreča z očmi. Razgovarjaje se tako že precej časa o marsikaterih bolj ali menj zanimivih rečeh pridemo na vse zadnje po daljših ovinkih in klancih hoté ali nehoté vendar pa le res do človeškega srca pa njegovih priteženj, in jaz posebej — do Regininega, práv, kakor mi je oni poprej napovedoval. Ravno sem jej že hotel razlagati, kolik blagor za človeka jo to: dve duši pa eno srce, — ko se Srakoper žarko vlečega obraza

prignete do našega omizja in sladko-ironično režéč se na moje poslušalke hripavo kroži:

«Dekličice, noričice,
Ko fantom vse verjamate!
Vam zlate grade obetajo
Pa še ene bajte nemajo!»

Sam zlodej ga je prinesel tudi, in nareka mu ravno zdaj-le to preklicano pesem, mislil sem si in želel si ga k vragu. Vendar sem silil se, da sem se smejal, kakor vsaka dekle okrog mene.

«Tako pa le pesem o fantih, ki obetajo *grade*; če obetajo pa *srca* — o potlej pak je konec vés drug!»

Tako, hvala Bogu, popravi ta nepovabljeni nepridiprav, kar je bil skazil. Jaz si globoko oddahnem. In on, kakor da mi je videl v stiskano srce, nadaljuje:

«Katera namreč bi bila tako prijazna, da bi temu-le — pokaže nà-me — hotela blagovoljno otišati vem da že štirideset dni bridko poščeno srce: tista bi mu ondi notri na rožicah ležala, sladko se zibala in prijetno senjala, da bi se smejala še tri dobre predpuste po smrti!»

Splošen, dobrovoljen smeh okrog in okrog.

«Da, da, zala Regina» potrjuje njej, «taka je, taka! Katera pa tega meni ne verjame, jej pa ne vem boljšega sveta, da poskusi. On, stavim, da se branil ne bo! No, katera če? Čakite, žrebamo! Katero pokaže ta nož, tista!»

Rekši ga zasuče na mizi, pa zvrtil se mu na tla. Pognan v drugo pokaže — polovica jih trdi, da na Regino polovica, da na nje sestro.

«Da se skaže pravica: v tretje velja!» rekoč zavrtli, in nož pokaže na ravnost v Regino, to vikoma in ploskoma pripoznavajo okrog in okrog mize vse, rade in vesele — vsaj na videz. Tudi Regina sama se povšečno zasmije, pa češ, da kar nategoma še vendar ni volje zapustiti to kratkočasno družbo pa na ravnost napotiti se meni v srčno zakotje, nasloni se kakor boječ sestro na ramo, skrivaje obrazec na nje nedrih.

«Že vidim», šali se moj zgovorni tekmeč, «da ste tudi vi, kakor vse zale dekleta. Dokler še tako-le mlade se le branijo in pa branijo še tako prisrčnih ponudeb; — potlej se pa kesajo!»

«Tako je. Bog živi Srakoperja!» viknem jaz s povzdigneno kupico, vès zadovoljen, da mi je tako po polnem po srci sukal besedo.

«Gospodičnam na zdravje okoli in okoli!» kriči on potegnivši meni kupico iz rok in prazneč jo na dušek.

Povšečna in vesela zadovoljnost se je vsaki brala na obrazi.

«Pa vendar, moja prisrčna», jezikà neutrujeni Srakoper «kaj mi pa daste, da vam privoščam tako prijetno posteljico? Vsaj kitico rožic mi spletite za prijazen spominček; darujte pa temu-le srček!»

Med temi besedami je bil pograbil velikanski cvetlični šop in potisnivši ga Regini v roke hitel je k svojim s kupicami trkajočim tovarišem; ker tako žvenčanje mikalo je njega neprimerno bolj, kakor še tako ljubezniv glasek dekliški.

Odkritosrčno moram priznati, da sem si ga že precej zelo želel stran, ker se mi je kar dozdevalo, da me ta sè svojo zares ročno jezičnostjo tako nekako kolí. Nasproti pak sem tudi spoznaval, da je

bil vendarle dobro došel. Ravno popred namreč je govor že tako sentimentalno pojema! On je spet vzbudil pravo življenje, med dekleti in kakó zdrava pa zanimiva ta misel: izprositi si šopek!

Mično je bilo gledati in poslušati, kakó je Regina ročno zbiraje rožice za nežno delce pripovedovavala o vsaki cvetlici posebej, kje se tej, kje pa tej prostorček najbolje prilega v povitku; kaj ta znamenjuje kaj óna pomenja itd. Le hudo mi je bilo, da ta šopek, katerega takó zale ročice zlagajo s toliko marljivostjo in pozornostjo, bil bi pa njega tistega Srakoperja! Kar jezilo me je, zakaj se sam in poprej nisem bil spomnil te lepe misli: da je mogel on prekositi me v tem! Premišljeval sem, kako pač naj bi izrazil svojo tudi nekako tako željo, pa tako, da bi se vsaj nekoliko izvirno glasilo: da bi se vendar ne zdel tako revnega duha! Pa godila se mi je, kakor tolikim mladikovcem, ki imevajo zraven deklet najživejo domišljijo in polno priročnih, razbljivih besedi: — le jezik preokoren, da jim ne morejo podajati pravega, tečnega izraza.

Šopek je bil zbran, ko sem jaz le še oprezeval. Regina polegne iz svojega svilnatega traka okoli glave rudečo nitko, povezal ga. Pritezaje tenko vezico pak jej šopek zdrсне izpod drobnih prstikov in pade na tla. Jaz pò-nj. Pobiraje se moja roka pritakne robu njenega krila: — takó sladko me prešine noter do srca!

Zdaj je bilo nežno delce zgotovljeno. Njegova ljubezniva stvariteljica pritakne ga k ustim, odgriznil svilnate končke, in pri ti priči se ji dve beli vrstici drobnih zobcev pokazeta izza ustnic rudečih, kakor razprezajoča se vrtnica, tako zalo!

Na ta tako mičen in kratkočasen pogled meni kar strpeti ni bilo nič več! Pa res, ta šopek nav-

dihnen se sapa te mlade device in na njenih nedolžnih ustih tako rekoč posvečen, pa — — O, kar vrelo je po meni! Najraje bi se bil skregal sè Srakoperjem. Pobral naj bi ga skobec!

In večni Bog ti ga vedi, kakò neumnost bi bil res storil v ti naglici, da me ona sama ni rešila sè svojo preljubeznivo darežljivostjo. Povzdignivši namreč tisti šopek proti meni, ponudi ga meni, rekoč:

«Pa naj ta prvi vaš bode!»

Kdo bi popisal mojo srečo tačas? Pa še, kakò ljubò, in s koliko prijaznim zaupanjem je tedaj prvikrat pogledala me! Kakor bi bila že davno znana in prijatta! Najraje bi jo bil z obema objel in hvalo ji pel, pa dejal sem ji nekaj sam ne vem kaj. Dobro le to vem, dà tisti šopek je bil že davno v moji roci, ko sem pa njo držal sè zmerom za prstike.

Potem je veseli večer hitro in voljno potekal. Okoli nas se je vse živahno gibalò in zabavljalo: govorilo, pelo, vpilo in pilo sebi in drugim vse križem na zdravje, pa tudi želodecu na kvar in glavi na preteženj. Dekleta okoli mene so, vsaka tudi menda svojemu, spletale šopke; jaz pak sè šopkom na prsih, pravil sem zlasti Regini, kakò se po velikih mestih godi, živi in študira. Poslušala me je zvesto, z vedno vò-me oprtimi očmi; vendar se mi je práv zdelo na veliko veselje, da nje misli pa tudi veliko dalje ne sezajo kakor moje — do nje!

Srakoper postavši se po konci na stol in vikoma povzdigovaje zvrhano kupo bliščečega vina visoko navkviško, izbudi čez delj iz nova splošno pozornost.

«Bog poživi našega novomašnika» kriči, «ki nam je napravil ta srečni, veseli dan, da se ga radujemo stari in mladi in se še po noči dobro imamo, kakor sicer še pri belem solnci ne rado!»

«Bog živi!» grmé od vseh strani. Srakoper pa rine na tla ter spodobno pribiti potrčevat najpoprej z družicami, katere mu vesele pritrkujejo. Pri ti priliki mu Regina pokloni poprej naročeni šopek, izposodivši si ga hitro skrivaj in v precejšnji zadregi od svojo sestre. Da je bila pozabila na njega, to je moji priprosti sebičnosti delalo veliko veselje, ker, kolika prednost to za-me! Toda brž sem moral videti na svojo veliko bridkost in osramočenje, da nimam, da bi se bogvé kakò prevzimal. Za poklonjeni dar jej namreč on na pol šaljivo, vendar prikupljivo, pa s tako gibčnostjo in ličnostjo pritisne široko našobana usta na konec prstov, da bi bil jaz le vesel, da sem poprej če tudi desetkrat slabše storil kaj takega!

Dokaj še bolj poparila me je sila, s katero je brž potem brat moje izvoljenke domu veleval svojima sestrama. Ne moje gorko prigovarjanje, naj bi vendar še nekoliko potrpeli, ne njuna prošnja: vse ni nič moglo temu trdosrčnejšu. Morali sta iti!

Nisem si mogel kaj, da ne bi bil nekoliko stopil ž njima. Na moje povpraševanje, kako sta se kaj imeli ta dan, pritrjujeta mi obe, kakò dobro! Zagotovljata mi celo, da zlasti jaz sem bil njima, kakor vsem družicam, na najvedrejo zabavo; da zaslužim zato pravo pohvalno svetinjo; da naj si pa v svesti bodem njunega popolnega priznavanja!

Kakò dobro je meni dèlo tako zagotavljanje od te strani, to si marsikdo sam lahko misli, če hoče.

«Srčno me veseli», pravim jima «če sem se svojo dobro voljo res mogel vama pokratkočasiti nekoliko trenutkov. V vaši lepi družini bila je pač meni samemu najugodnejša zabava, pa» — pristavim z nekaj živejim naglasom in prijemši Regino za ročico — «če sem le res tudi vam kaj vstregel?».

«Verjemite, gotovo!» potrdi hitro ona.

«Potlej se srečnega štejem».

Regina se ljubo zasmehlja, kakor bi se jej to prepriprosto zdelo kali.

«Če le že jutri ne pozabite nocojšnega večera?» omenim še jaz.

«Tega pa že vem, da ne!» odgovori Regina naglo in določno, da se ji je iz tega moralo spoznati, da je res prepričana svojih besedi.

«Bomo le videli!» dostavim jaz in voščim lahko noč.

Zdelo se mi je, da o poslovi mi je bila Regina majhno čutiljivo stisnila roko.

III.

Saj vem, kaj si more kdo misliti po tem odstavku: da mu le iz domišlije natvezujem vse to pripovedovanje, ali, če narobe, da sem jaz o pogledu sleherne, mlade, zale deklice pa koj vès vrtoглаv! Koliko je, ali ni resnice na obojem, o tem se nočem pričkat. Bralčeva sodba utegne se sama najbolje uravnati, če mu povem, katere misli so zlasti mene vkvarjale že proti jutru samotno gredočega z nove maše.

Mislil sem le na Regino: kakò je bila ona v lanskih velicah šolskih počitnicah čisto še otročaj,

kakò se je pa do letos mično razvila in lepo razcvela v preljubeznivo devico; mislil sem, kakò nedolžno in priprosto mora to nepopačeno dekletce biti; koliko jih zatoraj očitno pogleduje za njo, in ker je hči obče spoštovanega in čislaneega pa tudi práv premožnega meščana: koliko jih skrivaj vzdihuje zavoljo nje; mislil sem — naj na ravnost povem! kakò sladko le bi bilo ljubiti tako dekle, in, če je pač le še res, kar mi je bila nje sestra popred dejala, da ona še ni nikoli nobenega poznala: koliko slajše še, biti ljubljen od nje!

Te in take od obeh koncev večkrat premišljene misli jemal sem z resnične podlage; potlej pa prašam čestitega bralca na vsa usta: če je po tem takim res treba, prodajati domišljijo ljudem za resnico, če nisem smel biti nekoliko vtoglav?

Ne bom se prepiral, ne!

Raje se spominjam, kakò sladko me je listikrat potoma blažilo v sree. Regina, to vem, bila je takrat že izvoljena kraljica mojega srea. Ko bi bil le še to vedel, da tudi ona količkaj misli na mé, ko bi mi bila poprej dejala, ljubim te! — bil bi že naj-srečnejši človek pod — mesecem, (bila je mesečna noč!) Vendar, toliko sem bil popred pri nji čul, videl in čutil, da hotel sem vsaj upati. Kakò neki bi bil mōgel drugač? Da, upati, mōgel sem upati, da me bode ljubila!

In sladko sem upal in obetal si, da mi je v mladostnem sreci vriskalo od veselja!

Pri cerkvah je zvonilo »dani«. Rumena jutranja zarja izza izhoda je hitela preko obzorja gasit nebeške zvezde, pa vžigat jih po zemlji. Kako žarko je lela čista rosa v kapljah na tleh po rastlinji.

Kako dobrodejno je pojila vsem cvetlicam veselo kvišku hrepeneče vršičje! Meni samemu je bilo, kakor da mi hladna, blažeča rosa pada na sree. V njem se mi je vнемal ogenj prve ljubezni do dekleta.

Teden dolgih dni je minilo, da Regine nisem nič videl, nikar, da bi bil govoril ž njo, kakor koli sem tudi prizadeval si. To se vé, doma so skrbno pazili, da ji kak zapeljivi sladkáč ne pride pred oči. Sama se je morála kolikor mogoče varovati obče-
vanja z mladeniči, da si ohrani dobro ime. In jaz — kdo sem bil, kaj imel, da bi bil smel v pričo katerega domačega govoriti jej na serce, z dobro vestjo, da ne njej, niti sebi ne nakopljem neprijetnosti na vrat? Ponosen muzin sin, slušatelj modroslovja na viših šolah, z nekaj klasične in moderne filosofije v glavi, in zlasti s precej platonizmom v srci: to so se meni že še dosti lepe pridobitve in čednosti zdele za mojo starost. Ali ravno tako dobro sem vedel, da Reginin oče pak ima vès drug okus in po vsem drugačne nazore o človeški veljavi. Naj bi bil le s takimi pridelki, pa z roko na srci stopil pred njega: — strašno bi se mu bil slabo priporočil! Oh, mladi ljudje tam v malih mestih, — to imajo res križe in tezave sé svojimi srci! Vice!

To je še dobro, da je vsaki teden nedelja! Ta blaženi dan združeva v božjem hramu vse ljudi. Naj se ljubijo, naj se sovražijo. Marsikak mladenič dobiva sladko priložnost po celo uro stati in moliti blizo zraven svoje izvoljene: da mu tudi naj krmežljaveja in najjezičnejša čeljustalka ne more v okom.

Tako sem tudi jaz tikoma ljube Regine, da je njena sapa božala mene po sencih, hvalil celo mašo Boga, da je dal grešnim ljudem na zemlji to pametno misel, da ga skupoma časté po cerkvah. Kar

čutil sem, kakó hitro pač mi utriplje radostno srce takó blizo zraven nje in zdelo se mi je, da ljubi Bog mi nič ne zameri zavoljo tega. Saj je vedel, da nimam ničesar hudega na mislih! Še pogledati je se nisem nikoli upal; vendar se mi je nekoliko dozdevalo, da nje pobožno oko se časi pa časi malo spotakne nad máno.

Konec opravila sem zvesto pazil, kakó da jej vsaj eno, kakoršno že koli besedico prišepnem skri-
vaj na uho. Priložnost temu se mi brž postrežljivo ponudi. Gnječa gredočih iz cerkve je velika. Prizadevam si toraj na vso moč, kakó bi drugim bolje zaslanjal jo; sam o sebi pa nisem ravno tolikanj maral, naj se ji v imenu božjem tudi malo popritisnem tje na mehko stran. Saj je bilo le z lehka, da niti njej niti meni ni škodilo ne na duši, ne na telesi! Srečevaje kropilnik, pomočim prste in ž njimi porosivši jih tudi njej pravim potihoma:

«Blagoslov božji je prvi moj dar vam: veste, kakó vas imam visoko v čislih!»

Ona hvaležno nakima za postrežbo, prekriža se in čudno sladak smehlaj se ji poziblje po kotih rožnih ustnic.

Jaz, to se vé, hitel sem v pričo taciš ugodnih znamenj delat si najslajše obete: le, kar sem želim si najbolj po srci! O, ko bi me le ne bil trpinčil bridki dvom, da ravno tako lahko pa se motim! Privabití pa ji takrat najmanjšo besedico iz ust, — ni bilo mogoče! Okrog in okrog so prežale brezzobe čeljusti!

Ni bilo drugač: čakati sem moral prihodne nedelje. In ta je bila nekoliko srečnejše za-me. Bil je namreč ravno shod pri cerkvi na prijaznem holmci nekoliko venkaj iz mesta, kamor je bil menda sam Bog privabil tudi Regino s sestro.

Pridigovaje so gospod kaplan posebno trdo povdarjali kakò pregrešne so tiste zaveze, katere natihoma pletò mladi ljudje! Stavili so sramujoči se mnoziči pred povešene oči, kakó tisti nečisti duh potlej dobi take prešeštnike in take prešeštnice tako po polnem v svojo moč: da vsaki čas in koderkod le njemu služijo; da takim celo cerkev, ta veža božja, ni dosti sveta, da tudi v nji po drugem spolu pasejo svoje mesene oči!

Na to ostro očitovanje se fantje in dekleta tam za durmi drugi drugim pomuzijo in med seboj spogledujejo, kakor vprašujoč se, če je res taka? In pri tisti priliki tudi Reginine oči srečajo moje trikrat zapored pa takò, da tisti pogledi meni sežejo v dno srca ter me skoraj do dobrega preverijo prvikrat neke tihe, sladke zaveze med obema najinima srcema, — kar bi bil sicer tudi po tistem pridigarjevem uku mogel soditi in sklepati.

Kakor sem bil toraj hveležen duhovnemu pastirju, da mi je, če prav nehoté, naklonil priložnost poizvedeti najdražjo mi skrivnost; tako, pa še bolj sem po drugi strani bal se, da bi utegnila njegova, s peklenško žrjavico nekaj podkurjena beseda zadušiti tisto nežno, ravnokar njej v plašljivem, deviškem srci oživelo se nežno cvetličico.

Odvrnit tako žugajočo nesrečo, hitim po končani slovesnosti za sestrama. Doidem ji ravno na razpotji, od koder je po eni, krajši stezi vrel glavni curek ljudi, po eni pak le bolj opotekajoče se, stareje osebe. Tudi jaz sem brez premisleka za to drugo pot, češ, kdo bi se pehál po oni, ki po nji še dva človeka ne moreta vstric! In ni mi treba opomenjevati nekaterih še drugih spotikljajev za nji in za me, ako bi skup dredé družili se glavnemu toku

(na kar sem jaz ravno najbolj težil) ko že dekleti sami, kakor ugenivši moje skrivne težnje in zlagaje se ž njimi, potegneta z mano, radi in meni na preveliko veselje.

Denašnja pridiga se kar sama ob sebi podtakne našemu razgovarjanji za priličen predmet, meni po volji, kakor nalašč. Jaz nasproti dekletoma pretehtovaje mašnikove besede, pritezam mu po polnem v tem, da človeška ljubezen res rodeva tudi spriden sad, kakor zlati pšeničin klas časi tudi sentlje; da zavoljo tega da vendar ne gre, kar na ravnost ometat in pogubeljevati vsako ljubezen! Sleherna še tako cenjena stvar ima dve strani, solnčnato in senčnato, dobro in slabo. Kdor pozna samo goršo, tisti daje sam sebi in drugim žalostno spričevalo, da le z boljšo ni bil še nikedar v dotiki; kakor n. p. tisti možki, kateri dolže vse ženske nezanesljive in nezveste: — da so občevali le s takimi! Človeška izvira iz neizmerne morja božje ljubezni, in v tem je ravno najbolj podoben človek Bogu, da more ljubiti, ljubiti svojega bližnega in samega sebe. Bog, ki je iz gole ljubezni postavil človeka in vse stvari na zemljo, hoče tudi, da le po ljubezni se človeški rod in vse, kar živi, zdržuje, dokler bo svet stal. Kdor tedaj brez pametnega razločka preganja tako s človeškim rodом nerazločljivo sklenjeno ljubezen, tisti veliko več škoduje svoji dobro namenjeni stvari, kakor pak ji koristi: ker moti ljudi, ki vendar hočejo in morajo ljubiti, da ne vedó, kako naj bi prav ljubili! Da, pa še več! Tak celo hudo greši, ker s svojo slepo nestrpljivostjo skuša najblažji in najsvetej čut človeškega srca — zamoriti!

Po tem premišljevanji naveden svojima ljubeznivima poslušateljicama še celo kopo spomina

vrednih, zlatih izrekov, v katerih sveto pismo, sv. Pavelj, ss. cerkveni očaki in drugi slavni svetnjaki slovó, povišujejo in priporočajo to lepo in sveto čednost — ljubezen!

In mladima deklicama se zdé moje, s tako veljavnimi izreki podprto mnenje in razlaganje o ljubezni tako prepričevalno in tako po polnem po resnici, da tudi njiju še nedolžno in nepopačeno nežnočutje ne zaloti čisto nič krivičnega na njem, ter da se le čudita, kako pač je vendar to, da morem jaz v tako imenitni reči biti pa z duhovnim gospodom v nekakem navskrižji, kali?

Na to jima pojasnim, kakó da je to tako protuslovje samo le dozdevno: da je duhoven pač enacih misli z menoj, da pa v svoji dušljivi gorečnosti le premalo loči dobro od slabega: da veje pljeve in pšenico, vse v en kot.

Po teh besedah umolknem, radoveden, kaj poročeta dekleti, ki sta bili vés čas pozorno pazili na moje modrovanje. In pri tisti priči vidim, kakó si Regina globoko, globoko oddahne, kakor bi se ji bil precejšen kamen odvalil od srca. Brž na to sama dé:

«Ne vem zakaj, pa — kakor bi mi zdaj bilo dokaj lažje pri srci, kar sem vas poslušala. Pa res, menda še nikoli nisem bila zavoljo nobene pridige v tacih hudih skrbah, kakor ravno zavoljo le-te denašnje! Bog vé, zakaj?»

Jaz bi jej bil gotovo rad pomagal vgibati to vganjko, katera se mi je zdela vendar précej že tako neizrečeno zanimiva za-me, kakor hitro je bila njej prišla iz mladostnih ust, in ne mara bi bila oba tudi ugenila jo, pa kazalo mi je ločiti se od njiju. Da bi vendar še kaj bolje vmiril jo, pristavim na razpotij, kakor za odgovor na njeno zadnje vprašanje:

«Zato, ljuba Regina, ker ste bili nápek razumeli gospoda pridigarja. Le poskusite malo ljubiti, prepričali se bode, da je to prijetna, lepa, blažena in vzvišena čut, katera najmenj ne teži človeku vesti!»

Deklica se kar najljubezniveje nasmehlja, pa tako, da jej iz tistega smehljaja ni bilo pretežko posneti, da ona bi se ne hotela ravno na vso moč vpirati mojemu prijaznemu nasvetu.

Pred razidom Regini še zagotovim, kakó srčno pač sem že želel govoriti ž njo, kakó sem zdaj potolažen in srečen in pa kakò verno bom po seh mal hrepenel káj skoraj spet sniti se ž njo! In zdela se je srčno vesela teh mojih besedi; jaz pak, tudi zelo vesel tacih znamenj, priporočim se njima, posebno Regini, ter poslovivši se hitim proč, natanko in celo pot premišljevaje denašnjo pridigo, ki je žugala Regini delati nemirne skrbi, kakor je sama dejala.

Kakor sem si tudi prizadeval, ni mi bilo popred mogoče videti Regine, kakor res še le prihodno nedeljo. Prva moja beseda je bila, prašati jo, če je že káj skušala po mojem naročilu prepričati se o resnici tistih besedi, katere sem ji danes teden tako živo polagal na srce. Ona se hoče po tisti svoji mični navadi ljubo nasmehljati; pa, prvikrat je to pot, da se ji ne dá. Tudi odgovora ne more nobena dobiti na moje vprašanje; pač pak me pogleda, tako milo, tako proseče in hrepeneče, da tudi meni hipoma zgine veselje, da bi se šalil. Koj na to sam postanem nekako vés mišljav, da morem le malo govoriti ž njo. In kar sem govoril, bilo je vse le bolj iskano in resno. Enako je tudi ona le tiho pritrjevala vsako mojih mnenj in časi pa časi kakor skrivaj zvedavo pogledovala me od strani.

Jelo se mi je čutiti, da se nekaj tresam; njej tudi. Predno grem od nje, pravim jej:

«Verjamete, ljuba Regina, da se mi nekako milo dela pri srci, kedarkoli vas vidim in gledam?»

«O zakaj?» prša bojazljivo.

«Ker se mi vsegdar zdi, da, ko čez let' in dan spet pridem z vseučelišča, našel vas nič več ne bom take!»

«Kakšne, — kakšne mislite li!» povprašuje živo, kakor bi ne vedela kaj menim, in bi jej bilo veliko na tem, da izve.

«Take — takó po polnom proste, da brez boječnosti, da kateremu mladeniču bôdem v oči, morem hoditi in govoriti z vami.»

«O, kakò morete misliti kaj takega?» zavrne me ona živo in hakor nekoliko očitajoč mi tako mojo misel o nji; potlej pa še hitro pristavi:

«Saj bom še le šestnajst let stara!»

Ne vem, kaj sva potem še govorila; pa izvedel sem bil dovolj: da Regina me ljubi, ljubi že prav gorko, čeravno mi ni v besedah izročila te sladke skrivnosti. O, ali jaz bi bil tolikanj, tolikanj rad čul ravno to, čul prav v živih besedah iz njenih lepih, iz njenih sladkih ust!

Kedaj jo bôdem po sedaj spet videl, kedaj govoril ž njo? Kakor rad, pa mogel nisem za gotovo vedeti tega. Vendar, sklenil sem koj da pri prvem shodu jej razkrijem svoje srce, razodenem ljubezen. Saj, kakó bi mogel po sebi mal drugač! Ljubeče srce mi je od neizmerne sreče kipelo, kipelo!

Pretekli so štiri dnovi, da je neprenehoma dež lil, kakor bi se bile vse nebeške zatvornice odprle. Imel bi bil samo dobro četrť ure do njenega domovanja, pa globiti čež take potne mlakuže, da jih

tudi moje še tako vroče srce ne bi bilo sproti sušilo! In poleg te vremenske nadloge pak si tudi nisem mogel biti gotov, da se tudi res snidem ž njo, ali vsaj vidim jo? Kje? Res, da bi bil smel k njej v hišo, v javno gostilno; pa zdelo se mi je, da vsaki mi bode z obraza bral, da nisem prišel pit, ampak le k Regini v vas.

V petek popoldan se pretrgaje oblacje, da se jame počasi vedriti. Vsaka mala linica višnjevega nebesa narejā mi polno veselja, kakor bi mi poročevala, da skoraj pak bom gledal v nje jasno obličje. Na vse to se spomnim, da Regina pojde tudi danes v cerkev: križev pot molit, ob šestih zvečer. Hitim, napraviti se: tudi križev pot molit! Ali bi mi kedo braniti smel, kali?

J Ravno sem pripravljen za odhod, ko se nakrat proti meni priveží — Srakoper. Neka čudna skoraj huda slutnja me spreleti o pogledu njega. Kakor sva si bila že dalječasa privajena, takrat, v tistem trenutji, zazdi se mi nenadoma, da ta človek mi pomenja kaj nenavadnega! Predno še morem pre-mišljovati kaj, pobije mi on misel z glasnim klikom: «Veséli se, Ognin!»

«Zakaj?» prašam brž, bolj osupnen, kakor vesel.

«Veselo novico, — zlato zdravico!» povdarja on šegavo se smeja.

Kakor žarkom z nebes razsvetli se mi um, da hipoma menim že naprej vedeti vse, kaj mi hoče sporočati.

«Té vesel — le, če jo prinašaš od Regine,» kličem jaz.

«Saj, ravno od nje od Regine! Na pragu je stala, ko sem prišel mimo. Ko jej pravim, da grem tebe obiskat, prosi, naj sem tako dober, da Tebi

sporočim nje pozdrav, pa — zakaj da nič gori v K* ne prideš?»

Srce mi je hotelo utoniti v rajski radosti. Ona toraj tako hrepeni po meni, kakor pa jaz po nji! Sicer bi se bil mogel tega sam nekoliko nadejati po tem, kar sem bil zadni čas slišal od nje; ali kakò neki bi si bil le upal misliti, da mi res dohaja tolika, tolika sreča! Saj še zdaj — kar ne morem verjeti! Prašam Srakoperja:

«Ali je pa le res?»

In tisti Srakoper resno nabere obraz pa mi z mirno besedo dokazuje, da to je gola resnica. Zraven podkrepuje svoje dokazovanje z živimi hipami, katere so bile meni še boljše poznane, kakor njemu. To se vé, da potlej mu je pač lahko bilo prepričati me. Saj sem mu rad verjel, moral sem verjeti!

Rosa mi je zabliščela v očeh — od samega veselja, od neskončne sreče! Svet se je kar zibal pred mano; objeti sem ga hotel; pa prijel sem le Srakoperja za roko, vlekoč ga, naj gre z mano — k nji, nemudoma k Regini!

Oj, kakó srečen sem bil v tistem trenutji!

«Da ljubi moj Ognin, — ljubi te Regina; saj jo ljubiš tudi ti», pristavi na to Srakoper nekaj ironično, in me gleda.

«Čemu praviš to! Saj veš, in zakaj bi jaz tajil, — da jo ljubim?» pravim mu.

Ti Tedaj ljubiš njo, ona ljubi tebe, — jeli?

«Da!» odgovorim jaz čudé se njegovemu tacemu povpraševanju.

Tačas Srakoper sklene roke nad glavo ter se mi na vso moč zasmee v obraz. Jaz gledam začuden; on pak se le reži, zmerom bolj, zmerom širje. Kima in otresa z glavo, grabi se za trebuh, ki mu

hoče že skoraj iz hlač, pa krohota se tako na vso moč: da zarudi v zabuhnjeni obraz, kakor kuhan rak; da se mu solze v debelih kapljah, kakor jagode, tekljajo po licih; da nazadnje se od samega smeha zgrudi na tla, valja po zemlji in poprijemlje za šope trave, da bi se ne skalikal navzdol, krohotaje se neprenehoma — kakor obnored!

Jaz sem vés čas strahoma strmel; skoraj groza ga me je bilo. Menil nisem že nič drugač, da je res ob um.

«Za božjo voljo! povej vendar, če imaš pamet še pravo, — kaj ti je? Zakaj, čemu se tako smeješ?» povprašujem ga že v tretje, vés malosrčen. Mislim sem zdaj za gotovo, da je res, ali kar tako nategoma znored, ali — o gorje! — da je popred imel mene — za norca!

Srakoper toliko vstanovi smeh, da more spregovoriti. Oteraje si solze iz oči, pravi:

«Tebi se smejam in pa njej, vama!»

«Pa zakaj?» prašam jaz zelo zbehan.

«Zakaj? Vajini zaljubljenosti!»

Jaz si nekoliko odahnem, ovidaje, da temu čudnemu človeku se kakor dandenašnji toliko drugim ne mara res le to, ljubiti, zdí takó smešno! Pogledam ga skoraj nevoljno.

«Ne zameri mi, ljubi Ognin!» pravi on koj na to, «pa jaz sem tega mnenja, da, kedar se dva tako-le mlada človeka, drug v družega zaljubita, — moral bi se celi svet tako smejati! Tako smejati, da bi se hribje prekucali v doline, da bi —».

«Veš kaj, ti Srakoper,» spodbijem mu besedo «če je res vés tisti tvoj poprešnji smeh edino le temu veljal, prašal bi te jaz: kakó in s čim ti opra-

vičuješ tak svoj zasmeh, če moreš? Govori! drugač ti porečem. — —»

«Le mirno, počasi, ljubi moj! Smejal sem se res zgolj le zaljubljenosti, in opravičim se ti, kakor želiš; pa potoma; pojdi! Regina, vém, da te že komaj pričakuje» rekoč, prijateljski položi roko meni okoli krbta siléč me naprej.

Kedaj bi bil jaz že hitel, da me ta ni motil in zadrževal!

Greva.

«Vidiš, ljubi moj Ognin!» začne Srakoper držaje me prijazno za roko, «jaz pravim: reva je možki, kateri ni nikoli poznaval zveličavnih blagost in sladkost najvišje, najčistejše ljubezni, — reva! Srce bije še, in fantazija se pijana spominja na one dneve, ko se je še zdelo, da en ženski pogled reša vse vganjke tega in unega sveta. Pa čez nekaj let, ko se spet vidimo, ne zasledimo nič več tistega čara, niti na sebi, niti ne na ljubi. Postarali smo se; ljuba, ki nam je bila svet in nebesa ob enem, postala je človek, kakor mi. Potem pak nam je jasno, da nikedar nismo ljubili osebe, ampak le pojem, le nebeške, rajske ideje, katere nam je ono bitje le trenutkoma znamenjevalo, nikakor pa jih ne v resnici tudi nadomestovalo! Glej to je tragedija tega človeškega življenja — in to naše prekletstvo, da nikedar stanovitno ne prekorakamo méj individualnosti, ampak, da se le in le spet nazaj pogrezamo vá-njo.»

Jaz sem strmel: od kot ta človek takò govori? «Če je res taka», ugovorim mu «potlej pak se ravno kar najmenj prisuje, smejati se ljubezni!» «Vrag se ne smejl» zavrne me Srakoper, «če pa vidim človeka, ki hoče za tak žalostni poklon od

same radosti kar zleteti v nebesa! Le logičen, ljubi Ognin! — Potlej pa še to: vsi zaljubljeni, posebno mladeniči, so slepi, malo priprosti, in — ne vem, kakó bi se bolje izrazil, precéj prismojeni: ki si zlasti ob svojem gorečem in tlečem srci prismodé pamet, in ljubici na bliščavem lici oslepé pa oči.»

«Pojdi, ti jemlješ vse sé svojega stališča!» očitam mu.

«Da, s svojega, kateremu pa je podlaga živa resnica. Kaj ni? Mladenič s svojim zaljubljenim očesom gleda v svoji izvoljeni le višje, nadzemsko bitje, brez navadnih človeških slabost. Gre natiho-ma posvetit taki mladi, priprosti devici sebe samega, vsega po polnem, in srečo svojo za vse žive dni: ker misli, ker sodi o nji le s srcem, ne z umom! In človek, ki pozna ta vrtež: — ali se ne sme smejati takemu mladeniču?»

«Jaz tega ne razvidim. Zakaj ne bi človek sebe po polnem posvetil onemu bitju, katero ljubi nad vse drugo na zemlji, in ki mu samo povrača ravno toliko ljubezen?»

«A tako? — Časi sem tudi jaz enako menil, ha, ha! Ljubi Ognin, zdaj vidim, da sva oba enih in tistih misli, samo —» nasledne besede naglasi posebno čvrsto — «samo, da sčasoma utegneš tudi ti podpirati svoje ljubezensko stališče le z enim, tistim prvim ukrepljajem, ko ga do zdaj zaslanjaš pa še z dvema.»

«Srakoper, jaz te ne razumim prav do dobrega.»

«Verjamem; tudi bi ti vse moje razlaganje v ti stvari dosti ne spešilo. Prepričati se moraš sam, in — kakor se mi zdi, si ravno zdaj na najboljši poti do tega. Vendar, da boš bolje pomnil mojih današnjih besedi, védi: da ti žensk še ne poznaš!

Večina deklet meni, da že za svoje podarjeno srce velja jim od moža zahtevati kar najvišje čestčenje, najblažjo in najslajšo pot skozi življenje; same pak, — da za vse to ne prevzimajo nobenih dolžnosti! Te stvari božje le čisto prezirajo to, da mož, voléč si dekle, žrtvuje veliko več njej, kakor ona njemu. On svojo neomejeno svobodo, katero zadobi žena ravno še le omožena!»

«No, pa kaj ima to zoper tisti moj drugi ukrepljaj?» prašam.

«Káj? Spodbija, ometa ga po polnem! Ženske so v svoji ljubezni nestanovitne — nezveste! Dekleta so sé svojim srcem vse bolj ročne, od možkih. Rade imajo ljubitelja le toliko časa, dokler ženina ni!»

Te Srakoperjeve besede me zbodó globoko v srce. Spomnim se na Regino; če se ima vse to tako njegovo dosledovanje res vresničiti, — kaj bo? Zmisliti si nisem smel! Nekaj časa trpim in molčim. Druga misel me osrči.

«E, pa to vse imaš ti le iz kacic bukev! Siva teorija!» velim mu, tolažeč sebe.

«Teorija pač, in — iz knjige najmodrejše, knjige življenja!»

«Kaj, — ti si tudi tako ljubil?»

«Pa še kako; menim da! Le poslušaj:

Veš, kaj te prosim,

Preljubi moj Bog? —

Raje pripeljem,

Ko pridem v nebo,

Ne, da me rešiš

Posvetnih nadlog!

Svojo preljubo,

Naj tudi sabo!

Verjem, kakó se

Nebesa svité,

Vendar pa mislim,

Da dolg čas brez nje!

«Zdaj pa sodi, če ne poreče vsaki drugi, ki bere to pesem, da sklada je jo, bil sem nekoliko ob pamet. Lehko — ljubil sem ljubico!»

«Glej, pa mi še nikoli nisi pripovedoval: kakò si se bil zaljubil, kakò se ti je izšlo s tvojo ljubeznijo?»

«Ta glorijska je kratka, taka-le:

Bukova veja

Je zelenela,

Ko sva z očmi se

Privikrat vjela.

Lipa košata

V cvetji dišala,

Nama ljubezen

V srcih se vžgala

Češnja na groblji

Rdeče zorila,

Ko mi zvestobo

Zagotovila.

Bukova veja

Orumenela,

Lipa košata

Se obletela.

Češnje rudeče

Ljuba zobala —

Žen'nu se v rokah

Sladko smijala!

Srakoper umolkne. Tudi meni je tako čudno tesno pri srci, da na nagloma si ne upam na nobeno plat nič prašati ga; ko se malo ozrem na njega, zdi se mi celo, da se mu v očesnem kotičku skrivna solza blisketa. Nisem si še mogel misliti, kolike so bolečine ljubljenega potlej pa prevarjenega srca; pa po tem, da brez dvoma le tiste v tem trenutji pritiskajo takemu človeku solzo v oko, sodil sem, da morajo biti hude! Bil sem globoko ganen. Da molčé ne bi še huje trpela, pogovorim jaz čez nekoliko:

«Pa zavoljo ene take —»

«Zavolje ene?» — pretopi me brž on, in nekaj srpo pogleda; potlej pa nadaljuje spet z mirnejim glasom:

«Da, nad vse na tem svetu želim bi si zvestega srca, katero ne bi bilo navezano na posvetno nečimurnost, katero ne bi pretirana čutljivost vnemala, ki ne bi dopadoželjnih isker žarilo na vse strani ter svoje goljufjive topline ne lilo zdaj tje, zdaj tje. Tacega plemenitega, zvestega srca ne otrudijo lastna čutila, tako se ne upepeli v svojem žarečem plamenu, niti ne omrzne tekoma let. S takim bi tudi jaz še sklepal svoje srce, ogrevajoč in posvečujoč si ga v taki družbi: prepričan, da z njim bi me osrečevala ljubezen, ker bi izvirala iz pameti, bila bi modra, pa —»

Srakoper divje pogleda pred se in vikne:

«Ker nič več ne verjamem, da na celem sveti kje bi bila katera taka dekle, ki bi imela tako srce: — mi je pri vsakem dekletu, pa naj bo še taka, ali taka, načelo: ali — — ali pa ne. — —»

In oči so se mu svetile, da ga je bilo neznano pogledati.

Vedel nisem, pa slutil sem na tanko njegovo nekedanjo nesrečo. Poznal sem ga zdaj po polnem po duhu: da, kakor plemeniti čutje njemu še prešinjajo dušo, je pa po seh mal vendar zoper vsako višo ljubezen. Meni iz srca je pač klical ravno nasproten glas; ali zdel sem se preveč še novinca o ljubeznih zadevah, da bi se bil drznil njemu dati svete o tem. Narobe, prašam ga le bolj nalašč, kakor da bi v resnici pri njem iskal si ravnala za svojo ljubezen, prašam:

«Srakoper! kaj bi toraj storil ti, da si zdaj-le na mojem mestu?»

«Jaz — držal bi se svoje devize: *aut Caesar, — aut nihil!*»

Jaz molcim. Prvikrat mi je, da bi moral sovražiti tega človeka: tako mi je srce vstajalo zoper njega!

«O, zato pa nikar ne misli,» poprime za besedo «da tudi tebi dajem tak svét. Najmenj! Ti pojdi, pa — ljubi, pa ljubi, da boš pijan! Ljubezen — to ti je najviša modroslovna šola za življenje, v kateri se utegneš veliko več naučiti, kakor vsa leta na vseučilišči na Dunaji. Po mojem: kdor nikedar ni ljubil, skusil je le polovico sveta! Saj sem ti bil že iz početka dejal, reva mož — —»

To me je nagibalo spet spraviti se ž njim. Pri-
mem ga za roko.

«Pa še nekaj posebnega je», nadaljuje Srakoper prijazno upiraje oči v mé, «da ti kar najbolj podkuriš srce za Regino. Kakor namreč sprevidim jaz, obeta vse, da ta ljubezen bode zelo zanimiva, taka, da bo vredna popisa. In glej, ti, ki se nekoliko prištevaš slovenskim pisateljem, imel boš naravno snov za novelo, v tem, ko se jih žalibog tako malo nahaja, ki bočejo željnim slovenskim bralkam svojo zmišljijo podajati za dušopašno resnico.

Na to radostnega srca prisežen Srakoperju, da hočem ljubiti! Da bi bil tudi brez tega njegovega opomina ravno tako storil to, tega pač ne trebam posebé zatrjevati.

Med tem govorom sva bila prišla do njenega domovanja. Vštric veže je meni srce skor glasno utripalo. Hotel sem se vsaj še nekoliko pomuditi, da bi pomislil, kakó naj se bom védel v pričo nje, kaj jej porečem i. t. d.; pa ročni Srakoper me hitro potegle za seboj v hišo.

Zdaj sem jo videl: tam na klopi je udela, mirno in krotko, nekaj malega obledela v lica od zad-

nega krata. Le oči so se ji nekoliko živeje žarile, ko jih je bila povzdignila proti meni, prašaje me, s čim naj mi postreže.

Vrnivši se s postrežbo prisede blizo mene. Govorimo o tem in o tem, posebno o tisti novi maši, dokler so se tudi mati in drugi domači pritikali najinemu razgovarjanju. Jaz skušam kolikor mogoče braniti si ravnodušnost, da-si mi je bilo to jako težko, zlasti, kedarkoli sem skrivaj pogledal na njo in videl, kakò jej srce privzdiga mlade nedri in drobni prstiki trepetajo ob nogovici, katero je pletla.

Ko óni odidó, primaknem se jaz nekoliko bliže k njej, pa prašam jo na tihoma, samo:

»Regina, ali je res?»

»Res«, odgovori ona čedno, komaj vidno povzdignóč modre oči.

Jaz je nisem prašal nič družega, ona mi ni odgovarjala nič družega; — pa razumevala sva se po polnem! Najine oči so dovolj jasno pripovedovale o tihi, sladki skrivnosti, ki je obema tlela v srci. Oj kako srečno sva sedela drug zraven družega!

Le sèm ter tje, kedar mi je nategoma padlo na misel tisto poprešnje Srakoperjevo modrovanje, zbolelo me je vselej globoko v srce. Ali, ko sèm se spet ozrl njej v mìlo obličje, bil sèm iz nova hitro potolažen. Ona, ta nedolžna, ta angeljska deklica, mogla bi me kedaj žaliti, mogla bi — ? Ne, vest mi ni pripuščala, da bi bil le mislil, da ona je v stanu prizadeti mi najmenj hudega kdaj!

Vès čas med tem se je Srakoper potuhneno od strani pomuzeval zdaj meni, zdaj nji. Skrivej jej je bil izza hrbta zmuznil drugo nogovico, igral se ž njo pa primerjal jo sebi na roko, kakó je široka.

To gledati, bilo je meni strašno odurno; spreletala pak me je mrzla groza po vseh kosteh, ko je hlastno povzdignil je k ustim in kakor poljubovaje je pritiskal svojo šobo na njo.

Regina je videla to in žarko zapekla v lica. Jaz mu jo iztrgam in dam nazaj njej.

Ostal sem s Srakoperjem še dolgo v družbi pri nji in njeni sestri; pa govorili smo vsega skupaj le malo. Pozno na večer se še le napraviva za odhod.

Voščeč vsem lahko noč slisnem mimo gredé Regini belo ročico in urno pošepetam skrivaj na uho:

»Draga Regina, vi ne veste, kakó vas jaz ljubim!«

Ona mi ne reče ničesar; pa z obraza, z oči sem jej bral, kakó vesela je teh mojih besedi, kako srečna je, ter, da sama bi mi rada zagotovila ravno to.

IV.

Po tem sladkem sporazumljenji z Regino sem tri dni in tri noči zapored kar medlel, kakor v sanjah.

Po dnevi sem sanjal,

Po noči sem čul:

Brez misli na njo ni

Trenutek minul!

Ona mi je bila najviši, najpopolniši vzor vseh pozemskih stvari, bila je moja svetnica res, kraljica mojega srca! Vse, vse, kar sem si ugodnega le misliti mogel, nahajal sem v preobilni meri pri njej, samó — da me je ljubila! Kedarkoli in kjerkoli, sem sam sabo govoril o nji, molil k nji — vsa-

kovrstno neumnost, kakor priprost ali obnorel ! Le srce sem slišal in čutil si ga povsod ; poraslo mi je bilo čez glavo, kakor mesec čez solnce, kedar mrkne po polnem ! Zaljubljen sem bil, kar sem mogel trpeti—noter za nohte !

Še le četrty dan potem si domislim, da do zdaj sem edino le ljubil, mislil pa še čisto nič ! In vendar, koliko mi je treba po seh mal premišljevati ! Kaj bo iz te najine ljubezni ? —

In prvičrat v svojem življenji začnem upati in se bati ! Ali bode moje zdanje sreče obzor pač zmerom tako veder in jasen ? Ali me bo vedno ljubila, bo zvesta ? — In njeni stariši ? Kaj poreko izvedši najino ljubezno razmerje ? Kakó bodo naprem meni, naprem nji ?

Po tem malem, kolikor sem jih poznal, mogel si nisem nič kaj dobrega obetati ne za sè, gledè svojega tačasnega značaja in stanja, in toraj tudi ne za njo : narobe ! moral sem si skor v svesti biti njih raznega nasprotja. In to je bila prva oblačica na tistem jasnem obzorji.

To in tako pretehtajočemu mi dnovi tekó, kakor po vetru. Le redkokrat morem ž njo skupaj, in še tačas le za malo trenutkov : da jej z očmi pričujem, kakó srečen sem zraven nje ! Saj z ljubečim srcem se ne dà veliko gevoriti ! Regina sama le nakimuje na vse moje besede in sem ter tje tiho pošepetava : «da, da».

Pač bi bil časi tudi že rad zinil besedico o zvestobi ; pa kar dozdevalo se mi je, da to bi bila pregrešna predrznost, s katero bi krivično in bridko žalil nje čisto in nežnočutno srce.

Med tem časom se enekrati tudi snideva s Sra-koperjem ; pa ta, kakor živo mu tudi popisujem in

slikam svojo spreveliko srečo, — reži se mi le in pa smeje, malo káj družega.

Tako je skoraj nenadoma prišel čas, da se je bilo treba ločiti: moral sem spet iz prijaznega kranjskega mestica na vseučelišče, na Dunaj. Če sem že druga leta vselej s precej težkim srcem zapuščal svojo drago domovino slovensko; koliko bridkeje mi je to bilo letos! Potoževal sem to proti zadnemu večkrat tudi njej. In spoznaval sem, da se ji je milo delalo, kedar jo mislila na ločitev; vendar je skušala tolažiti me češ, da zato pa bode ona še verneje mislila ná-me, ravno tako ljubila me, sploh, da oddaljenost od nje naj mi le kar najmanjih skrbi zavoljo nje ne prizadeva. Da, ko jo zadnikrat spremljam iz cerkve, pravi mi celo:

«Ker že ni drugač, da moraš iti, je práv za práv še bolje, da, prej ko je, greš. Sitnice že dalje časa pogledavajo za nama, in bojim se že, da skoraj pridejo k nam delat zdrážbo in pohujšanje.»

Priznavati sem moral, da je tako, kakor pravi Regina. Saj sem bil že sam poprej slišal, da tercijalke že dalje časa sèm ob meni brusijo svoje jezike. Bil sem jej toraj gorko hvaležen za njeno ljubo oserčevanje poplačevaje ji ga z najdražjo stvarjo — s srcem! In verhi tega dobro spoznavaje, da edino sama ljubezen mi vendar nikedar ne pripomore do zadnega cilja, do stanovitne sreče ž njo, — pričakoval sem pogumno in precéj potolažen ločnega dne.

Prišel je. Lep, prijazen jesensk popoldan je bil. Na domačem vertu sem sedel. Orumenelo in velo perje se je z drevja okoli mene obletavalo na tla; tam daleč, daleč na zapadu je blede solnce v zavišneli meglini hitro tonilo za gore; ah, jaz pak sem

misli le na svojo drago, na svojo ljubljeno Regino — da se bom moral ločiti!

Tako globoko vtopljen vá-se nisem bil opazil Srakoperja, kise mi je bil skrivaj prikradel za herbet.

«Pa tudi ti enmalo potočil solzice, solzice?» ponorčuje se položivši mi od zadej roke na rame; potlej pa berž pristavi: «Saj Reginica, ta reva, preliwa jih tudi! Zdaj-le mimogredé sem videl jo: vso objokano, vso solzno, res, da se mi je smilila v serce! Vidiš, tako je ljubiti: dokler se nima ljubezni, zdihuje se in zdihuje po nji; ko se pa pridobi, potlej se práv toži še le in srce namaka v sragah! In — kaj se ima od tega?»

Jaz sem tiho molčal: saj mu nisem ničesar mogel ugovarjati na to!

«No, zdaj le hitro po konci!» sili on. «Ljudi sem ti pripravil, da drevi zapojemo za odhodnico, kakor si bil naročil. Poprej pak si vendar še moramo zlikati gerla pri bokalu. Saj slišiš, kakò mi moje herščeva!»

«Da, ljubi Ognin,» začne on potoma, «lahko, se ponašaš, da imaš tako deklè! Kar jih v našem mesticu le hlače nosi, če prav zdaj grajajo kako malenkost na nji, kakor iz basni lesica na tistem grozdji nezrelost, vsak, od prvega do zadnega, bil bi je vesel, to pravim! Da-si po osobi ni ravno bogvé kakšen vzor ženstva, vendar je čednosti vsa polna, in kar najbolj potehta — dobro podkovana! Pa ti, kar prišel od daleč, pa si pristregel jo vsem izpred nosa, kakor sokol, ko pobere golobico na sredi dvora. In kakò kar na tihoma gori za te, kakò z vsim mladostnim ognjem te ljubi! — to le jaz dobrom vem, ki sem velikrat pri njej in ženske na tanko poznam. Da, lahko si ponosen!»

Te, moje ljubezni se tičeče besede, so tolikanj dobrodejneje blažile me v srce, ker jih je — vedi ga zakaj ? — Srakoper govoril pervikrat resno, da se ni posmehaval.

»Da,« pravim mu, »res neizrečeno srečnega me dela ta dekle s svojo ljubeznijo ; toda najmenj, češ, ker si mislim, kakó bo bogata ; ampak, da ti prav po pravici povem : ker je še nedolžna in nepopačena, in takó nevino-krotkega pa priprostega duha ; ker, kakor mi je bila nje sestra že na novi maši rekla, ona še nikoli ni nobenega poznala pred menoj ; in veliko res tudi, ker je preziraje toliko drugih izvolila bila le mene, da mi zdaj posvečuje svoje srce.

»Zavoljo tega ljubim jo tudi jaz na vso moč, bolj, kakor vsako drugo stvar na zemlji ; in tako iz celega srca hočem jo ljubiti — »

Do smerti, — do merzlega groba, — na vse večne čase, ali kaj enacega, bilo mi je na jezici, da bi bil rekel ; pa bal sem se, da se mi Srakoper utegne smijati : zato sem raje molčal.

»No, doklé?« sili neslani pretežnik.

Ker sem že moral, odgovorim mu :

»Dotle, da zveršim više šole in nastopim službo : tri leta še. Potlej mi jo stariši, temu mi je porok moj častni, prihodni značaj, — dadó brez ugovora v zakon. In potlej,« pristavim tinalašč, kakor za šalo, »potlej mi ne bode treba ljubiti je tako naskrivaj!«

»Glej, kako imaš to vse lepo že zračunano!« pravi čez nekaj trenutkov Srakoper, in ironičen smehljaj mu spet nekoliko nagerbi obraz.

»Zakaj pa ne?« zavernem ga živo. »Če sem zdrav, in imam zraven svoje terdne volje le količkaj sreče še : — čisto lahko je vse tako !«

«Če ne bo kakó drugač!» pristavi óni nasmi-
jaje se malo bolj.

In zdaj bi se bila nemara jela prepirati, da
nista ostala dva pevska druga ravno proti prišla ter
pridružila se nama.

Tudi ta dva dobro seznanjena z mojim nežnim
razmenjem, sta zató, da zadni večer mojega tukaj-
šnega bivanja spodobno preživimo moji ljubljeni
Regini v pričo: da nam ona natoči bokal vina, da
bodemo veseli in židane volje! To se razumí, da
temu nasvetu sem najmenj vslavljal se jaz.

In tako smo dobre četert ure pozneje štirje
mladi in veseli študentje polni radostnega življenja
sedeli okrog mize, s katere se nam je bliščala zlata
vinska kapljica, ki jo je bila Regina postavila
pred nas.

Moji trije drugovi so jeli zmerom glasneje in
glasneje se zabavljati; le jaz sem bolj tiho sedaval,
in blizo zraven mene Regina, tudi tako tiha in otožna.

Razun o študentovskih zadevah, o katerih so
se tudi njena mati prijazno pogovarjali z menoj,
mogla sva se z Regino le kaj malega pomeniti o
najinih osebnih rečeh: da nihče ni videl ali slišal
naju. Vendar, saj najini serci sta se tudi skrivaj po
polnem razumeli!

Enkrat, ko se ravno ni bilo bati, da kdo opazi,
nagnem se jaz k Regini pa jej pošepetam:

«Da, jutri pojdem daleč od tod; pa zato, draga
Regina, nikar ne misli, da duša moja ne bo ne-
pronehoma, čez hribe in doline, dosezala tebe!
Verjemi mi, da nikoli nikoli te ne pozabim, —
tako te ljubim!»

«O, saj tudi jaz tebe nikoli — nikoli! Kakó bi le
mogla!» vzdihne ona, in rad sem jej moral verjeti.

Čez nekaj časa se Srakoper spravi po konci in začne na vës glas udrihati in šibati: kakó pohujšano je človeštvo, kako pokvarjena človeška družabnost? Kakó drug družega zavida, preganja in sovraži: — vse le za svoj posvetni dobiček! Kakó da nikjer na svetu ni pravega prijateljstva in resnične bratovske ljubezni: — da, če se sem ter tje tudi res nahajata dva, ki gojita najblažje in najsvetje prijateljstvo med seboj, pa tega očitno in dejansko pokazati ne smeta, ker bi bilo bližnim za spotiko mesti za posnemanje! — Pri teh zadnih besedah se namuzi meni in moji dragi, potem pa hitro pristavi:

«Zató, pravim in terdim jaz: popred ne bo lepo živeti na sveti, dokler ne bo na vesolni zemlji tako vse občne sprave, da, kjerkoli se bodeta srečala dva človeka čuteča prijateljsko nagnenje med seboj, padla si bosta na serci, in očitno pred vsem objela se in poljubila, — da bo vsem prav!» — rekoč, prime zverhano nalito kupico in povzdignivši jo kvišku pravi slovesno:

«Dotle pa še lahko izpraznim to čašo tistim presrečnim, bodočim časom na zdravje!»

«Na zdravje tistim časom!» priterkujemo vsi zapored, tudi mati in Regina, — zlagaje se popolnoma s prelepimi in plemenitimi Srakoperjevimi mislimi! Zlasti mati se čudom čudijo, kakó mora človek, ki ni duhoven, imeti tako kerščanske misli; jaz pak sem si želim, ko bi le pač óni sami prvi začeli s tistim Srakoperjevim »vsem prav«; jaz bi jim iz serca rad hotel podati priložnost za to.

Ura se je jela pomikati na ednajsto. Kakor srčno rad bi bil jaz še ostajal za vinsko mizo, — tako blizo zraven svoje ljubljene Regine, opominjal sem

vendar svoje tovariše, naj gledajo, da kmalu vstanemo. Bal sem se namreč, da kdo utegne preveč navleči se ga ter tako potlej kaziti petje. Ali Srakoper me hudo zaverne na tihoma, češ, kako malo žive ljubezni bi kazal do nje, ako bi ta zadni večer popred iz sobe šel, kakor ona. Jaz se čutim prizadetega; tedaj poterpim.

Ne dolgo potem začno mati siliti Regino in nje sestro, naj gresta spat. Srakoper, kateremu ni nobena skriynost zavirala ravne besede, kakor meni, postavi se jim nemudoma v bran, češ, naj ji vsaj še nekoliko pusté nocoj, da bomo skupaj veseli i. t. d.: saj vendar nič hudega ni! Pomudeč se potlej nekoliko pri Regini, pokramlja nekaj na tihoma z njo, in prisedši spet na svoj prostor nazaj, pravi meni:

«Regina serčno želi, da ti še enmalo poostaneš!»

Ura je bila enajst. Jaz Srakoperju v drugič opomnim, da že odriniti bi bilo shodno tudi zato, da bodo domači popred pri pokoji in mi pevajoč koliko menj moteni po komu.

Srakoper hiti poiskat si smodke iz predalca zraven Regine. Izbiraje se čedno pogovarja z njo in povernivši se spet nazaj k meni dé:

«Regina te prosi, da še enmalo počakaš.»

Mene so neizrečeno osrečevali ti ljubo-prijazni opomini od njene strani. Povračeval sem jih njej s sočutnimi zaljubljenimi pogledi, kar najrajše vstrežaje ji po želji.

Še enkrat so morali mati priti silit, da h pokoju! In zdaj, ko se je Regina pripravljala za odhod, bil bi pa jaz rad prosil njo s povzdignenimi rokami, naj predraga vendar vsaj še enmalo, ne-

koliko trenutkov počaka ! Ali, bilo ni drugač ! Ura je kázala na polnoči. Morali smo narazen !

Odhajaje le mimogrede še vlovim njeno ročico, da jo práv gorko stisnem.

« Regina — » rečem jej samo še globokotopeč svoje v njene oči.

Tudi ona more me samo po imenu ginjena imenovati, in potlej — kraljica mojega serca mi odide.

Kake dobre pol ure pozneje je bilo že vse tiho in mirno preko mestica. Mi štirje pritihotapimo pod nje okno. Rebrače so bile terdo priperte, pa skozi slike se je le videlo, da lučica še berli v nje spavnici. Vstopimo se u kolo in začnemo :

« Tam za goro zvezda sveti — »

Bila je končana. Na oknu se še nič ne premakne. Zdaj zapojemo *njeno*, katero je najraje poslušala :

« Tebe kličejo solzice i. t. d.

Najpopred začujemo mehak, mehak, milo-ljubenzljiv smehljaj, potem se mahoma rebrače razgernejo in izza cvetočih in dišečih rož se Regina prikaže v snežno-belem odelu. Res, mično lepa je bila ! Polmesec ravno tačas izza oblačice, osveti jej hrepeneči obrazec, da se je lahko razločilo, kakó jej drobne solze lesketajo v lepih modrih očeh.

To je šlo vsem globoko do srca, posebno meni se je čudno mila storilo. Komaj jo morem prašati :

« Regina, ti jočeš — saj je vendar le samo pesem ? »

Odgovori krotko šepetaje :

« Takó me je genilo ; hvala ti J... »

Neka nevidna moč me je siloma privzdigovala k njej. Pristopim za korak bliže pod okno in —

kakor zgovorjeno — zalene me Srakoper sebi na ramo, óna dva mu pomagala z menoj kviškut in — jaz se ji z obema rokama oklenem okoli golega vratú, moje ustne se v prvem poljubu staknejo ž njenimi sladkimi, tako gorko, tako zveličavno! —

Večerna sapa v bližni lipi dihomu zgane košate verhove, da gosto perje šepetaje pozašumi proti tlom. Pa to šumenje je bilo — kakor bi pokalo popje, kakor bi cvellice prežale svoje glavice, kakor bi kerdelo tic žgolelo svoje sladke pomladanske, kakor bi šepetali potoki in angeljski kori prepevali svoje nebeške: — kakor le rajske sanje!

Najlepši trenutek mojega življenja!

V.

Ljubi bralec! ali si že kedaj odhajal iz svojega malega rojstnega kraja zapustivši v njem tebi najdražje bitje na zemlji? O, potlej brez dvoma pojmiš, kakó je bilo meni pri serci, kaka čutila so obhajala me, ko je družega, v sivi jesenski megli še dremajočega jutra, voz derdral z mano naprej, dalje in dalje!

Oči so še neprenehoma počivale le nad prijaznim mesticem, duša pa plavala nad hišo, ki ona prebiva, morda še sladko spava v nji. Še zmerom sem videl tisto okno, s katerega je nje ljubeznjiva glavica prijazno objeta z rumenimi lasci, tolikrat gledala doli, pa meni minogredočemu ljubo nasmehljavala se, in na katerem sem bil ravnokar z nje deviških, rožnatih ustnic prejel sladki poljub, ki mi še tako gorko tli na ustih!

Bolj in bolj je mestica belo zidovje tonilo v gosti megli; le visoki zvonik je še mogočno molil navkviško, tam pri cerkvi, v kateri sva marsikrat

oba tako blizo skupaj molila in častila Boga, iz katere sem večkrat tako srečen hodeval na njeni strani, spremljevaje jo domu. Ali kmalu je tudi ta izginel izpred oči; in le sinje goličave velikanskega, v nebo kipečega Grintovca so kazale še, da ondi doli pod njim nekje diše ljubljena dekle, ki sladek spomin na nje zato podobo v svojem serci nesem bogvé kam tje na tuje! Na zadnje pa mi tudi tega zagernejo hribje in gore.

«Z bogom, z bogom, dragi, domači kraj; zdrava, ljubljena Regina! — da sé kmalu srečno spel vidimo!» šepetam na skrivoma še ter zatisnem oči. In v poluspanji se mi vsi tisti premili prizori, katere sem bil v tem hitro pretečenem časi šolskih počitnic tamkej doživel ž njo, sličejo in medó križem v duhu, kakor ljube, prijazne sanje.

Blizo že na meji slovenske domovine otarem si oči, napojene z gorcimi solzami. Pa serčno vesel sem le-teh solzá, ker so mi tekle zavoljo Regine, tiho spominjajočemu se na bridko ločitev od nje.

Na postaji, ko se ozrem iz kupeja, vidim, da solnce že visoko stoji. Njegovi žarki so proderli meglo in prijazno božali dve rumenolasi dekliški glavici, ki sta dotični hišici skupej iz enega okna radovedno gledali na popotne, kakor dva angeljca. Kakó milo me je ginel ta prizor! Nehoté jima moja glava nakima na 'dobro jutro', kakor bi bila ena izmed njiju moja Regina, ki bi se bila po perotih tú-sem preselila za mano. Ali vlak se pretegne in hitroma je sladka zmotnjava izpred oči!

In naprej je šlo skozi zelene doline in mimo hriba dalje in dalje do Dunaja.

Kakó tú po ulicah velikanskega mesta vse živahno hiti, vse teka in vre: voz za vozom, človek

za človekom, valovi ljudi! Stari in mladi, moški in ženske, bogatinci in berači, gizdavi in razcepani, poštenjaki in rokonjači: eni gori, eni doli, eni sèm, eni tje. Vse rije in se gnjete, peha in sili dalje, hitro dalje vsak svojo sebično pot; — vsak sebi za želodec!

In ko sem bil zašel med le-to nemirno valovje, — zdel sem se vendar sredi njega tako sam! Nisem nič videl, nič slišal, pač čul — le svoj notranji glas, ki mi je neprenehoma prijazno šepetal mило ime: Regina, Regina!

O, odsevala je od vseh strani bliščeča sijajnost, žarile se krasne dragocenosti, vabili nakopičeni zakladi: pa videlo jih je oko, ne pozelelo pa serce! O, srečevale so pač lišpave, zapeljive, in mično zale Dunajčanke: pa le pogled se je motil ob lepoti obraza, serce ni nič občutilo! Kakor mil angelj vareh, vodil je sladki, vedni spomin na ljubljeno Regino mene srečno in nespotekljivo skozi vse tisto vabljivo pa zapeljivo in kužljivo posvetno nečimurnost, da nisem zgrešil steze poštenja.

Da, še le tam v daljni tujini sem skušal, kakó prava, čista ljubezen, katero mladenič goji za devico, blaži serce in plemení sleherno dejanje in nehanje! Večkrat je mikalo v veselo tovaršijo kám, kjer bi se kratkočasno zabavljalo; pa opominjeval je notranji glas, kakor svarilen klic od zgoraj: varuj se! Priložnost dela tatú, čas je zlat, zvestoba sveta! Žaliti bi utegnilo njo, če ravno ne bi videla in vedela! Saj za najvedrejo in najlepšo zabavo ležala so v predalcu shranjena, nežna pisemca od nje, živo pričevaje, da ona me ljubi!

In v svesti si njenega pogostnega pismenega zagotavljanja, kakó gorko me ljubi, bil sem dovolj

srečen, da-si tako daleč oddaljen od nje! Sè svojim starim drugem, Srakoperjem, ki je hodeval tam v rezidenciji vsa druga križempota mimo mene, shajal sem se le redkokrat. Pri tacih priložnostih me je slehernikrat praševal:

«Ali ti še dopisuje, ali te še ljubi, ali se niše skujala?» kakor bi to moglo biti kako drugač? In posmehoval pa poreževal se mi je takó zaničljivo, da se mi je naravnost merzilo na-nj, ker je s tem meni v očeh režno žalil čistost in poštenje moje izvoljene Regine. Imenoval in grajal sem ga gerdega pesemista, ki celemu svetu nič dobrega, nič svetega ne verjame! On pak me je naravnost zavračal:

«Kaj si res takó priprost, da misliš, da ti res zvesta ostane? — Ženska mora zmerom katerega imeti pred očmi, da se ji srce obrača za njim, kakor solnčnici verh za solnčnimi žarki. Tako tudi tvoji preljubeznivi Reginici: — ko lebe ni tam, pa je kateri drug!» pribija pohujševalec.

Nisem se hotel jeziti in prepirati, češ, skazalo se bo že v dejanji, kdo ima pravo!

Tako se je šolsko leto jelo spet nagibati proti koncu. Serce mi je igralo od radosti v mislih, da kmalu kmalu pa spet vidim, pritisnem na serce svojo ljubljeno Regino.

Tedaj me hipoma zadene nepričakovano gorje. Huda, nevarna bolezen me zviškoma verže na postelj. Celih sedem bridkih tednov mi je bilo, da skoraj me pogreznejo v zgodni grob. Skoraj že po polnem omedlel, oslabil in dozoril za smrt, upal že nisem nič več, da se še kedaj ozdravim; čisto nemoč, kakoršen sem bil postal, bil sem že tudi udan, da umerjem, — če je božja volja tako! Ah, le ena misel, sladka misel na njo, ki jo tolikanj ljubim, in

ona tolikanj mene, — tista mi kar in kar ni pustila, da bi že sklenil z življenjem, da bi se ločil od sveta! In ko sem tako na telesi že vès onemogel, na duši pa še veder, ležal brepeneč tam na bridki postelji in gledal venkaj proti nebesom, kako so nevarni oblaki počasi plazili po modrem obzorji dalje in dalje: — zdelo se mi je, da izza njih doli mi migla pa mila zvezdica tolažbe, ki mi prijazno vелеva: da upaj, le upaj!

In hotel, in moral sem upati! Saj ta mila, uponosna zvezdica, ki mi je v tistem osodepolnem časi tako žalostno zapuščenemu od svojih, od prijateljev in vseh ljudi, takó samemu tam v daljnem tujem kraju, edina še lila nadino uteho v serce, — bila je Regina s svoje ljubeznije! Tam zraven mene so ležala nje pogostna pisma: kakó me priporoča milosti Najvišega, kakó iskreno ga noč in dan prosi in moli za moje ozdravljenje! Kakó dobrodejno so ta blažeča sporočevanja lečila moje ozdravljenje! Kakó dobronejno so ta blažeča sporočevanja lečila moje bolno telo, kako željno je duša zajemala iz njih novih kreposti! Kakó neizrekljivo hvaležen sem jej bil! — Da, na vzglavji mi je ležal list, ki ga je trepetajoč pisala nje roka: da móram živeti, da ne smem še umreti — zavoljo nje! In ginjen sem polagal roko na levo stran čutit, ali mi še bīje to revno serce, ki tolikanj ljubi?!

In prebotel sem: — tako je bilo v božji previdnosti! Ni bil še izprazen kozarec! —

Tako sem necega jutra pač še zelo slab in omahljiv napotil se nazaj ven iz nemilega mi mesta, rad zapušča je v njem polno bridkih spominov; saj mi je tudi ona tako prijazno priporočevala in gorko prosila me, naj se le hitro, hitro spet vernem v

svoj zdravi, domači kraj, da se blizo zraven nje toliko poprej okrepčam in ozdravim.

Da, da mi bo ona s svojo drago pričujočnostjo in živim sočutjem nemudoma oblažila, zljajšala in patolažila vse bolečine, to sem zaterdno tudi sam mislil; in hrepeneča duša je že na potu za milje in milje hitela pred telesom, željna, le berž objet in poljubit predrago Regino.

VI.

Eno solnce je dovolj, da razsvitljuje in razgreva zemljo, in eno upanje dosti, da povzdiguje in vedri dušo!

Pa jaz prisedši v svoj rojstni kraj, nisem več našel tega upanja. Moje Regine ni bilo več tam! Morala je stran iz očetove hiše k svoji sestri v Lj^{co}; kakor sem bil hitroma izvedel po prijateljih: zavoljo mene, da jej jaz ne bi bil za spotiko. Tako so velili nje mati, izvedši da prihajam jaz, in — tako se je zgodilo!

Vsakdo si lahko misli mojo neznano žalost in bridko prevaro po tolikem upanju! To je bil prvi udarec mojemu ljubečemu sercu.

Kaj sem reva hotel zdaj — tako sam? Obiskat jo nategoma nisem mogel: bil sem po hudi bolezni še preomahljiv. In kdo vé, če mi po seh mal ne bode pot po polnem zaprečen do nje? Kdo, če se ne kuje huda zakletev zoper me? če morda to silno nasprotje že ni udušilo ali vsaj pozmanjšalo plamena v nje serci?

Da si tega nikakor nisem mogel verjeti, in da-si mi je bilo serce dosle mirno zavoljo nje, jelo me je zdaj hipoma skerbeti: bodi-si, ker bolehen bil sem še bolj občutljiv, bodi-si, da se me prešinjale nemile slutnje.

V teh vznemirjajočih skerbeh mi pride nje pismo:

«Ljubljani! — Ne morem Ti popisati, kakó mi od same žalosti tone serce, da sem ravno zdaj morala iz doma, ko si prišel Ti, ko sem tako hrepenela po Tebi! Najraje bi poletela Tebi v naročje . . . O dragi! pa zató, da ne morem, da ne smem Tebi gledati v obličje, mislim toliko verneje ná- Te, ljubim Te tolikanj živeje, tolikanj zvesteje! Bodi toraj brez vsake skerbi: ni ga razun Tebe človeka na svetu, katerega bi jaz tako ljubiti zamogla! Skušala bom, da mi dovolijo, da v kratkem vsaj za en ali dva dni pridem domu na obiskanje: da se vidi va tudi mi dva! — Sicer pa Ti meram povedati, da menim, da to bridko razdruženje pa ima tudi svojo dobro stran. Ko bi jaz tudi bila tam, mogla bi — zavoljo nevoščljivosti drugih, žalibog! — le malo-malokedaj govoriti in srečna biti s Teboj; tako pak najina ljubezen ostaja tolikanj skrivneja in menj vznemivovana!

«Da, res nemila nama je osoda zdaj, pa terdno upanje imam, da zatoraj bodeva pa kmalu, kmalu za vselej zedinjena toliko srečnejša v ljubezni!

«Bog daj, da le skoraj po polnem okrevaš, . . .
poljubujem Te . . .

Regina

Tvoja na veke!»

Kakó me je potolažilo to pismo! Moral sem ji priznavati v vsem, verjeti ji vse: saj sem bil prepričan, da me res tako ljubi! Udal sem se toraj neprijazni osodi, ker ni bilo drugač.

Le ena reč me je jela gledé njenega premenjenega bivanja vznemirjati, zmerom huje in huje, kolikor bolj sem si prizadeval izbiti si jo iz glave. Regina namreč, kakor sem poznal jo, bila je sicer za svojo nežno mladost že zelo prevdarljiva in

previdna o slehernem svojem dejanji in nehanji; čutila je globoko, ljubila je goreče in vendar ne sanjarski ali prestrastno. Te njene dobre lastnosti so mi bile toraj dosti zanesljivo poročstvo za nje stanovitnost, zlasti, dokler je bila še doma, in so jej le bolj navadni in vsakdanji možki prihajali pred oči ter starišem v pričo le malo mogli se ji prilizevati. Ali po seh mal tam v večem mestu, tako nevarno izpostavljena: — kaj ne bo celi vertež raznoverstne baže dobrikalcev obsipal nje, mlade, do telesi mikalno razvite, hvaljene in zraven tega še bogate deklice iz hiše dobro poznanega imena: vsi zapored želéc pridobiti si njenega serca iz najboljših noter do najslabših namenov? Kaj bi bilo čudo, da taki sè svojo lično vnanjestjo, sè svojo natečno nadležnostjo, z medenimi besedami in zlatimi obeti zbegajo in premotijo to naravno, to priprosto in še neizkušeno dekletce, ki še nič ne vé, kakò peljá in goljufa ta zvijačni in popačeni svet? Da, pa ko bi bila Regina tudi še tako opazna nasproti možkim, — bal sem se, bal; drugač nisem mogel!

Tretjo saboto po tem mi nje sestra nenadoma naznani preveselo novico, da jutri v nedeljo pride Regina domu: češ, da jej kar sterpeti ni več, da mora mene videti in govoriti z menoj!

Meni je od veselja igralo serce. Vsaki, najmenj težeči dvom mi je moral hipoma izginiti na take besede.

Kljubu mnogo oviram mi družega dné Regina sè sestro res naproti prihiti na naznačenem kraji. Že samo po tem sem v prvem trenutji spoznal, da to je res moja, vedno še lista, nepremenjena Regina, ki mene tolikanj ljubi; kakó pa še le, ko je oklenjeni z mano nje serce takó močno utripalo meni na persih, ko so se ji oči tako jasno žarile od sreče!

Iz nje daljnega, nekaj maloserčnega govorjenja vendar posnamem, da nekaj, nekaj pak ji le že teži mladostno serce. Na moje povpraševanje, kaj pač? pravi z očitnim še zaupanjem vá-me:

«Kar bojim se, da zdaj, ko se bodem kuhati in šivati naučila, utegnejo pa me morebiti siliti, da bi se možila».

Te besede so bile perve iz njenih ust, ki so me osupnile. Kako je prišla do tega premisleka?

«Ali kedo morda že povprašuje po tebi?» prašam skerbno.»

«O to ravno ne; pa, ko bi utegnil priti kateri tak, mislim», pravi ona precéj opotekaje se z glasom, da se je zdelo, da to vendar ni čisto po polnem tako, kakor pravi.

Zdaj bi bil jaz morda silil v njeno skrivnost in ne mara izvabil jej jo; pa kaj, ko si reva gluh, slep in omoten od ljubezni le misliti nisem mogel, da njej, njej v serce moglo bi káj, kar bi le neljubo bilo meni, nikár, kar bi poderalo srečo mojo?! Ne, prisvojevati Regini, tej izvoljeni kraljici mojega serca, kaj tacega, bilo mi je po polnem nemogoče! Sodil sem toraj da marveč le to teži njo, ker mi noče tožiti svojih starišev, katerim ni bilo ljubo, da jaz, dokler še brez službe, hodim za njih hčerjo. Tako, vse hvale vredno skerb za srečo in blagor svojega otroka nahajal sem tudi jaz opravičeno nasproti sebi, ker žalibog res še nisem bil v stanu stopiti pred očeta ter jim zagotoviti, kakó da le iz najčistejih namenov čislam in ljubim Regino. In le v mislih na to pravim jej tedaj tudi precéj maloserčen:

«Stariše poslušati in vbogati jih, to je pač res sveta dolžnost otrók. Vendar, če imajo stariši svojemu otroku le kedaj puščati nekaj samovolje, treba je,

da mu jo takrat, kedar si voli drugá za življenje. Srečo človeku odloči namreč le tiha zadovoljnost srcá; in to more, pa le vsaki sam sebi utešiti, ne drugi! Zató», povdarim nekoliko živeje »jaz ne verjamem, da bi tvoji dobri, pametni stariši tega ne vedeli in ne prevdarili, ter, da bi bili tako svoje-glavni, brezserčni in grozoviti, da bi ti silili človeka, katerega bi ti sama ne mogla! In — kar varuj Bog! — ko bi se to tudi zgodilo: — kaj ti morejo, če pa ti sama nočeš — iz ljubezni do mene?» rekoč jej stisnem roko.

«O to je res, da nič», odgovori čez nekaj časa na pol izdihovaje.

Prevdarjal sem potlej še marsikaj ravno o tem ž njo, in ona mi je pritezala na vse. Na zadnje sem dejal:

«Da, veš ljuba Regina, tako rad te imam, tako močno te ljubim, da mislim: svet bi se moral preobrniti narobe, ko bi kaka sila odvernila mi tvoje serce, — ko bi najna ljubezen prenehala».

«Da, pa saj tudi bi se preobrnil», pristavi ona določno, in vse, tudi to sem ji moral verjeti, — poljubil jo na čelo ter poslovil se od nje, ker se ji je mudilo.

Komaj je drugi dan Regina imela svojo domačo hišo za herbtom, šlo je naenkrat iz ust do ust, da Regina ima snubca. Jaz sem prestrašen stermel. Stal sem en čas, kakor bi bil obliščal me blisek in zaglušil me grom. Ali ravno tako berž me tiste medlevce tudi minejo. Kakor predramljenemu iz dolgih sanj začne se mi daniti. Menim kár, da že imam, kaj je bilo krivo tisti opolekljivosti njenega včerašnjega govorjenja, namreč, da me izdaja, da mi kerha zvestobo, da —. Grozilo se mi je, da bi

se bil le derznil dalje le misliti, da ona pa bi v stanu bila — gresiti! Ne, ne! opira se berž ljubeče serce strašnemu krivičenju, ne, to je njej nemogoče! Če se ji res ponuja snubec, pa ona ga noče, ne ljubi ga — zavoljo mene! Ali, kakor se za nastajajoče hude ure, ko nevaren vihar derví černe oblake preko nebesa, zdaj posvetlika, zdaj postemni; tako tudi meni zapored mile in nemile misli le prihajajo. Zakaj mi je prikrivala to, zakaj molčala o njem, zakaj? — če ima po polnem lahko vest?

In brez pokoja sem begal naprej, kakor Kajn, ko je bil umoril svojega brata. Tako naletim na prijatelja, kateremu je bil ta moj zaplet po vsem dobro znan.

«Lepega tekmeca imaš, kakor se sliši», nagovori me ironično.

Kakovega tekmeca?« poprašam, kakor bi ne bil razumel.

«I no, če ti je jasneje, — pa rivala, ki te izpodriva.»

Kakó dobro se je meni zdelo! Hotel in hrepenel sem ravno poizvedeti to, kedo in kaj je vendar tisti moj navratnik: da bi sodil po tem, koliko se ga imam ali nimam bati?

«Ti,» prosim prijazno svojega prijatelja, «če res kaj več veš o tistem njenem snubači, o bodi tako dober, pa popiši ga mi po resnici pa na tanko; saj sprevidiš, kakó zanimivo in važno je to za mé!»

«To ti jaz rad in lahko storim. Dalje, kakor skozi celih šest let imel sem priložnost dan na dan videti in spoznavati ga na tanko, kakor je. Cuj tedaj, sodil bom čisto nepristrano o njem. Ta človek, Krehelj po imenu, star je nekaj čez trideset, je velik, debel, černolas, černobradat in sploh tako ostro

obrisanega obraza, da na prvi pogled pada v oči, zlasti, ker prav visoko po konci nosi glavo. V obče, bolj mož, kakor fant.

«Ali je sploh čeden?» prašam.

«Čeden — hočeš pač reči, če je prikupljiv, če bi se Regini dopadal? I no, ko bi se estetično merilo polagalo na-nj,— gerd ni! Vendar, res nekaj samovlastnega je na njem, da se utegne nekaterim prav oduren zdeti, in nekaterim pa tudi narobe. Tu velja pač tisto staro: *de gustibus non disputandum!*»

«Kak pa značaj, in v kakšnem imenu pri ljudeh?» prašam sila radoveden.

«Značaj, v strogem pomenu te besede — nika-koršen! Dobro napasti se, najesti se in napiti in potlej po modernem kroji živeti z babami od dne do dne, iz noči v noč: to je njemu izključljivi nagon tega človečenja po zemlji, kakor sploh vsem takim, katerim tudi ni bilo treba družega truda do posvetnega blagostanja, kakor bogatim starišem priti na svet. Čisto po tem je tudi njegovo ime. Vsaki, komur je mari, pozna ga, kakšen nezmernež je in babjek; ker taki ljudje po navadi še zakrivati ne morajo svoje nesramne zaverženosti, kakor bi jim bogastvo dajalo večo prostost ali kako pooblaščenje za njih pohujšljivo, umazano življenje».

Na tako prijateljevo obsojenje mojega tekmeca si jaz kaj dobrodejno oddabnem. Saj, mislim si, če že ni drugač, da moram imeti spodrivalca, imam že vendar najraje tacega. Ko bi bil kak mladenič lepega, spoštljivega vedenja in čednostnega obnašanja, trepetal bi bil pač in bal se; ali tak? Zdelo se mi je, da Regini, tej nedolžni deklici, mora že merzla groza šumeti po kosteh, ko šliši le njegovo ime. Le ena reč me je vendar koj poskerbela:

«Kaj ima res toliko premoženja?» prašam.

«Da, bogat pak je tisti Krehelj, zelo bogat ! Vse imetje ima po materi; sam le mazinca ni premeknil zavoljo njega» odgovori moj sporočevalec.

«Kaj meniš toraj ti po svoji pameti: kaj bo začela Regina, kako bo?»

«Jê,» pravi prijatelj dvomljivo kimaje z glavo, «ko bi se pri tacih rečeh dandenašni še ozir jemal na poštenost in pravo, značajno moštvo: taka, kakor je ona do zdaj, bi ne smela še za senco njegovo pogledati, brez skerbi, da si ne oskrani časti. Ali kaj, ko toliko slučajev žalostno priča, da mamon preslepí in premaga vse, da se mu vklanja in brez prevdarka žrtvuje sveta nedolžnost in človeška sreča, posvetna in večna ! Zato, menim jaz, utegneš le necega dne tudi še ti doživeti, da ti ta težák, Krehelj, pokreha tvojo ljubezen.»

Po tem razgovoru nabajal nisem nič več in nikjer ne miru ne pokoja. Skušal sem pač tolažiti se, češ, da njena ljubezen bode premagala vse vabljive skušnjave; vendar, Kreheljnov bogastvo je po dnevi kakor huda pošast preganjala me in po noči kakor móra vlegala se ná-me. Ta dvom poln muke se mi neznano pohujša, ko potem teden preteče, da mi Regina ne pošlje nikakoršnega sporočila, kar mi je bila zadnikrat doma vendar tako za gotovo obetala. Zdaj mi že kar kar nič več ni bilo sterpeti. Le bolehnost me je še klenila doma, da nisem kar nategoma hitel k nji v Lj*; sklenil pa sem, da če le v treh dneh še ne dobim pismenega sporočila od nje, grem pa, kar grem, vsakakò !

Proteče obrok, da ni pisma. Sedem, pa trepetajoč napišem več pól dolgi list, očitaje ji v njem s hudo reznimi besedami nezvestobo, izdajstvo i. t. d.; ali,

ko preberem, kar sem bil napisal, zdi se mi, kakó krivično in neopravičeno pač dolžim svojo drago Reginico! In skesan spet stergam list na drobne kosce. Pišem družega napovedovaje jej v malo besedah čas in kraj, kedaj in kje jo obiščem —, če ji je to še ljubo? — Nikoli še nisem bil na papirji zapisanih besedi bral, ki bi mi bile takó tergale srce, kakor te svoje na konci pristavljene!

Družega dné po tem mi pride nje odgovor, katerega se skoraj že nisem nadejal. Trepetaje na vseh udih odprem pismo, kratko, pa, kakor sem se trenutkoma prepričal, goreče. Glasilo se je proti konci:

«Da, moj, dragi, ljubljeni J*, hudi časi deró na naju, in bridko skuševanje nama žuga! Lej, moja tukajšna sestra, ki je šla do seh mal najini ljubezni z največim veseljem in toliko postrežljivostjo na roko, postala je naenkrat vsa družih misli! O Tebi noče nič več slišati; prigovarja in priporoča pa mi le nekega bogataša, Kreheljna, češ, kakó bogata gospa bom žena njegova, kakó se bom vozila v kočijah i. t. d.

«O dragi, pa nikár se ne boj! Ni je časti, ni ga bogastva, pa ni ga moža z največimi sijajnostmi, ki bi meni v serci zamogel nepopisljivo ljubezen do Tebe le količkaj pomanjšati, nikar pa vničiti! Zategadelj zdaj, ko mi branijo Te, in ko tù nimam človeka, s katerim bi delila srečo, ki jo v tako nepopisljivi meri nabajam edino le še v Tvoji ljubezni, — ljubim Te še toliko zvesteje, toliko gorečaje, toliko neizrekljiveje!

«In zato, dragi! o, le pridi, pridi, Ti moj edini, ki po Tebi hrepenim, ki po Tebi zdihujem, brez katerega bi mi bilo vse nasledno življenje le strašna, temna noč! Pridi, da me revo utolažiš . . . željno pričakovaje Te, Tvoja . . . »

Kakó dobrodejno so me pomirile te verstice! Poljubivši njeno ime zganem listek in skerbno shranim. Bil je ta posledni sijáj izza gromonosnih oblakov, ki so se dervili že od vseh strani na ravnokar še tako ljubo jasni obzor moje ljubezenske sreče.

VII.

Zalo je družega dne jutranja zarja rudila vsobodno obzorje. Lepa danica je še prijazno miglala na jasnih nebesih, in zelenje obakraj ceste, napojeno z obilno roso, dvigalo je veselo veršičje kvišku. Le meni potujočemu h kraljici svojega serca, pak se je persih hud strah boril z upom in nisem imel, s čimer bi se bil tolažil.

Trudno oko po prečûti noči mi je zamižalo na vozi, ali terpeča duša ni mogla zadremati. Vse tiste lepe ure, katere sem bil blizo let' in dan tako sladko priživel pri nji ali v mislih na njo, prihajale so mi še enkrat milo in živo na spomin, kakor zlate, kriljate sanje. Ali vá-nje se mi je tudi že vpletal tisti Šrakoperjev obraz hudobno režeč se, kakor preteča prikazen.

In v tem osodepolnem trenutji sem vendar zelo želel imeti na svoji strani ravno njega, češ, on bi mi v ti hudi zadregi morda najbolje utegnil svétovati in pomagati.

Precêj pred napovedanim časom sem že stal na naznačenem kraji silno težko pričakovaje, kedaj že pride Regina! Zdaj — zagledam jo od daleč, kako počasi in globoko zamišljena prihaja proti meni. Kakó je kri vrela v meni, kako glasno mi utripalo serce! Ni mi bilo sterpeti na mestu. Skoraj z razširjenimi rokami hitim jej naproti šepataje že od daleč: Regina!

Začuvši moj glas in spoznavši me, se zgane, kakor vstrašena. Komaj mi poproži desnico, katera jej vidno trepetaja; ziniti pa ne more besedice!

«Regina, kako si? Kaj se me bojiš?» prašam z očmi lovčev njenih stanovitno povešenih v tla.

«O, čemu bala? pa bilo je tako na nagloma, tako» — jeclja tresoč se na glasu in na vsem životu, in lice jej obledi, kakor zid.

Stopiva nekaj korakov molče, kakor bojč se drug drugega. Meni vsemu vničenemu se zaverli v glavi, pred očmi kar miglja vse in pleše; ali duša je že v tistem prvem trenutju ž njo na tanko razvidela prepad, ki je zeval pred mano. Kako bi ljubeče serce tudi moglo motiti se! Ne, to ni več tista Regina, ki mi je še prevčeranjim pisala: «O pridi, pridi Ti moj edini!» Le misel na drugega zamogla jo je tako hitroma in po polnem premeniti!

V persih se mi vzdigne buren vihar, vihar strašne ljubosumnosti. Vès trepetaje jo vprašam:

«Kakó je s tistim človekom?»

«O nič, — jaz ga ne maram,» jeclja počasi, ne vedoč práv, kakó bi rekla.

«Pa vendar: kaj ti pravi, kakó se Tebi zdi; saj je bilo vendar za kaj besedi med vama?» silim va-njo.

«Res, da nič še od vsega tega! Poznam ga pač po osebi, spregovorila pa še besedice nikoli nisem ž njim. Vse, kar vem od njega, prinaša mi le po sili naš poročnik.»

«In to je?»

«Daje me pozdravljati in sporočati mi, — da da sem mu všeč.»

«Kakor sem slišal jaz, bogatinec je velik.»

«Menda. Lepo bišo ima tù v mestu; vozi se v svoji ekvipaži.»

«In — in pa veš tudi, kako sluje po imenu?» poprašam še radovedno.

«Ne, kàj več res ne vem o njem; óno pak mi pripoveduje naš poročnik in pa sestra; drugač sama nikedar še ne mislim na njega!»

«Regina, jaz ti nočem govoriti proti njemu in obrekovati ga, ker bi se lahko zdelo, da delam to le iz sebičnosti. Vendar, slišal sem iz najzanesljivejih ust take reči o njem, da me je merzla groza pretresala, ko sem zadne dni sèm tolikrat čul le imenovati njegovo ime zraven tvojega. Le iz resničnega spoštovanja in neskončne ljubezni do Tebe, zdi se mi, da me veže in sili dolžnost, da te prav gorko in resno opominjam: da bodi pazljiva in na vso moč previdna naprem temu človeku, Krehelj, kali, po imenu. Daj si povedati, poslušaj saj zvesto, kako drugi sodijo o njem!»

«O, saj mi ni mari za njega!»

«Mogoče, da zdaj imaš res še v oblasti svoje serce; ali veliko nevarnost, ki ti preti, sprevidim jaz bolje, kakor ti sama. Pisala si mi že, da sestra naklanja te njemu; in jaz, ki tudi vseh tvojih domačih mišljenje in značaj dobro poznam, preverjen sem, da ti bodo na vse moči prigovorjali Kreheljna — če morebiti že ne delajo tega? In potlej — slikaje ti tvojo, bogvé kakšno prihodno srečo in sijajnost na njegovi strani ter sklicevaje se na svojo materinsko in očetovsko skerb za blagor svojega otroka: — kako lahko, lahko te omamijo, premotijo in prenagnejo, da še sama ne boš vedela, kakó in kedaj! Jaz sprevidim, kako vabljive in silne bodo skušnjave! Treba ti je tedaj res kar najterdneje volje in pogumne

stanovitnosti: če ne, zmota bo strašna, kesanje neomejeno, Regina! in verjemi, da vse to govore le sveti čuti iz mene, moja neskončna ljubezen do tebe!»

«Hvala ti J. . . .; pa saj tega ni treba! Jaz—»

Meni se zazdi, kakor da mi vendar še pobliščeva zvezdica upanja. Da bi toraj še bolj in izdatneje njej potežil na serce, pravim živo:

«O, draga Regina! ali meni pak se zdi, da ti že vse bolj misliš na njega, kakor na mene. Ne zameri, pa zdi se mi kar, da tvoje serce že mene nič več ne pozna, da bije le že za tistega Kreheljna!»

«J . . . ! kako moreš ti tako slabo in nevredno soditi o meni?» praša, kakor grozeč se.

In že mi je bilo, da zviškoma razspem vse tiste hude dvome, ki so mi divje razsajali v serci, hotéč pričati zoper njo. Edino le misel, da ona, če zbegana res že omahuje, ni sama tolikanj kriva, kakor marveč le nje silni posredniki, nagne me, da se za takrat še premagam.

Vide, da se ji že mudi, prašam:

«Kedaj se spet vidiva in kje? Premisli — prišel sem tako daleč le zavaljo tebe!»

Ona mi naznači kraj, kam da mi pošlje poročnika napovedat mi shod: «če le bo mogoče;» pristavi, «ker tudi od doma so sestri naročili, naj pazi, da se midva nikjer ne snideva. Sama pak je najbolj neješča.»

Jaz grem zamišljen svojo pot. Vse, kar sem bil ravno kar videl, slišal in govoril ž njo, vertilo se je kakor v mračni megli v kolobaru pred menoj. Iz vsega tega posnemal sem le to dovolj jasno, da njena gorečnost v ljubezni do mene, je čutljivo ohlajena, njena stanovitnost omajena. Kaj bo? tega si nisem še mogel niti hotel misliti.

Kar zagledam pismo ležeče na tleh pred menoj. Pobravlši ga vidim, da je pač že lepo zloženo pa še brez naslova. Ravno ga hočem razgeniti, ko pride proti meni dobro mi znani poročnik, o katerem mi je popred Regina omenjala. Hitro toraj skrijem najdeni list, češ, da je morda bolje, da pogledam sam va-nj.

«Kam pa?» prašam ga, ko me je bil prijazno pozdravil.

«E, tlako delam, tlako,» odgovori šegavo natezaje obraz.

«Pa ne tako interesantno? Lej res, fotografije imaš v roci! Pokaži, pokazi, če je morda kaka lepa dekle?» silim ga.

Poročnik, vidno v zadregi, mi jih umakne. To podkuri mene toliko bolj. Kar zdi se mi, da res utegne kaj prav zanimivega za-me imeti, in ne odjenjam mu popred, dokler mi na mojo mož besedo, (katero sem mu moral zasloniti tudi še sè svojo častjo), da proti vsakemu molčim, pokaže zaprosene slike.

Kako sem stermel jaz! Bili sta prav moja Regina in nje sestra vpodobljeni, namenjeni —

«Komu, komu?» tiščim vá-nj. Ko mu še enkrat zastavim svojo čast, pošepeta mi:

«Krehelj, gospod krehelj dobi obe!»

Zdaj postanem jaz vès divej na ta za me prezanimivi slučaj. Ne dam mu miru, dokler ga pripravim porazložiti mi vse na drobno, kako se veže vse to? Potegnivši me seboj začne:

«Vidiš, ta reč je tako-le. Neki tukajšnji bogati meščan, Krehelj po imenu, kateri je berž ko ne tudi tebi že prislul do ušes, ki ima toliko premoženja, da mu ni družega treba, kakor dan na dan tlačiti

tlak, in ki mu menda ravno zatoraj mlade, mično zrasene dekleta posebno bodò v oči: tisti je pri priložnostih videl tudi našo Regino, to ljubo tvojo — kar sam bolje veš, kakor jaz. Tedaj tako-le bolj od strani — že veš — enkrat povpraša mene, kdo in kakó je s tem dekletom, ter, ako bi se dalo kako láko oneganje navozlati ž njo? Jaz mu povdarim na listo: kakó bi tak gospod, kakor on, mogel le za trenutek dvomiti o tem; ob enem pa tudi Regini in nje sestri na dolgo in široko po svoje porazvijem, češ, kakó ta gospod Krehelj že dolgo časa kar vzdisa, pojema in od ljubezni medli in gine za Regino. In od tistega časa je vse kakor na žerjavici. Ena je bolj kot druga zasedena ná-nj. Iz vseh kotov, od vseh krajev in strani obe prežita vse verneje na njega, kakor on sam na njih katera. Tudi doma sta správilí že celo hišo po konci in vse bližne in daljne sosede, češ, da skoraj bo ta bogati zakon sestavljen. Jaz pa prodajaje jima svoje pustne zmišljije za lastne Kreheljnove poklone, šemarim ji še in še pa smodim, in zraven tega prav izverstno izhajam, ker vživam od tega gotove odstotke — take in take.»

Pri teh zadnih besedah naredí tako izviren zgiblaj z roko, da bi si bil jaz lahko mislil, kar hotel, — ko bi bil čas in voljo imel za to. Ali meni so se le lasje ježili na glavi, v svesti si, da pred sabo imam človeka, ki sebi za nekoliko dobička gre, pa si kakor za svojo osebno šalo lehkokervno igra sè srečo nedolžnega, priprostega dekleta — s častjo cele poštene družine!

«Ali prijatelj!» zagermim vá-nj «kako opravičuješ ti to svoje tako lehkomišljeno ravnanje, če je res vse, kakor mi tù pripoveduješ?»

«Da je res», odgovori mi z nekim samovlastnim ponosom, «temu imam pričo tù-le!» rekoč mi poderži slike pred oči.

«Kakó naj mi to priča resnico tvojih besedi?» naganjam ga.

«Sodi! — Sami, da jih Krehelj še zaprosil ni zá-nje, niti ponudil jima svojih, pošiljata in vrivata mu jih posili; in ravno sem v precejšnji zadregi, s kakimi besedami mu jih čem izročiti, ker sami mi nista znali pripravnega nauka dati za ta posel.»

Jaz sem strahom stermel. Tako njijno početje zdelo se mi je res neslišano, po polnem slepó, skoraj nesramno! Le bogastvo Kreheljnovó moglo ji je tako zvertoglaviti, da sta v strastnem zaletu kar verno zanašaje se na njega tako čisto pozabili na sebe!

«Ali», nadaljujem jaz, «če oni dve ravnata takó — zakaj, če si prilastuješ le količkaj še poštenja, obračaš pa ti tako brez premisleka to njijno slabost sebi na korist, njima morda na nepopisno gorje in osramočenje, in meni — veš kaj mi je Regina?» povdarim jezno opiraje oči va-nj.

«Le stoj, tudi tù se ti izgovorim. Jaz terdim: kakor danes ta Krehelj, tako utegne jutri tudi kak drug malo pogledati za Regino; kakor ji zdaj jaz spravljam na led, tako ji drugikrat utegne tudi kakov drug; in kakor sta se koj obe kar zviškoma obesili na vrat na nos Kreheljnu, temu tako uma-zanemu človeku, prav tako in toliko še poprej bi se brez dvoma tudi slehernemu drugemu poštenejemu, naj bi le bliščav in sè sladkimi ustmi prišel, kedar hotel in od katere strani! Tebi toraj jaz naklanjam prav lep primerljaj, iz katerega sprevidiš, kake značajnosti in kolike zanesljivosti pač so ti le-ti ljudje, ki imas ž njimi opraviti, katerim zastavljaš

svoje serce in zaupanje! Bodi brez skerbi: druge škode pri tem ne bodeš terpel! Tu Krehelj namreč se v sanjah nikoli ni mislil, da bi to naše dekletce jemal za svojo ženo, ko bi ga že — to jaz vem — kar v lase sram bilo pri belem božjem dnevi zraven nje le iti po ulici; drugač pak jej tudi ne pride do života! In pomni me, kar ti zdaj le porečem: necega lepega jutra, ko solnce prav rumeno gor pojde, ko bode na vseh voglih ravno že najbolj vriščalo, bo se na enkrat skrehnila ta Kreheljnova ženitev! Ti priprosti ljudje bodo obsedeli in zijali, sosedje se krohotali v perišča, kakor kaki burki v gledišči, ti boš ploskal v pesti, če boš hotel, in Regina bo imela to za zdravéč izgled, kakó dandenašnji svet vodi za nos, kedor se pusti: — da se bo potem védla previdneje ter toliko stanovitneje držala se tebe! Vidiš, takim ljudem — mora se jim časi tako le poklicati v spomin, da učena in premetena glava (pokaže svojo) jih vendar lahko porabi za pustne šeme! —

«No, zdaj pa reci, če ti res vodo kalim, kali? če ti marveč le kakor dober prijatelj še prav dobro ne postrezam?»

Res, moral sem se po tem, kakó je ta človek razvijal svoje sleparije, čuditi, kakó znajo samopridni ljudje lepoticiti in sebi še na nekakšno zaslugo obračati svoje hudobno ravnanje. V marsičem sem mu vendar tudi moral priznavati, da práv meni, sodi in sklepa; to se vé, da ta človek pak je po polnem prezerl najpoglavitnejšo stvar.

Kje namreč bode po seh mal Regini še tisti mili sijaj, ki tako prijazno obdaje vso njeno podobo, ter meni tako ljubo in dobrodejno preseva vso dušo: — dokler ona razun mene ni ljubila še

nobenega družega? kakó bi še ogrevalo mene pogorišče njenega serca, katero bi še stelélo za družega?

Vendar, saj, da Regina res že takó ljubi tistega Kreheljna in hlepí po njem, — kakó bi bil mogel verjeti to ravno takim zaničevanja vrednim ustim!

«Ali to mi povej še», pravim poročniku «če je gotovo res, da Krehelj se tako malo zmeni za Regino, da ona pa je le resno zaljubljena và-nj?»

«Práv, kakor sem bil rekel: on le ene besedice ni še spregovoril ž njo; ona pak je vsa mrtva nà-nj. Morebiti se skoraj sam tega prepričaš.»

Radoveden sem res na vso moč, kakšen more biti ta človek?»

Komaj zgovorim te besede, pomigne in namuzne se mi poročnik na človeka, od daleč prihajóčega proti nama. Ni mi bilo treba popraševati po njegovem imenu; kar po nagonu že v prvem trenutji uganem, da prav to je tisti Krehelj! S kako napuhneno samosvestjo je korakal in meril vse druge božje stvari okrog sebe! Na prvi pogled spoznam, da tak preširen gizdalin utegnil bi za ženo jemati le kakšno dekle po svojem kopiti, s katero bi se ponašal in mogočno šopiril po lišpavih in razvajenih krogih, nikoli in nikedar pa ne take, kakoršna je pohlevna Regina! Oduren pa mi je bil in merzilo se mi je do njega, kakor še nikoli do nobene druge duše na svetu ne, in koj sem čutil, da, ko bi Regina res mogla ljubiti tega človeka, moral bi jo pollej jaz pa sovražiti, sovražiti v dno serca! In v tistem hipu sklenem, da če je le mogoče še, rešim jo tega razuzdanca.

Hitroma napišem listek, kam in obkléj naj vsakako pride Regina sé sestro, da se zgovorimo. Poročnik mi zagotovi, da ga izroči, in tako se ločiva.

Buren nemir in nepopisljivi čuti se me polasté

spet samega. Pred oči se mi vlega, kakor gost mrak, pred nogami mi je, kakor bi se mi umikal svet. Begam naprej, naprej — sam ne vem, kam? Kakó bi sodil, kaj počel na tako poročnikovo izpoved, ki je vendar vsaj v poglavitnem resnična? Što misel zapored mi pride in preide, da nič ne sklenem, kakó bi in kaj bi? Vse kar ima še biti in priti, zdi se mi, kakor v črni megli pred seboj. Le ene reči sem si do dobrega v svesti, kakor doslej pač še nikoli: plamteče ljubezni do Regine! Zdaj, ko se mi siloma terga, ljubil sem jo še le práv z vso močjo, z vso strastjo, iz celega serca in vse duše! Zdaj sem pripravljen vse storiti, vse preterpeti, vse žrtvovati zavoljo nje, le, da si še ohranim njeno ljubezen! Toda — kaj ni že za vselej zgubljena za me? Ne, še si ne morem misliti tega, še je ne morem obsojevati in pogubljevati, še skušam opravičevati in pomilovati jo, češ, da le njeno, tukajšno, takó popačeno obližje je zbegalo jo, da že kar sama več ne vé, kako ji je; da vendar pa mene še ljubi! Ali tudi hudi dvomi so že razsajali v meni, strašna ljubosumnost mi je divjala v serci. In kakor obnorel blodil sem brez miru, brez pokoja in brez kacega cilja; ker cilj vsega mojega mišljenja, dejanja in nehanja — njena ljubezen, ta je omahovala, bila je premaknena!

Davno pred naročenim časom sem že vés nesterpljiv pričakoval sestrá na napovedanem mestu. Že sem menil, da tudi shoda mi v svoji prevzetni napuhnenosti več ne privoščita, ko naenkrat zagledam prihajoči. Hitim jima proti.

Regina je vidno bleda in vá-se sklonjena pa vtopljená nekaj maloserčno pohajala zraven sestre; zdela se je, kakor da se bori sama seboj, da se boji tega trenutka.

«Kakó je toraj, kaj je z Regino in kaj s tistim njenim snubačem? Povedita na ravnost in resnico, da vendar vem, pri čem sem. Tako, v ti mučni negotovosti pa mi dalje ni prebiti, terpeti ni živeti!»

Takó, s precéj osornim in tresočim glasom nagovorim sestri, zlasti obernen proti stareji, kakor bi ona imela vso mojo osodo v rokah.

In koj mi je pripravljena z ravnim odgovorom. Pravi:

«Obžalujem, res, da je tako prišlo: ker, kakor te poznam, čislam te po vsem in spoštujem! Pa kaj se če? Sam veš, da pri tvoji tudi najboljši volji je vse še negotovo s teboj! Če se ti vse najbolj po godu in sreči izhaja, sam praviš — dve leti še! Med tem časom pa tudi — kar Bog ne daj! — lahko zboliš, ali kaj družega. Tù pa se ji ponuja zdaj res ugodna priložnost, da z lepa ne take! In gotovo tudi ti sam dobro sprevidiš, da dandenašni vendar ne gre, da bi dekle kar zavoljo ljube ljubezni zastavljala in kakó lahko zaigrala srečo za vse svoje življenje, kakor tolikrat katera!»

To je bila odkritoserčna beseda. Jasno mi je pokazala svoje namere. Serce mi je kervavilo, pa tega mnenja jej res nisem mogel ometati. S toliko večjo hlastjo se toraj poprimem stvari, kateri je ravno v tem slučaju veljal resen premislek in ki je meni, kakor tonečemu priplavljena deska, dajal še nekaj upanja.

Začnem jima kar najživeje jemati v misel, kakó slabo povsod sluje tisti Krehelj, da vse to, kar jaz, slišita brez dvoma tudi že sami, ter, če je mogoče, da bi Regina, tacega človeka žena, nahajala srečo?

Regina molčí, nje sestra pa priznava, češ, da Krehelj, dokler še mlad, živel je res morebiti semtertje

nekoliko lehkomišljeno, da se pa že spreoberne na dobro, kedar si vzame ženo, za katero ima pravo serce in resnično spoštovanje. In pa, «pristavi na zadne» ko bi gospod Krehelj morda utegnil sčasoma res ravnodušen in hladen postati proti Regini, imela bo vendar, da čisto in po vsem ne bo pogrešala sreče — imela bode vsega dosti, veliko premoženja! Jaz sama zdaj spoznam to: nisem srečna, pa veni, ko bi imela petdeset tisoč, ne marala bi nič, zadovoljna bi bila!»

Na take njene besede sprevidim, da je Kreheljnovo blišč res takó po polnem že oslopil jo, da bi jej brez vspeha stavil kakoršen koli prevdarek zoper to.

Imel sem le eno reč še pri rokah. Obernivši se proti Regini omenim, zakaj jaz še čisto nič ne morem verjeti, da tak, kakor Krehelj, volil bi si resno, in jemal Regino za ženo. Potem pristavim:

«Regina bi zamogla srečnega delati le mene in po vsem mi zadovoljiti, ali le tudi kateremu drugemu meni enacemu.»

Lehko pač bi bil to svojo sodbo podpiral tudi še s tistim poročnikovem sporočilom, pa kaj? Saj sem videl, da vse moje gorko prigovarjanje nobeni nič več ne more, da se jima zdi le prazno marnanje, da je zastonj!

Obupan in z neznano bolečino v serci primem Regino za roko in vskliknem:

«O, pa se vé da, da vse le-te moje še tako prepričevalne besede, da vse nič ne pomagajo, če me Regina, ti več nočeš ljubiti! Glej, ali jaz pa sladko se zanašaje, da sta si sorodni najni serci, upal sem, da s tabo dosežem svoj cilj, da s tabo izpolnim življenja namen, da duša mi le s tabo prispe že na tem svetu v raj; in posvetil sem za vselej le tebi

sami, edino izvoljeni kraljici svojega serca, vse svoje moči, vse svoje upanje in srečo vsega svojega zdanjega in prihodnega življenja! Pa ti, Regina, odtezaš mi svoje serce, zapuščaš me se svojo ljubeznijo, ti, ki si mi draga nad vse na tem svetu, ki razun tebe po sebi mal ne nahajam na zemlji nobene reči ljubezni vredne! O, kako strašno, kako neznano me delaš nesrečnega!»

In padem na kolena pred njo, poljubim rob njenega krila, položim jej bridko sklonjene roke v naročje in s kipečimi solzami v očeh zdihujem k njej in jo prosim, da bi se kamenu usmilil:

«Regina, draga Regina, o ljubi me, ljubi!»

Ali Regina več ne čuje bridkih izdihov iz smertno ranjenega serca. Nje ušesa slišijo le še šumenje svilnatih kril, v katerih če skoraj šumeti, in derdranje kočije v kateri se v duhu vsa zveličana že prepeljava, da izpod njenih kolés blato pluska na nje dozdayne srečujoče, plebejske verstnice in morda tudi na mimo gredočega — mene; zá-me pak je slepa in gluha, zá-me nima več ne serca, ne nobenega usmiljenja! Še roke mi ne proži, vzdignit me po konci! Molči!

Tedaj me nje sestra posíli na noge, skušaje tolažiti me sè besedami:

«Nikàr tako! Ni še izgubljena za te! Ne vé se še za gotovo, če Krehelj — —»

Meni se je serce vzdigalo!

«Takó — če on ne — potlej pa jaz!» kričim in z razburjeno serdjo pa razsajajočim obupom v serci bišim od njiju proč, proč! Pred očmi mi je, kakor da vidim peklenške pošasti plesati v divjem rajanji, in za seboj, kakor da se razlega neznano vpitje in bolesten jok in pa stok.

VIII.

Dobro uro po tem shodu se je že mračilo. Hodil sem po drevoredu, ljudje hodili mimo mene, pa jaz nisem videl nikogar. Čutil sem le divjo bolečino v serci, ki mi je pretopila vse druge počutke.

Zdaj mi ni bilo nič več dvomiti: Regina ljubi družega, meni je nezvesta! Ali, kaj da je moglo njo takó zviškoma premeniti — tega ne morem in ne morem umeti. Da bi edino le Kreheljnov blesk imel toliko moč, tega ne morem verjeti!

Premišljeva je to, začujem nakrat poznane glasove za seboj. Predno se ozrem, stoji pred menoj — Srakoper s tremi svojimi tovariši, s katerimi ravno prihaja z vseučelišča.

Kakó je bilo meni pri serci, vidé v tem trenutji nakrat drugove pred seboj, kateri so listega, naj-srečnejega večera pod njenim oknom z mano peli njej za odhodnico!

In Srakoper, kakor da mi vidi v serce, praša me najpervo:

«No, kakó pa z Reginico že káj?»

Kakó bridko me je v serce vrezalo to vprašanje! Molčim.

In on, kakor da sluti mojo nesrečo, pravi mi kar sam izza sebe:

«Je pa malo sence, že sence, ko je lani toliko solncea bilo! Jeli, Ognin?»

Zdaj odkrijem svoje serce do dna, razgernem jim vse svoje gorjé: kakó je to prišlo in na kateri poti me ravno danes nahajajo.

Noben, tudi Srakoper se ni več smejal; pač pak mi reče:

«Jaz sem ti pravil, da pride tako! Ti si bil

prevroč proti njej; tvoj ogenj je prepalil nje serce, da je ovenelo, kakor zelenje pod pekočimi, solnčnimi žarki. Zdaj pak je vse zastoj! Ženska ljubi le boj, s plenom pak si igra! Da si ti sekal njej rane, poljubovala bi ti bila zá-nje roke; za vse bolečine pak, katere je ona tebi prizadela, nima ženska nobenega usmiljenja! Da, ko bi pač to vedeli mladeniči, da bi nasproti dekletom malo teščili udarce svojega serca, potlej bi bi jih božale ženske, tako pak nas mesarijo!

«Vendar, če je to tako prišlo, kakor praviš, če tvoj spodrivalec je tak — čaka Regine še bridko kesanje! Meni verjemi!»

To, da njeno ravnanje utegne kedaj boleti tudi še njo, je meni kakor hladilna rosa na pekoče rane. Utolažim se nekoliko.

Na željo vseh treh, da bi pri ti lepi priliki radi še nocoj videli Regino, kakó se je kaj spremenila kar ima družega ljubljenca, grem tudi jaz, da-si strašno nerad, z njimi. Hiša namreč, v kateri je stanovala, bila je občinstvu pristopna.

Prišedši tjekaj je ne najdemo v javnem prostoru. Moji tovariši začno burke vganjati z mano in mojo propadlo ljubeznijo, da bi me razvedrili; pa jaz nisem mogel biti vesel! Eden izmed njih mi nagivo zakroži na uho:

„Jaz sem eno ljub'co imel — pa sem jo zgubil —“

«Saj res, zapojimo, take zapojimo, da jo podražimo!» prigovarja Srokoper, naenkrat vès po konci. Vsem je po volji. In vstopivši se pred vhod v nje sobo, začnemo poluglasno, počasi in s čutom:

„Ljub'ca moja, kaj si st'čila —“

Koj po ti vberemo njeno najljubšo:

„Tebe kličejo —“

In res, tako milo in lepoglasno je donelo po vsem prostoru, da teh pesmi še nikoli nisem slišal tako lepo petih, da mi je kar serce kopnelo in se tajalo.

Ko nehamo, prihiti tisti poznani že poročnik k nam, pa pošepeta:

«Takó joka, da se pri oknu tisto zagrinjalo, ki si ga z obema rokama pritiska na obraz, poceja že kar od njenih solzâ.»

«Kaj pak,» pravi Srakoper «boli jo pač, da si Ognin — le njeni nezvestobi na ljubo, vseh lás menda ne populi iz glave in s čelom ne trenka v zid, pa še mi trije zraven njega! Takó, vem, vem, da si dekleta želé. Vendar, čestitat jej grem na zdanjega, tacega ljubitelja in snubača: morebiti, da me potlej povabi v svate!»

In lehkoročen, kakor je bil vsemu in povsod, prodere res brez kacih ovinkov na ravnost k njej.—

Polnoči je ura bila, ko sem se jaz potem vlegel k počitku. In zdaj, ko je vse mirno in liko okrog mene, ko mi nič ne moti počutkov, edinemu v samotni spavnici, zdaj mi še zadnikrat živo in z vso silo stopijo pred oči vse tiste lepe, zveličalne ure, katere sem bil med tem tako hitro minulim časom tako srečno preživel ter tako sladko presanjal v čisti ljubezni do dekleta; katere pak mi je zdaj nemila osoda na en kip zagernila v černo, večno temo — brez nade, brez upa! In vroče solze mi curkoma privrò v oči, in jokam se, jokam na glas, na vso moč, toliko da se ne vtopim v potocih kipečih solzâ.

Solze mi nekoliko vblaže vihar in skeleče rane v serci. Da, pridobrika se mi skrivoma celo tešilna misel, češ, da Regina se je ne mara res le svojim,

vsem v bogastvo kar slepo zaverovanim ljudem morala — morda z bridkostjo? — udati: da toraj sama izza svoje lastne in dobre volje vendar-le morebiti ni kriva nezvestobe naprem meni?

In, da bi videl jo, kakó nedolžno-ljuba je bila še tačas, ko so se bile najine oči pervikrat hrepenéc vjele, sežem suknji v žep, kjer sem neprenehoma hranil nje sliko.

Zraven slike izvlečem — glej, tisto pismo, katero sem bil davi našel na ulici, pa med burnim dnevom tako čisto pozabil nà-nj.

Radoveden ga zganem. Kakó ostermim! To je pisava Reginina. Piše svoji sestri. Berem blastno:

«Predraga F. . . ! — Ne morem Ti popisati, kakó čudno tesno mi je pri serci pisaje Ti te verstice. Glej, njemu, ki sem ga čez vse častila in ljubila na svetu, ki ga še ljubim, in ki mislim, da nehati ljubiti ga nikoli ne bodem mogla, temu moram pak se izneveriti, moram ga zavreči! Zdaj vidim, da vse tiste moje lepe sanje in upanje — da vse je zastonj! Mati so se mi zakleli, da, če zavoljo njega preziram Kreheljna, pa tudi njegova nikedar ne bom; brat P. . . je rekel, da dokler on živi, mi J. ne bo mož! Kaj pa drugi rekó, tega Ti še omenjati nečem.

«Tedad premisli sama — káj hočem res čakati, da se postaram takó? Res, da mi Krekelj ni po vsem všeč; tolažim se pa, da celo nesrečna vendar ne bom! On namreč, kakor se mi dan na dan zagotavlja od zanesljive strani, ljubi me neizrečeno, jaz sama čutim več in več nagnenja do njega, in — ko bi o njem le káj pogrešala, imela pak bom na njegovi strani vsega družega (dovolj ter poleg tega tudi lahko, pomirjevajočo vest, da sem vbogala stariše!

mob «Zató — jaz sem premislila, udala se, in izvolila si Kreheljna: ta je moj ženin, jaz njegova nevesta — —

Kakor oster nož me le zadne besede zbodó v serce. Pred očmi se mi stori tema. Zganem se in zviškoma omahnivši na postlejš, obležim z obrazem v rjuhi v medlevicah — — — — —

Pred mano zazeva čern prepad. Meni pred očmi se pogreza Regina vá-nj in steza roke proti meni. Jaz jej hočem pomagati, hočem jo rešiti, pa ne morem, ne morem! Roke so mi kakor zvezane in mertvoudne, kakor da mi tlačeča mōra leži na njih. V hudih stiskah in kakor v sanjah zamorem le terpko jekniti ime: «Rezika, Rezika — —!»

Nekaj zderdra zraven mene ter me izdrami. Rinem po konci. Luč zraven postelje je zvernena. Nje pismo in podoba že v velikem plamenu — dim in pepel! —

Bile so res le sanje! *

Srakoper je bil dober prorok: kar in kakor je modroval, vse se je na tanko izpolnilo do zadne besedice! —

Na svetu se plačuje vse: veliko z novci, marsikaj z vero, in kar nam najdražje — sè sercem!

Poletni dan.

Nebó je jasno, solnce po planjavi,
Po gričih in zelenem dolu greje,
Nobena sap'ca ne omaje veje,
Nebeški mir razlit je po naravi.

Oj čutim tebe, harmonija čudna,
Sèrcé se moje ziblje v tihej sreči ;
Zapisal bi, kar čutim, teda vstreči
Mi noče lena roka, glava trudna.

Objeti pèrsa ljube majke zemlje,
Se vležem v senco, tje v zeleno travo ;
V naravi gledam, diham Božjo slavo,
In lahno, mirno mi okò zadremlje.

Mornarjev prihod.

Pihaj pihajte vetrovi,
Pozibájte se valovi,
Tiho zašumite v beg,
Poljubite dragi breg.

Sladka ljuba, bodi zdrava!
Moja ladja k tebi plava,
Skočil bom na breg vesel,
Danes te bom še objel.

Pa mornarja sêrce zvesto
Našlo ljub'co je nevesto,
Prišel je jemát' slovó,
Dala druž'mu je rokó.

Zdravo bodi mi obrežje!
Náte me nič več ne veže;
Ljuba, tebi tisuč sreč!
Nikdar me ne vidiš več.

Pihaj pihajte vetrovi,
Pozibájte se valovi,
Nesite me v sred morjá,
Kjer ni žensk in ni solzá.

Smreke.

Stojé, stojé mi vérh goré
Tri smreke temnozélene,
Po daljnem svetu gledajo,
Z glavámi žalno majejo.

Zakaj takó, čemú takó?
Al' solnéice pozdravljajo?
Al' zemlji se priklanjajo?
Al' sapico poljubljajo?

Nit' solnéica pozdravljajo,
Nit' zemlji se priklanjajo,
Nit' sapice poljubljajo,
Ampák ljudem se čudijo:

Da moč jim srečno ni živet',
Ko vendar tako lep je svet,
Da eden druž'mu je na poš',
Ko tol'ko je prostora tod'.

Na gori.

Na sredi širne zemlje,
Stojim na vèrh goré,
Po daljnem svetu gledam
Čez hribe in poljé.

Pred sabo razodeto
Imam lepoto vse,
Nad mano pa razpeto
Prejasno je nebó.

Presilna to širina
Za dvoje je očes,
Neskončna je višina
Od zemlje do nebes.

Neskončni vi prostori,
Ti veličastni kras,
Kak' veličastna mora
Živeti duša v vas!

L. Hadèrlap.

Na Vasi.

(Večeren obraz na kmetih; spisal J. Ogrinec.)

Ti si kriva, ljubeznjiva . . .
Da ne morem spat' doma!

Preširen.

Vroč, trudapoln poletni dan — končan je v potu obraza.

Tam na daljnem, nebesnem porobji še rudeče ognji, lahko-krile megljne rumené in raz sinjih vrhov iskravo odseva o bliščeči večerni zarji za solncem, kakor sladko-otožni poznejši spomini na jasne, ogrevajoče sanje nekedanje; preko prostranega obzorja pak že bledí zala rudečica, in rahel mrak se počasi vlega na zemljo.

V zvoniku pri beli cerkviči zapoje večerni zvon, sipaje svoj blagoslov po prijazni vasi poleg zelenega hribea.

Trudni ratar vračaje se s polja domu pobožno sname pokrivalo s potnega čela, z žuljavo roko naredi križ in — moli! Kmalu za njim ženjice živabno kramljaje, vse zadovoljne, da je minul dan, ko je takó pripekalo solnce, takó boletel hrbet! ne zmenè se, kaj bode pa jutri? Pastir kričaje šiba mukajočo čedo v hlev; berač sprosivši prenočišča pokašljuje na svisljih; pès porenčava na hišinem voglu; petelin popeva na gredih — večer je združil vse pod varno, domače ostrešje.

Vtrujena družina zložno razvrstivši se okoli omizja željno pozajame večerjo, priporoči se Bogu, in dobrodejni spanec po natezivnem delu jim kmalu objame vpehane ude, omami sto hudih skrbi in bridkih težav, zaziba v prijetne sanje.

Človeški hrup vtihne; mir preko cele vasi.

Alj večerni hlad pa krepčevalna rosa sta izbudila drugo življenje. Hlastavi natopir, kakor nočni duh nemo šviga in smuče okoli mračnih poslopij. Povodne in polesne žabe ženó rezen regel in krohot, da je selo vse polno tega krika. Prek po duhteči ledini murnici škripljajo, kobilice cvrktajo in krčí mramor rijóč po vlažni prsti. Prepelica, prava kmetica, prijazno „pet-pediči“ iz zoreče strni v vas; kosec v detelji brusi koso „resk, resk,“ in kosí: „ne hodite bosí!“ V dobravi uhljasta sova neznanó skovika „skovik“; v zvoníku mrtvaški tič, čuk, grozno ũče: kakor da kepe bobné na trugo v jami, in — kdo bi se nadejal? — zdaj pa zdaj čuje se tudi kak čvrsti vrisk alj ukáj iz mladeniškega grla.

To so fantje, ki vasujejo!

Nategnena žila pač še poboлева od težkega dela po dnevi, pregnani udje siloma lezejo k tlom, in nadležni spanec se vsaja v oči; ali ljubezen, ki stavi brvi čoz neprestopne prepade, ta tudi kmečkemu fantu daje moči, da še tako zdelan ne omaga, predno svoji ljubi ne vošči „lehko noč!“

Polagoma stopajo dalje za mirno vasjo, oziraje se na prijazne domove v mračni senci med sadnimi vrtovi, vseskozi stražéč, če morda kak „nenaš“ tihotapec voha in stikuje za kacim oglajenim voglom ter sproti jemaje v misel priljubljene hrame, kamor takó, takó mika in vabi srce k zamreženemu okencu do poblevnega svetišča tolikanj číslanega devištva!

Janez, Premožnikov blapec, vsega vasovanja duša že nekoliko lèt, meni: »Ne dragocenih, zalih oblek, ne dobrih jedi in pijač, ne kratkočasljivih dobrovoljk in kar ti je še najboljšega na svetu — vsega tega nimaš na kmetih, da bi si lajšal in slajšal življenje, kakor gospoda po mestih; čemu toraj tolikanj truditi, pehati in bítí se s pusto grudo na zemlji, čemu toliko moliti, postiti se, pa vrhi tega imeti toliko greha in (kakor gospod pravijo na prižnici) iti še v peklo na vse zadnje; če ni da bi vbogi človek ne smel imeti tega edinega veselja na zemlji, da ima katero rad — ljubico, in — Bog človeku grehe odpusti! — da časi malo povasuje ž njo? Čemu? — juhe!»

«Ju-ju-juhe!» pozaukavajo pritrjevaje in zapored spuščaje se na tratino pod košato lipo na sredi vasi.

Tù, na tem priljubljenem počivališči najraje poteka stari in vedno ponavljani, izvoljeni pomenek o vseh poznanih bližnih in daljnih dekletih: katera je gorša, čegava bogateja? katera je modra, katera priljudna, zgovorna in pripravnejša? Katera se kateremu raje oglašá? Kaj je kdo vasovaje že doživel kedaj? Čegava ima katerega najraje? katerega bode ongava vzela, kedaj pa ongava ongavega? itd. itd. — polno še sladko - skrivnostnih zastavic, katere neskušena mladost zmeraj in povsod takó radovedno vgiba, katere se od nekedaj po čisto naravni poti rešavajo po celem svetu, katere pa vendar niso, da bi zapisane prenašala vboga, tepežkana listina slovenska!

Konci tacega in enacega, nedoženljivega pretresovanja pak se zložna beseda zliva v »katero domačo«. In med tem, ko že blede polumesec jadraje mimo dremotnih meglin rahlo obseva fantiško družbo

pod lipo, razlega se počasna, sladko-otožna pesem za
pesmijo takó hrepeneče v vás:

Oj dekle preljuba,
Nikar ne toguj!

Brez grunta, brez bajte,
Domú ne vem kam?

Samica ne ostaneš
Le-tó mi veruj!

Pa ročno rad delam,
Me žaljev ni sram!

Pri nas ni zakona
Na prazne roké:

Pred Bogom poroča
Ljubeče srce!

In hrepeneči glasovi takó sladko lešéč prodi-
rajo v tiho spalnico marsikatero ljube, dobrodejno
božaje jej radovedno nastavljanó uho, če je med
njimi tudi on? snovaje jej mile sanje, preljubo
blažec jej željno srce, ter vrivaje jej na misel staro,
pregrešno pesem:

Korajžno zaukaj: poznala te bom!

Potrkaaj na okno: odprla ti bom!

Kaj je to skrivnostno gomazenje pri Dobrači
pod steno? Oh, dekla Micika pač dobro vé, kaj!? —
Pevanje pod lipo je počasi umedlelo, tovariši so se
razkapali, eni domú spat, eni poprej še malo pova-
sovat. Tudi Janez se je bil nocoj namenil domú;
pa kar slepó, po nevedoma kali, zašel je pod Dobra-
čevo steno. Zdaj pa vse nič ne pomaga! Iz pozna-
nega skrivališča potegne ljubo rogoviljo, ki ga je
že tolikrat držala komolec više do ljubljene nje,
prisloni k steni, pa po stari navadi zleze na njo.

«Micika!»

«Micika! alj slišiš?»

«Micika! alj spiš, alj kar takó ležiš?»

O, Micika pač dobro čuje in pozna dragi Janezev
glas. Kolikrat že je takó klical! kolikrat se mu je

že oglasila! kolikrat se je že tako nerada spovedovala in kesala tega naglavnega greha! In vendar še zdaj práv ne vé, kaj bi? Tako težko ji je prisrci! Rada, o rada bi govorila, pa se bojí — greha, spovedovanja in vroče, peklenške žrjavice! O, ko bi ta ljubi Bog le ne imel tega pekla! Pa, saj Micika vendar ne misli ničesar hudega! Ne more drugač: uide jej bojazljiv, hrepenéč, se srčnim plamenom gorko navdihnjeni šepetaj: «Kaj?»

«O, Micika, ti me nimaš več takó rada, ti se mi že ne oglasiš ne, ti —! Glej, jaz pa že sedem, sedem lét hodim le za teboj: druge še nikoli ne pogledam nobene! In kakó te imam rad! Sama veš: če si o somenjih, o viših godovih, alj časi tudi katero nedeljo privoščim ga polič, vselej si tudi ti z mano: saj brez tebe ni mi veselja do nobene reči! Delam in delam in varčujem, pa le, da bi nama treba ne bilo takó skrivaj ineti se rado; da bi ti enkrat bila že moja tudi po cerkovnih postavah! Viš no — ti si pa taka, da še rada me nimaš nič več, Micika!»

«Janez, o ti! Kakó moreš to reči! Saj veš, kakó te imam!»

«No, pa se mi še kar ne oglasiš ne!»

«I saj se ti — vsakrat!»

«No, pa mi odprla še nisi nikoli! pa sem tolikrat že prosil! — Da, da: rada me nimaš!»

«Oj Janez, verjemi! kakor zmeraj — še raje!»

«No, če res, pa mi vsaj danes odkleni!»

«Oh, saj veš — tega nikár ne —!»

«I, kaj misliš, da hočem kaj hudega? Kaj moreš reči, da kar se pozna, doteknil sem se te že katerikrat takó, da bi se bila morala spovedovati! Zató, če imaš res še kaj rada me — no nocoj! Veš,

enkrat bi vendar že rad položil glavo na zglavje malo k tebi, Micika!»

«Ne! tudi tega nikár — veš zakaj? — Ko bi ti gotovo vzel me?»

«Saj pravim, da si moja, da za vselej moraš biti le moja! — če práv se morebiti ne bova mogla nikoli vzeti takó — po zakonu!»

«Viš Janez! to je hudo!»

«Kdo pak je kriv? Kaj ne delava in ne trpiva na vso moč oba? Kaj pa moreva zató, da si vès čas ne prisluživa, kolikor je treba pri nas, da kateremu deželska gosposka dovoli in duhovska pa sklene zakon? Če čakava tistega, bova ostarela, pa še se ne vzela! Toda jaz mislim: Bog, ki gleda le na srce, ne na premoženje — če daje svoj blagoslov tistemu tri in sedemdeset lèt staremu Vrednjaku, ki so ga óni dan poročili sè sedemnajstletno Živjakovo, kratil ga ne bo tudi ne nama, ki se gotovo po boljše prirojeni in boljši krščanski pravici rada imava! Toraj, Micika, verjemi mi: če práv pogrešava take zveze po tistih navadnih, svetskih postavah — naju zakon pak je gotovo že sklenen pred Bogom! Zató, kar imejva se takó, kakor zakonski!»

«Oh, da si upaš! Kaj ne veš? — ljudje bi s prstom kazali za nama, da pregrešno prešeštovava; in ko bi nama morebiti tudi dal Bog kàj otrók —»

«Nù, če bi to bila presveta volja njegova da bi nama dajal ta blagoslov, dal bi nama potlej že tudi, da bi jih izrejala pošteno in spodobno. Saj, kaj Bog le bogatincem daje tisti blagoslov in pravico, da imajo otroke? Kaj siromašni starši navadno ne izrejajo boljše, pa bolj v strahu božjem?»

«O to ti je pač res! in vendar, kaj ne veš — ljudje bi pehali jih izmed sebe, zaničevali in z

grdimi pa žalimi priimki psovali — uboščeke! In to bi meni utrgalo srce!»

«Pa naj zlodej vzame celi svet, če sem tolikanj delal, tolikanj trpel, toliko noči prečul zavoljo tebe če nama pa še zdaj nikakor in nikamor ne kaže, ko se že starava!»

«Stara!! Oh, ljubi Janez, saj je tudi meni hudo! — Druzega nočem nikoli! Če ti ne vzameš me, ostanem —»

«Glej, pa ti Micjka, ti me niti rada nimaš nič več!»

«Janez, o Janez!»

«Jaz grem!»

«O počaki no še malo!»

In Janez počaka, in čaka tiho sloneč tam ob priljubljenem okenci, dokler — — blede, polumesečni krajec počasi mrkne za temno oblačico in mračne sence pobite odevat pregrešno zemljo. --

In tam na zapadnem nebesi se mična zvezda utrne in švigoma trene in zgine navzdol — sladke, mladostne sanje!

Žalostne in vesele.

I.

Po vèrtu sem se sprehajal,
Kjer rožice so nasajéne,
Pa vtèrgal nisem nobene.

Pa če se nad ktere lepoto
Je moje okó zavzelo,
Zapel sem pesem veselo;

In če je ktere milota
Mi moje sèrcé ganila,
Oložno je pesem rodila.

Takó so te pesmi nastale,
Iz vèrta v sèrcé presajéne,
Iz sèrca na novo rojéne.

Sprejmite Slovenke jih zale,
Na vaših obrazih so klile,
Pri meni so nov cvet razvile.

III
II.

Tiha noč se je prikradla
Noter v mojo sobico,
Se mi je na sèrce vlegla,
Da je silno žalostno.

Mislim, mislim tužne misli,
Sanjam sanje prebridké
Od mojé ljubezni pèrve
In od pèrve ljubice.

Česar sva se nadejala,
Sprala nama je vodá,
Kar sva si obljubovala,
Pozabila sva obà.

Tako čas, življenje resno
Dèrzne upe zaduší,
Kar pa ni kos zadušíti,
Je spomin nekdanjih dni.

Le spomin mi šo ostaja
Na življenja srečni mlaj,
Pa me z žalostjo navdaja,
Ker ne bo ga več nazaj.

III.

Od nekod so strune zapele
Tak milo, otožno, sladkó,
Jz sanj so mene zbudile,
Zazíbale v san me v novó.
Predragi glasovi molčíte!
Sem slišal vas že, se mi zdi;
In če na uhó mi donite,
Ne vem, kaj sèrcé me boli?
Ne vem, — oj kaj bi ne vedel!
Nekjé in nekđaj je biló,
Pri ljub'ci na postlji sem sedel,
Od ljub'ce jemal sem slovó.
Od ljub'ce, od ličic cvetečih,
Od divnih, čarobnih oči,
S poljubi od ustnic rudečih,
Z objemi od rahlih pèrsi.
Od nekod so strune zapele,
Prav take, ko zdaj mi doné,
S slovesom so v sèrcu ostale,
Slovesa zdaj spomnijo me.
Predragi glasovi molčíte!
Saj moja ljubezen je preč; —
V spominu mi dni ne budíte,
Ki nikdar ne pridejo več!

IV.

Od moje ljub'ce se govori,
Da le nobenemu zvesta ni;

Pa jaz se nič ne zmenim za to,
Se čisto nič ne bojim za njo,

Ker bukvice čudotvorne imam,
In z njimi jej narediti znam,

Da zbijem misel jej iz glave,
Ka bi kedaj zapustila me.

Te bukve imajo tri strani,
Oj tri strani, tri lepe plati.

Zelena je prva stranica,
In z rožami je popisana;

Rudeča je druga stranica,
S poljubi je vsa oslajena;

In tretja stran vsa črna je,
S solzámi vsa oblita je.

Na prvi strani popisane
So najne sladke nade vse;

Na drugi strani popisani
So najni srečni trenotki vsi;

Na tretji strani popisane
So najine bridke ure vse.
Če pèrva stran prečitana je,
Preljubo ljuba nasmeje se;
Če druga stran prečitana je,
Tesnó se mi stisne na sèrcé;
Če tretjo stran prebral sem vso,
Se mi razjoče prebridkó,
Oklene se mi okolj vratú,
In me poljubuje brez mirú.

V.

Jaz pa za lepo gospico vem,
Kdar se mi ljubi, gledat jo grem;
Kje in kakó,
Vem jaz samó;
Kaj bi vse pravil vam mladim ljudém.

Kaj bi vam pravil o njenih očeh,
Ali o lasih, o ustnih, zobéh?
Vse je takó,
Da bi ne b'lo
Angelju v raji primerjat' je greh.

Kaj bom naredil; oblekel bom frak,
Bel brezrokavnik in čevlje na lak; —
«Deklica ti,
Kaj se ti zdi,
Al' bi po volji bil ljubček ti tak?»

Pa se je spuntal moj ljubi krojač,
Noče mi delat' ne fraka ne hlač;
Možič je zvit,
Plačan če bit';
Zdaj pa pomaj si slovenski berač!

Zdravo mi bodi gosposko deklé!
Lepa si res, toda nisi za mé;
Ljubim samó
Minko svojó,
K njej se brez fraka in laka tud'sme.

VI.

Oj kje si dobila

Te čudne oči?

Če vanje pogledam,

Me sèrce boli.

To lice, ta usta,

Te roke, nogé, —

Ob srečo in pamet

Me spravijo še!

Pa če se ne motim,

Se bati ni več,

Saj sreča in pamet

Ste davno že preč.

Oj davno, oj davno,

Saj dolgo že vem,

Da Tvoje ljubezni

Nadját se ne smem.

VII.

Molčé pozdravljam, če se snidem
Z očetom, materjo in njo,
Molčé odzdravljati jih vidim,
Molčé se spet razidemo.

Pa kdor iz duš in sèrc zna branje,
Potèrdil mi resnico bo,
Da to nobeno ni molčanje,
Da to kričanje je glasno.

Molče oná in jaz kričiva,
Kakó ljubiva sèrčno se,
In da se nikdar ne pustiva,
Naj pride že, kar koli 'če.

Očeta, matere molčanje
Je toliko, ko krik glasán,
Da najinega ženitvanja
Nikdár napočil ne bo dan.

Ker misli te nasprotne, vemo,
V soglasje zbrat' se ne dadó,
Za to jih raje zamolčimo,
In v pèrsih zá se skrivamo.

IV

VIII.

Celo leto tice pele,
Rože so precvítale,
Pa tegá pred nisem vedel,
Kakor zdaj, ko so odšlé.

Pa saj meni ni za tice,
Meni tud za rože ni,
Meni je za tebe, Milka,
Ki si všla mi spred očí.

Nisem vedel, da te ljubim,
Ko sem gledal te vsak dan,
Zdaj ko te nikolj ne vidim,
Sem ljubézni vès bolán.

IX.

Na pol gorjan'c, na pol meščan,
Pa cel sem in vesel Slovan.

Kjer sladko vince pijejo,
Ga meni tud nalijejo;

Kjer naša pesem se glasi,
Tje klicat' mene treba ni;

Kjer lepe Micke se smeje,
Tam mene lahko najdete.

Gosposko suknjo slekel bom,
Odrezal dolge škrice bom;

Bom culico na rame del,
Od mesta pa slovó bom vzel.

Se graške frajle jočejo,
Se meni nič ne smilijo.

Nazaj, nazaj v slovenski kraj!
Prav lahke noge Bog mi daj.

X.

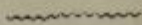
Na sredi polja kranjskega,
Na sredi polja sorškega
Stoji mi mala hišica,
Tam not je moja ljubica.

Bèrhkó se suče in smeji
Od bel'ga jutra do noči,
Po noči sladko v kamri spi,
Noben'mu se ne oglasi.

Na Kranjsko spet podal se bom,
Pri ljub'ci se oglasil bom;
Odpirat' mi hitela bo,
Prisèrčno me objela bo.

Sem tèrkal, tèrkal ure tri,
Pa nihče se ne oglasi;
Al' ljubica domá te ni,
Al' pa celó nezvesta si?

Nezvesta ona ni bilá,
Pač ni domá, pač ni domá,
Je v druge kraje popot'vala,
— Tje v hladno zemljo zagrebena.

XI.

Kamor pridem, kamor zajdem,
Povsod drugo ljub'co najdem!
Vse preljube, vse lepé
Se prepirajo za mé.

Včeraj vaša, danes naša,
Kako dolgo, se ne praša;
Nič na svetu večno ni,
Tud' ljubezen odcveti.

Samo eno v sèrcu hranim,
Ki nezvest jej ne postánem;
Domovina to mojá
Je nesrečna, žalostna.

XII.

Ljubo se mi posmehuješ,
Pa mi ne poveš, zakaj?
V sèrce mislim, si mi zlezla,
Da zapazil nisem, kdaj.

Tému se ni nič za čuditi,
Saj si gibčna in lahka.
Tako majhna in okrogla,
Kakor vinska jagoda.

Saj te nisem nič nevoljen,
Saj si mi iz sèrca všeč,
Vanj takó te bom zaklenil,
Da mi ne uideš več.

XIII.

Ena misel zakopána
V sèrcu mojem mi leží,
Da nikomur še ni znana,
Izrečena nikdar ni.

Saj izreči je ni treba,
Saj ugameš jo lahkò
Dekle drago, ak' pogledaš
Iz očesa mi v okó.

Menda jo je že vganila,
Če pogledam jej v očí,
Jih pobesi sramožljivo,
V belo lice zarudí.

XV.

Petelinček me je zbudil,
Pa še svitle zarje ni,
Vse je temno, vse je tiho,
Vse še sladko spanje spi.

Al' bi spet oči zatisnil,
Al' bi budel, sam ne vem?
Srečno je okó budeče,
Mil je Morfeja objem.
Pa saj skoraj ni razločka
Medju dnevom in nočjó:
Ako spim, o ljubi sanjam,
Ak' budim, pa spet takó.

XVI.

Mars'ktera rožica cvetí,
Ki videl je še nihče ni;
Studenček pod goró šumljá,
Da nihče za njegá ne zná;
Pojó po logih tičice,
Poslušat nihče jih ne gre.
Takó tud ti cvetiš skrivé,
Da nihče za tvoj kras ne vé,
Pa enkrat roža odcvetí,
Studenček pa se posuši,
Pobesi tica glavico;
Oj dekle, kaj' če bit' s tebó?
Zvenela bodeš tudi ti
Brez slave ino brez časti,
Nemilo vès tvoj rajski kras
Bo zbrisal iz spomina čas,
In te le pesmi na tebé,
Kdo ve, če naji preživé?

XVII.

Stojí, stojí široko morjé,
Po širnem morji dežek gre.
Oj dežek gre in lije vodó
Le doli na tèmno, neskončno vodó
Oj dežek svitli, oj dežek droban,
Zakaj ne razliješ se čez ravanj?
Čemù je morji treba vodé,
Ki vode takó že polno je?
Ti dekle lepó, ti dekle ljubó,
Čemú poljubuješ me takó,
In liješ s poljubi ljubav mi v sèrcé?
Ljubavi takó že polno je.
Al' sèrce in morje je polno al' ne,
To dekle in dežek ne praša, ne ve;
V ljubezni priroda mere ne zna,
Na to ne gleda, komú je poda.

XVIII.

Z ljubo sem se pogovarjal,
Dolgo, dolgo, celo noč,
Beli dan me je zasačil,
Pa sem moral bežat' proč.

Saj ti nisem nič naredil,
Berič hudi, beli dan,
Kaj me zalezuješ vedno,
Kadar sem pri ljubi sam!

Černo mèglo bom naprosil,
Da zakrije solnce ti,
Mrak večerni bom naprosil,
Da te zgodaj umori.

XIX.

Ljubče, prekosiš v lepoti
Mojo pèrvo ljubico,
Kaj da ljubil' le ne morem
Kakor njo, takó gorkò?

Niso manj ti nježne roke,
Kakor njene so bilé,
Pa če ná me jih položiš,
Se mi skoraj težke zdé;

Ni ti manj cveteče ustno,
Kakor njeno je biló,
Vendar kadar me poljubiš,
Skoraj se mi zdi grenkó.

Ni veselega plaména,
Ni uzvišen'ga duhá,
Je le lučica meglena,
Ki pod križem tam migljá.

Nisi ti mi tega kriva,
Nisem kriv ti tega jaz,
To nadloga je storila,
To je storil bridki čas.

V pèrsi moje se zagrizel
Tužne žalosti je strup,
Dosti tvoja ni ljubezen,
Da bi dala nov mi up.

Ti se meni le dozdevaš,
Ko mornarju zvezdica,
Ki na njega milo gleda,
Kadar vmira sred morjá.

XX.

Al' te ljubim, al' ne ljubim,
Saj tegá ti ne izveš,
Ako me za roko primeš,
Ak' se mi v oči ozreš.

Hladne mrzle so mi roke,
Brez življenja, brez moči,
Brez svitú in brez plamena
Moje trudne so oči.

Da izveš ljubezen moja,
Stisni k sèrcu se tesnó,
Ki mi še pomalo bije,
Pa tud' dolgo več ne bo.

XXI.

Zlato solnce posvetilo
Na zeleno je goró,
Tice je razveselilo,
Da prelepo mi pojó.

Meni bolj, ko solnce svitlo,
Dekle drago, ti bliščiš,
Vendar, kadar me obsiješ,
Z žalostjo me napolniš.

Moja gora ni zelena,
Upanja na njej več ni,
Moja vera je zgubljena
Na vesele, srečne dni.

XXII.

Pogodila sva se z ljubo,
In sklenila za tèrdnó:
Kol' korkrat jo jaz poljubim,
Tol'kokrat me ona bo.

Jaz sem hitel poljub'vati
Lice, usta jej sladká,
Da na dolgu mi vse krati/
Ona je ostajala.

Dosti tavžentov poljubov
Dolžna mi takó je že,
Ker vèrnít' si jih ne upa,
Je pa zapustila me.

XXIII.

Kam bi položil svojó rokó?
Kam bi naslonil svojó glavó?
Komu potožil svojó gorjé?
Nimam prijatla, ne ljubice.

Ptiček, ki se nad menój vèrtí,
Valček, ki se pod menój pení,
On za nobeno bridkost ne ve,
On mojih zdihljev ne umé

Pojdem pa gori na vèrh goré,
Kjer rojenice gorske žive,
Tam pa razjokal se bom glasno,
Da me zaslišala Vila bo.

Ona prebele roké ima,
Z njimi bo mene objemala;
Ustnice njene so presladké,
Z njimi bo poljubovala me.

III XX

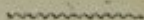
XXIV.

Svitli dižek rož'ce spiral,
Celo noč jih vmival je,
Beli dan jih gledat' pride,
Najde vse pomlajene.

Tudi mene je namakal
Noč vso dolgo dež solzá,
Bele jutro me je našlo
Še le bolj nesrečnega.

Ena roža je cvetela
V sredi mojega sêrcá,
Lepa rožica vesela,
Samo zá te vsájena.

Manjka Kitić, g. 1907, po Karalu.

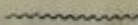

XXV.

Eno pismo bom pisal,
Eno pesem bom pel,
Eno solzo bom jokal,
Da bom v pismo jo delal.

In v ti pesmi prepeval
Bom ljubezni sladkóst,
In vso njeno lepoto
In vso mojo bridkóst.

Če to pesem prebere,
Jej bo sérce mehkó,
Da če solzo zagleda,
Se me vsmilila bo.

XXVI.

Pravijo, da v tèrdi kamen
Naredi se jamica,
Ako nanjga vedno kapa
Labka, drobna kapljica.

Jaz pa tega ne verjamem,
Kar nevedni svet tèrdí,
In da res to bit' ne more,
Lastna skušnja me uči.

Njeno sèrce ni bolj tèrdo,
Kakor tèrda skala je,
Vendar ga ne omečijo
Grenke moje solze vse.

XXVII.

Kaj mi praviš: dobro jutro!
Kaj mi praviš: dober dan!
Ako srečam te na ul'ci
Vès potèrt in vès bolán?

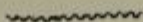
Da jaz dobrih juter nimam,
Sama to predobro veš,
In da tega ti si kriva,
Mi tajiti tud ne smeš.

Si v naročje se mi vsela
Ko metulj, takó lahkò,
Ko metulj si odletela
Zopet z lahko proč vestjó.

Meni pa skelečo rano
V sèrcu zapustila si,
Da ni leka, ne lekarja,
Ki bi jo zacelil mi.

Rana ta me skleti jame,
Cvet če vidim tvoj krasán,
Če pozdravljaš z milim glasom:
Dobro jutro, dober dan!

Reci raje: sladko spanje!
Reci raje: lahko noč!
Ker nar raje bi se vlegel,
In zadremal vmirajoč.

XXVIII.

Deklice cvet, ti sèrček krasán,
Kaj se skrivaš za pajčolan?
Al' lepoto svojo tajiš?
Al' se mojih pogledov bojiš?
Solnce, ki vé, da se mu podá,
Svetlo se vozi sred nebá;
Roža, ki krasno v vèrtu cveti,
Komur se ljubi, gledat' jo sme.
Kaj toraj lice skrivála boš?
Meni ga skrila tako ne boš;
Ker mi narisano je v sercé,
Da ga ne zbrišejo leta vse.
Da si ga skrila prejšne dni,
Vžival bi zdaj še sladke noči,
Srečne, prijetne dni bi imeš,
Hodil okrog bi zdrav in vesel.
Sèrca si pokoj že vzela mi,
Zdaj se ti skrivat' več treba ni.

XXIX.

Vlegla se je méгла siva
Čez doline in goré,
V gosti mrak je vse zavila,
Kamor se okó ozré.

Pa saj ni nobena méгла.
Je le žalost klaverna,
Ki mi dušo je obleгла
In prostore vse sèrcá.

Vse se zdi mi mračno, pusto
Pa zakaj, to sam ne vem;
Prašal bi nezvesto ljubo,
Pa pred njo več prit' ne smem.

XXX.

Od sela do sela veselje doni,
U mojem sèrcu ga pa ni;
Ga ni biló in ga ne bo,
Dokler mi solnce sijalo bo
Dokler me spremljal bo spomin
In kes njegov odljudni sin.
Življenja cvet sem zaigral,
In zlato uro sem prespal.
Od drznih željá in upov vsih
Ostal mi le spomin je tih,
Ostalo je spoznanje to,
Da se doseči ne dado,
In da so moje ure vse
Brezsadne, suhe vejice.

XXXI.

Vse, vse, vse
Je razdèrto, je razdjano;
Pohojeno, poteptano
Moje sreče je poljé.
Pa zdih'vanja mi nj mari;
Pod osode bridke vdari
Otèrpnelo je sèrcé,
Usahnile so solzé.
Glupo gleda mi okó
Na pretekle dni nevgodne,
Glupo gleda na prihodne;
Nad nesrečo svojo vso
Nemo čudim se nad njo.

XXXII.

V sredi morja brez kèrmarja
Ladja tava sèm ter tje,
Kam ga žene val in sapa,
Sam mornar tegá ne ve,

Tako moje je življenje:
Brez kèrmila se vèrti,
Kakor vkažejo mu želje,
Kamor ga podé strasti.

Ladjo zgrabi silna burja
Trešči jo ob skale zid,
Prišla bo tud moja ura
Vse nadloge me rešit'.

VIXXX

XXXIII.

Noči razide polovica druga;
Z vostoka mlado jutro mi prisije,
Milobo svojo čez obok razlije,
Kar zora, solnca ga ima supruga.
Pa privali oblak se čèrni z juga,
Nebó in solnce v tèmo se zavije,
In grom buči in strela v zemljo bije,
Da silni tresk razrušiti jo žuga.
Otroških let nedolžna vèrsta mine,
Z rokó obojo po veselji grabil
Sem, kar ga revni svet zamore dati;
Pa malo let me čas naprej porine,
V vihartni boj življenja me pognati
Sovrag moj stari, trebuš, ni pozabil.

XXXIV.

Oj ti mēhka postelj'ca
Ti si moja ljubica!
Če se vležem te objamem,
In poljubim te, če vstanem;
Celo noč lepó déržiš
Me v naročji in molčiš.

Oj ti mēhka postelj'ca,
Ti si moja ljubica!
Kar po dnevi kolj prebijem,
Saj na tebi si spočijem,
Le pri teb', drugjé nikjér
Najdem pokoj, sladki mir.

Oj ti mēhka postelj'ca,
Ti si moja ljubica!
Tebe s solzami oblivam,
Vse ti tožim, nič ne skrivam;
Za vse reve moje veš,
Pa nikomur ne poveš.

XXXV.

Cvetíco sem videl na sredi poljá,
Na sredi podjunske doline,
Namakala jo je deroča Dráva,
Hladile visoke planine.

Že dolgo je, kar sem zapustil ta kraj,
Prelepo koroško deželo,
Na rožico svojo še mislim nazaj,
Kdo ve, kaj je tebe zadelo?

Nemara popalil te solnca je žar,
Da glavico si pobesila,
Znabít' te polomil je silni vihar,
Znabít' te je slan'ca vmorila?

Nemara za mano pretakaš solzé,
Nemara si me pozabila,
Nemara že ziblješ jokaje deté,
Nemara te krije gomíla?

XXXVI.

Že dolgo nisem nič zapel,
Nobene pesmice rodil;
Že dolgo nisem bil vesel,
Že dolgo ne otožen bil.

Takó naprej mi teče čas
Meglèno, ko jesenski dan,
Ki znan mu ni pomladi kras,
Vihar poletni mu ni znan.

Znabit' je drugim prav takó,
Pa veste kaj, za mene ni
Življenje mirno in pustó,
Brez radosti, brez žalosti.

Za to sèrcé je, da térpí,
Da burno teče, kri za to,
Nogá za to, da v svet hití,
Da gleda ga, za to okó.

Sežgal bom svojo hišico,
Slovésa ne dolgó jemal,
Podal čez širno se zemljó,
Veselja iskat in težav!

XXXXX

XXXVII.

V eno deklico bi se zaljubil,
Pa v katero, le skoraj ne vem,
Ker so vse tako ljube in lepe,
Da nobene prezreti ne smem.

V eno deklico bi se zaljubil,
Pa le skoraj nič časa ne imam,
In pozabil sem pismica pisat',
In ne vem, če poljubljal' še znam.

V eno deklico bi se zaljubil,
Pa sèrcè se le skoraj bojí,
Ker ljubezen od pred mu je znana,
Da je kača pod rožicami.

XXXVIII.

Oj kdaj se bom vendar naljubil,
Oj kdaj se bom vendar napel,
Kdaj sanje mladóstne bom zgubil,
In resno živeti začel?
Že bližajo možke se leta
Na vrata tèrkáje močnò,
Od vsega, kar nič ne obeta,
Bo treba jemati slovò.
Pa jaz le sanjam, in čujem
Le rahlo svaríti njih glas,
In deklice poljubujem,
In s pesmami kratim si čas.
Saj moje bogastvo so sanje,
In domišljija zaklad;
Kaj dati mi mislite zanje,
Zastonj bi ne pustil jih rad.
Nadlogo mi mislite dati,
In dolg čas in čérne skèrbí;
Pustíte me raje sanjati,
In ljub'ce opevati.

L. Hadèrlap.

Greh je!

(Humoristična noveleta, spisal J. Ogrinec).

I.

Srobretovemu Janezu se godí, kakor drugim njegovim vrstnikom tolike starosti, da začnó malo gledati okoli sebe. Celi božji teden dela in komari, kakor črna živina, toliko, da ne oprede, pa — prav za prav še sam dobro ne vé, za koga? In v nedeljo, katere se že celi teden toljkanj in edino še veseli, češ, da vendar v kaki kratkočasni družini poreče katero okroglo, ter se tako vsaj nekoliko okoristi za svoj tedendanšnji pa prazni trud: — ko pride v cerkev, grmè pa gospod s prižnice: **greh je!** Greh je hoditi po tovarišijah in radovati se, greh je šepetati z mladimi dekleti, greh je pogledovati za njimi, greh — misliti ná-nje! Ná, — potlej naj si pa pomaga ta bore človek na tem grešnem svetu, ko je vse tako prekleto greh!

Kaj pa da? greh gre v meh, meh počí, pa greh vèn skoči, tolažijo pač drugi fantje sebe in svoje izvoljene, peljaje jih iz cerkve in sladko kramljaje ž njimi, da se smejajo. O, saj Janez bi tudi že lahko tako-le vodil katero, pa pravil jej kaj tacega, da bi se ji dobro zdelo, — da, primaruš! še prav rad, ko bi greh res šel v meh, kakor oves, ki se potlej konjem vspe na zobanje, da ga pozobljejo. Da, kedaj bi bil tudi že on kaj poongavil s katero,

ko bi le mogel z dobro vestjo: ko bi imel, na priliko, kakov grunt, ali vsaj kako bajto podprto, da bi se ženil na njo, kakor ta Krpuznikov Matevž, ki so ga danes z Dobravčevo Mano oklicali že v tretje in je že uni dan povabil tudi njega v svate.

V svate pojde, da bo vendar enkrat pošteno vesel in židane volje, saj tudi brez greha lahko! To se vé, marsikaj mu bo malo sitno in okorno, ker dosihmal še ni bil nikoli na nobenem ženitovanji. Ne vé še na tanko, kako naj se bo obnašal in kaj govoril, zlasti z družicami: da jim ne bo dolgočasen in se mu zraven tega tudi ne bo moglo očitati, da zapeljuje katero, kali. Da, pogovora z dekleti in ženskami sploh tako slabo vaje, bo res precéj v kleščah, to je. Vendar, opravil in zdrgnil se bo, kar se najbolje dá. Obleko in kar pokriva pa obuva ima ravnokar vse novo po najnovejem kroji, županov oče mu posodijo le še tisti viševnjati, svačlovski plašč, da ga ogrne. Pipo si je danes kupil s pokfanastim krovom, beli mehur na zadrguljo ima z rdečim trakom obrobjen, in gledal bo, da si vrhi tega preskrbi tudi še kacih družih požravnih drobnjav, ki so le kar tako-le za bolje. Mati mu dadé nekaj tistih starih plesnjevih šmarnih petic in en ploščat križavec, da bo tudi káj evenka, kamor tleskne kateri srebrnik. Sam ima že tudi onih deset bankovcev, katere je bil zadne kvatre sém pritlačanil, zamenjenih v deseták, da bo bolje vidno, ko bo z njim plačeval račun. Nič, velja naj, kar hoče, — pojde pa, bo že kako!

Tako je prevdarjal in sklepal Srobrečtov Janez gredé v nedeljo iz cerkve. Na noč, ko se vleže spat, loti se ga še ena, najnagajiveja misel, ki mu kakor petelinov krempelj brska po glavi, misel namreč,

kakó bo plesal? Šment, to bo zlomek, še največi. Brez plesa ni ženitovanja! Ali on — razun kolikor se je bil zadne dni z metlo pozasukal za vrazečimi vratmi na skednji, plesal še ni nikedar. Trda bo, trda! Ali, da bi že vsaj vedel, katera družica pač bo njemu za par? Katera, kakšnja, in —? Ko bi bil človek, da bi mu povedal to! Tako pa, če tudi se mu zdi, kakó vesel in dobrovoljen dan da ga čaka, ga vendar tudi nekaj skrbi, da se skoraj kar boji nečesa. In menda ravno zato pa hitroma napoči že poroke dan, ko se Janezu še sto in sto misel nerešenih in neporavnanih vse križem vije in motovili po možganih, kakor srobotova trta tam po robidovem grmu.

II.

Ko pri fari zazvoni dan, zašumi Srobreto Janez v svojem ležišču, v mrvu na odru, naredi božji križ čez zijavi obraz, potlej pa nemudoma pozdrči po kupu do line in od tod po lestvi doli pred bleva. Tù široko postojé se opre z nogami v zemljo, poseže z rokami navkviško, in hlastaje s pestmi po zraku, kakor bi se hotel poprijeti za zvezde, poraztegne svoje zaspane ude práv s pridom na vse štiri strani sveta, da mu dobrodejno pozašumi po lenih žilah in popoka po krepkih členih in pustih kosteh. Ob enem pogleda v nebo, kakšno kaj bo vreme in v tem hipu se mu še enkrat práv široko po strani zazija, da se mu stiskana misel nekako zvečena in z belo sapo počasi prihomata skozi zahripana usta: «Le-le-pó — bo, — če — de-ež — ne — poj-de-e-e —»

Tam v gnojnici se vidi, kakó je nekaj ležišča sabo prinesel v laseh in pozataknenega povsod gori,

po sebi. Tedaj poizkrampa s prsti tisto ščetevje z glave, populi šopovje izza hlačnega roba, pozdrigajša bilje dol sé stegen ter z besedami: «Ali sem priprost: — saj danes se bo tako treba počesati z glavnikom in po vsem preoblečiti» rine v hlev.

Tù vidi muho, kakó brenčaje pleše v pajčevnji. To ga brž spomni na godece in ples. Za zadno vajo pograbi še enkrat metlo, vtakne med zobe grošove orgeljce, ki mu jih je bil sv. Miklavž prinesel pred dvanajstimi leti, in napihnivši se na vso moč vá-nje, da zapojó na poltretjem očesi, podrsne enekrati po tleh, kakor se mu zdi, da bo najbolje veljalo na plesišči. Peté ima še zmeróm nekaj težke, to čuti; no pa, ko bo godec, tisti Cehtan, gonil svoj tnal (kakor pravijo njegovim harmonikam), jih bo menda že tudi njemu kaj lajše privzdigniti. «A! za véliko silo že pojde, že,» dé osrčevaje sam sebe, kloputne po stari šegi veljavnejih plesačev s podplati ob tla ter radosten in vesel prihodnih reči trene z metlo po zraku okoli sebe, da vboga kobila plahoma privzdigne zadni konec na odmék, in Janezu brento zbije na glavo.

Dobro uro pozneje je Srobretov Janez po svatovski zlikan in zvihan na poti na ravnost proti ženitovanski hiši. Kak dober streljaj še od nje postojí za mejo pa skrivaj pazi izza češminjevega grma, kakó se vedó prihajajoči svatje: da se bo potem tudi on takó. Sproti natlači še pipo in nažge, da se bo pri priložnosti pomudil ž njo, kakor je časi, kedar komu brž vedel ni kaj. Na to popravi klobuk še malo bolj po strani in lase glaje preko čela, potegne belim, omreženim robcem vogle nekoliko dalje iz žepov, plune levici v dlan, pozména z desno in — hajdi! mahne jo korajžno naprej, naj pride, kar boče!

Svatje so se ravno spravljal par za parom na vozove, ko Srobretov stopi med nje.

«Ravno prav, Janez! Nežika, nesi no!» nagovori ga dober znanec, ki je bil za drugá, in ob enem pokliče iz veže družico, njemu za par.

Nežika, kacic šestnajst let stara dekle in zala, kakor jablanov cvet, prihiti venkaj pa Janezu na prsi urno pripne bliščav šop.

«Kaj se mu ne podaja, da je kaj?» praša vesela.

«Dá-te menim, kakó! Tak Janez, reci jej no —» hvali drùg, prigovarja in kima z glavo.

Janezu je, kakor bi mu bil blišek, vzel oči, grom ušesa in strah oklenil pa jezik. Nič, ne móre, kar nič! Nakloni glavo, gleda šop ter tlačéc s palcem tobak pa práv hitro puhaje pravi: «In pa res, kakó je on gav-e-e —»

«Lep in pa veljaven, veljaven: od takega dekleta, od Nežike Sladkanove! Kaj pa dà, menim dà! Izmed vseh najgorja družica! Le, kar gori na voz! Janez, pa meni se zuhvali tudi, da imaš tako družčino!» Tako govoréc pomaga drùg na sedež dekletu, ki ga nekaj kregati skuša za lepe besede. Srobretov Janez potegne klobuk malo nižje dol na oči in pravi: «I no, ti si še človek, ko časi tako le pomisliš tudi na druge.» Gre enekrati okoli koleseljna, potem se počasi tudi skobalji ná nj pa posadi kolikor najdalje od Nežike.

«No, pa midva skup, Nežika!» nagovori brodec spet s prstom po pipi.

«Kaj bi ti morda raji s katero drugo?» poprime živo dekle.

«O, kaj še? Jaz menim, da midva dobro greva skup.»

«Pa se je takó bojiš, kali? Vendar se malo bolje k nji popristisni, lej-ga? Saj ni bodeča! izpodhuja ga drûg

Nežika se povšečno nasmeje, Janez pa nekaj poprerine po sedeži sem ter tje, dokler voznik požene.

Potoma že večkrat popravi v pipi in delj časa molčé premišljuje, kakó bi hitro začel pripravljen pogovor; pa kjubu, da je imel to reč doma že čisto pozglajeno, kakor očenaš, noče mu zdaj kar za vraga ne raz jezika. Na zadne se vendar spomni ené. Pogleda po strani v nebo pa pravi: »No, vreme lepo kaže, bo že!»

Na to Nežika: «Jaz pàk, — če prav dež gre — sem vesela! Že kar se zavedam, želim, da enkrat grem na ženitovanje. Danes — oh, to sem, kakó bo vse kratkočasno pa židane volje! In meni — že zdaj se mi kar srce smeje. Take sem volje, takó bom plesala, takó bom: — kar bodo mógle noge. — Janez, kaj ne Janez! ti me popelješ na pod? Ti me prvi zasučesh? Boš?»

Janez porine pipo v žep. Tacih besedi, da bi mu bile déle tako dobro pri srci, kakor Nežikine zdaj-le, — tacih še ni slišal, kar je na svetu! Najraje pač bi bil deklico koj kar z obema k sebi popritegnil in malo popritisnil na sé, ali vsaj njeno roko nekoliko popestoval; toda kaj tacega se mu zdi zlasti tù nespodobno, pa ko bi zraven tega ne bilo tudi še greh. Tega pak se vendar ni mogel premagati, da je ne bi bil med tem živim in tako prijaznim govorjenjem nekoliko natančneje ogledal od spredaj: — pa naj se pès obesi za tisti greh! In videl je, kako-le čeden in kratkoličen je ta obrazec, kakó pripraven ta ljubi životek, kakó okrogli in polni ti udci, kakó... Janezu stopi v oči neka ne-

navadna mokrota, usta mu zaliva plaha slin, da komaj sproti požira, v glavi se mu nekako vrti in trese beseda, ko vés ognjen pravi «Nežika, če res hočeš z menoj, — jaz najraje s teboj! To rečem, najraje, — če se mi le ne bo preveč vrtilo v glavi.»

Skratka, Srobretov Janez na vozi zraven mlade brhke Sladkanove Nežike zadobi naenkrat neko posebno ročnost v vsem svojem dejanji in nehanji, in zlasti toliko lahko zgovornost, da mu gre jezik sladko, kakor-le z medom namazan. Več in kratkočasnejih reči zna pripovedovati pa veliko bolje sukati besedo, kakor si je bil to popred sam doma mogel le misliti. Če Nežika potoma hvali žito, kakó lepo stoji, méni Janez, da njej peča tista bela do rdečih lic, pa židana ruta do belega vratù trikrat še lepše; če ona pravi, kakó lepi zor ima letos pešenica, trdi on, da nje zalo lico devetkrat še lepšega, i. t. d. z eno besedo: vsaka mu velja, vsaka prav pride: Sam ne bi bil za celi svet nikedar verjel, da res more tudi on tako dober biti dekletom za družčino; sam ne vé, od kod vendar ima ta srečni dar — hvala bogu! — tako na nagloma! Ali je ne mara tudi kakov tak duh prišel čez njega pa obsenčil ga, kali čuda?

Ko tistikrat tudi voz po eni, globlje udrti kolesnici nekaj povisi na Janezovo stran, in se pri ti priliki Nežika sè svojo mehko stranjo malo ponašlani njemu na ramo, prigovarja jej konoplja, ta Srobretov Janez, naj se le brez vse skrbi dobro poopre ná-nj: da že on oba váruje prekuca. In otoraj jej tudi nekaj pobrodi z roko tam za hrbtom, češ, da viseči voz malo potišča na njeno plat, prav za prav pa le, da se po ti poti kakor nehotè poplazi njej okoli zapeljivega pasu. Pozabil je čisto, da je greh!

«Janez, ti me že težko držiš, to vem?» oproščeje se dekle.

«Kaj meniš-le, Nežika? Lehko prav lahko, lej! Nežika, če mi rada verjameš: takole s teboj, pa če voz še dvakrat bolj visi po strani vozil bi se jaz rad, zmerom rad — noter do konca sveta!»

Nežika se srčno nasmehne. Njegove prilizljive besede jej vendar dobro dejó. «Če res,» pravi «moral bi me imeti že prav rad, pa —»

«Prav rad, prav prav rad, Nežika! Kaj meniš, da te nemam prav rad?»

Morebiti — enmalo, no! pa — pred koncem sveta, vem da bi se me že naveličal!»

Srobretov Janez bi se jej bil priveril na svojo krščeno dušo, da ona se strašno moti, pa — vozovi so ostali. Mora hitro na tla, da, kakor vidi druge, tudi on pomaga svoji doli, kar tudi stori pristrčno rad in vesel, še hvali, da ima tako lepo priložnost!

Kakor Adam v raji, brž ko je pokusil jabelkov krhelj, zagleda, da je nag, tako tudi Srobretov Janez, kakor hitro pride v cerkev, že čuti hude posledke te svoje nevarne vožnje. Kakor si tudi prizadeva, da bi pomolil nekaj očenašev za srečo novega zakona pred oltarjem in za svojo pregrešno dušo, — ne more! Naj obrača oči kakor hoče tje po svetnikih in svetnicah božjih, obtiče mu zmerom le na Sladkanovi Nežiki; naj povzdiguje dušo še tako visoko v nebo, ta Nežika mu jo brž potegne spet nazaj doli. Da bi si stresil to hudo misel na dekle, trene večkrat kakor metljava ovea z glavo tje na stran, pa — zastonj! Bolj namreč ko misli, kakó da bi menj mislil na Sladkanovo Nežiko, bolj misli na Nežiko, to Sladkanovo! In v teh tako posladkanih mislih na Nežiko mu mine vsa poročina slovesnost: da Janez

konci opravila s prevelikim strahom opazi, da na premoljenem kraju roženkranca ima samo pet češnomarijskih jagod, pa še tistih je bil cele tri le v grešni zamišljenosti kar nevedoma pozmenca! tje doli na spodnji kraj.

Eno samo pomoč vé Janez, s katero méni vsaj nekoliko potreti ostre zobe vestnemu črvu, ki ga je zdaj tako neusmiljeno ščipal v srei. Gredé namreč okoli oltarja položi v dar poleg enega križavca za dubovna tudi še eno šmarno petico, mislé si natihoma: „to pa za en dober namen, in pa, bog nas varuj hudega!“

Pa, dasiravno je bil Janez podprl svoj gotovo dober namen s čistim, bliščečim srebrnikom, omahnil mu je koj, kakor hitroma je bil spet z Nežiko na vozu. Skušnjavec ga je imel enkrat v kleščah, in ta se ni dal pregnati, tudi ne s tistim velikim križem, katerega je bil Janez iz blagoslovnega kropilnika za cerkvenimi vratmi sebi primočil na obraz. Nazaj se namreč peljaje visi voz pa na Nežikino stran. Ko bi goraj Janez zdaj nalegal na njó, kakor poprej Nežika na njega, trdi on, da se gotovo preobrneta. Zató, méni, da najgotovejša je, da oba težita na zgornjo, njegovo plat. In da je to Nežiki toliko laglje, položi jej desno okoli hrbta tje do pod-pazube pa držéč jo takó dobro in z velikim pridom na sé, razklada jej na dolgo in široko, kolika nesreča pač bi bila za njo in za njega, ko bi se ravno pri ti priložnosti prekucnil voz in bi si ona ravno pred ženitovanjem lebko umeknila kak sklep, ali otisnila kak ud, i. t. d. Nežika sama mu mora verjeti, s tacim živim prepričevanjem jej pripoveduje to nagibaje jo k sebi še dolgo potem, ko je voz že davno spet tekel po ravni poti. Sicer jej zdaj vgane še marsikatero drugo; kar pa, da se morda kdo ne pohujša in Srobretov Janez ne bo zato vreden mlinskega kamena na vrat — raji zamolčimo!

Drug neprijeten nasledek tiste krive vožnje h poroki čuti Srobretov Janez, kakor hitro sede za mizo ženitovansko. Kdo bi verjel? — zraven dobre vesti, pokvaril si je revež tudi dober želodec! Saj mu nobena jed nič prav ne diši! Pečene teletnine, krače svinjske, še piške ocvrte — toliko se mu je ljubi, kakor pesú borove smolé. V oblicah krompir ali postni ričet šel mu je deset-stokrat bolj v slast, dokler še z Nežiko ni bil govoril to Sladkanovo! Kjer je ta, le tam so njegove oči, tam njegova ušesa. Kakor čebele matico iz srede roja, tako on razločuje, neprenehoma Nežiko iz vsega tolicege šuma in drdranja. Janezu bi bilo pač desetkrat ljubše, da bi bil raje tam kje na samem samo on in pa Sladkanova Nežika. Tam bi jej čedno in mirno take-le kaj pravil in ongavil se ž njo, ko bi je ne motili tisti drugi sladkači prerivači, ki se jih tù toliko siti in liže okoli nje: — vse naj pasja psica povoha in pa slana vzame! Toda Nežika — kakor bi bila misli vseh družih. Da bi ne bila njemu vse skozi prijazna, tega jej sicer ne more očitati; ventar bi on precej raje, da ne bi tako begala sèm ter tje, ne govorila toliko sè, slehernim, ne smejala se vsakemu tako sladko tje pod nos! To se mu zdi tako sitno! Bog ve le res, ali ga ima kaj rada, ta Nežika?

Iz tega nadležnega duhtanja, ki postara Srobretovega Janeza, soditi po njegovi pobešeni glavi, najmenj za devet dobrih predpustov, predrami ga Cehtan, ki otoraj v hišo prigoni svoj tnal in pripoje:

Cehtan, to je godec: jih dela na tnal,

Da mlade in stare privzdiga od tal.

Če fant ima ljubico gode kaplan,

Ke vzame jo v zakon pa gode Cehtan.

Kakor bi trenil so zlasti vsi mladi gostje izza mize po konci. Vsak seza po svoji, vsaka ima svojega: vse dero vèn, plesat na pod! Predno še Janez, nekako prestrašen, dobro vskloni glavo privije se že Sladkanova Nežika vèn iz gnječe do njega radostno klicaje: «Janez, Janez! — —»

Prečudno gane Janeza ta kratkočasni pogled. Tisti njegov dvom zaradi Nežike — preč je! Rada ga ima! Od neznanega veselja se mu kar srce zasineje v prsih, mu kar priskakuje, mu pleše, mu — sam ne vé, kaj še. Ali noge, le noge, te se mu zdé tako strašno težke! Misel, da plesat on, — ta mu težko visi na njih, kakor svinčeni podplatje. Vendar, kaj če? kaj sme tukaj čepeti? Ne! raje vendar vse ne vem kaj! Janez zleze po konci. «No pa pojdimo no, pojdimo en malo,» pravi ter prime Nežiko za roko.

Prišedši gori na pod stisne čeljusti trdo skup, pa jo kar z največim pridom vhere okoli pasu. In držaje jo tako práv od daleč pa moléč od nje nakrivljeni život in spodnesene noge, da bi jej plesoma ne štrbavsal po nogah, povlači jo na vse križane pretege za seboj, obutaje potoma vsako steno, vsaki par, in pritegovaje s čevlji ob tla, da požvižgavajo risane podence, da se mu žrebice krušijo iz podplatov in brenčaje bežé tje po vseh kotih.

Lasje so mu bili že davno splazili s čela na oči, pot se mu že višnjev izpod klobuka vderal na lice, hropel je, ka so pojemali duški in huje je že spehan in pregnan, kakor bi bil od davej do drevej mlatil pšenico, pa — zdi se mu, da še ni, da bi se oddehnilo. Kdo vé, če njej še bolje ne dé tako blizo zraven njega, kakor njemu zraven nje? Potlej pa — zdaj-le mu velja; saj, kedaj spet jo bo imel tako, tisto vé pa sam Bog!

Zdaj — privzdigne nogo, pa predno še veljavno trešči ob tla, odbije ga siloma privrteč se par, da kakor snop odleti tje za steno. Ali Janez, ne bodi len! je ravno tako naglo spet na nogah in pohité za Nežiko odhajočo venkaj si oddehovat, pravi:

«Preveč, malo praveč nas je. Smo eden drugemu na poti. Pa vendar, kaj ne Nežika, dobro sva jo pometala, dobro?»

«Sva, sva! Pa res, Kje si še Janez ti tako dobro naučil plesati, in pa kedaj?»

«O Nežika, jaz — če je godec za to in pa meni dekle všeč: ne vstrašim se za kar bodi vsacega za ples!»

«Pojdi Janez, ti — »

«Nič Nežika, vorjemi mi: tebe imam primojstokrat. — »

Predno izgovori poglavitno besedico rad, je Nežika že izpred njega. Na, zdaj pa ima! Sam na sè je jezen da ima to zlomkovo navado, da le oprezova in pojecljava, kjer gre, da bi jo rekel brz in pritegnil na vsa usta. Kaj čé zdaj tukaj brez nje? Mări so mu druge plesalke!

Počasi odide za njo, češ, da jo doli spet vidi ter si s požirkljajem dobre kapljice spet nekoliko poživi in pobistri opehane noge.

Tù, mu dober znanec prihiti na proti: «Janez, dobra je tvoja! Danes ti pa velja! Nežika — kako rada pleše s teboj, pa zmerom le s teboj!» Natočivši kozarca ponudi enega Janezu: «Ná, le daj ga, le dobro ga popricukni, da jo še in pa še pa z lajša zasučesh! Lej jo, ravno pride; pij jej na zdravje! Zvrhanega zvrni!»

Srobretov Janez pograbi čašo in na besede: «Zdrava Nežika! dolgo življenje, — sto let še po

smrti! » zali je, da se mu na obeh plateh pocedi iz ust in pocurlja doli po prsih.

«Nič ne volja, nič! Trčiti mora, trčiti kaj ne Nežika?» sili znanec.

«Mora! kaj pak?» pritrjuje dekle.

«O, Nežika s teboj, — kakó rad, kolikorkrat češ!» Nalije njej in sebi, ponudi kozarec, popri-trkava ž njo, da plivka na vse plati in sproti za-gotovlja, da, kar je na svetu, ni bil še tako židane volje, tako veselega srca; da nikedar mu še nobeno vino ni šlo tako v slast, nikedar še z nobeno ni toliko pa tako lehko plesal, pa tudi nikedar še ni nobene imel tako rad, kakor Nežiko.

Nežika od svoje strani trdi, njej je vse kar najbolje po volji pa po srci, ter da vsega tega ve-seljja, ne vé, če bi ga bila kaj vžila, da ni Janeza tukaj.

Vrh tega pa takega priznanja ni nič več, kar bi srečno Janezovo srce moglo še poželeti. Od ne-izrekljivega veselja toraj, da se mu obrača vse to-likanj po godu, privošči si ga še en zvrhan kozarec, še dva, — naj bo tri! In na živ opomin svojega prijatelja: naj vendar gleda, da si tudi noge ohrani lahke in pete gladke; naj toraj nekoliko primoči tudi tem svojim spodnjim delom, da bo tudi še po-sihmal mogel tako dobro vstrezati Sladkanovi: — v ta povoljni namen izprazni navdušeni Janez iz srca rad še tri prav zvrhane.

To početje se mu zares obnese po polnem po misli. Prišed namreč na plešišče je sam sebi in svoji izvoljeni krepák in lehak, kakor veter; katera ve-trovna lastnost se mu razodeva tudi po tem, da kakor pred vetrom, mora se zdaj tudi pred njim vse ali vpogniti ali pa skrehniti tje za steno. In

bog vé kakó dolgo bi bili vsi plesajoči skušali to njegovo burjavo lastnost, ko bi se mu ne bila tista teža kali, katero je sicer čuteval doli v nogah, povlekla počasi v glavo, takó, da mu ne kaže drugač, da mora odjenjati.

Tako najdemo tudi Srobretovega Janeza že pozno v noč sedečega pri družih gostovih za ženišovansko mizo. Zdaj so mu poleg težke glave težke tudi noge, težke roke, težák vès život. Celo zgornje obrvi privzdiga še komaj navkviško, — le Nežika, tista Sladkanova, ta mu še z lehká, kakor veša, pleše po glavi.

Vse misli se mu vrté o njej. Dosti srečen je. Veliko, rada in najbolj je plasala le ž njim. Mnogo jej je pravil; odgovarjala mu je na vse kar najbolj povšečno. Kaj, — ali hoče še več? Nežika je storila vse; on, on sam ni še govoril práv prave besede. Vendar, tudi to, mora! — Kako bi drugač mogel od tod?

Iz tega premišljevanja in sklepanja predrami ga Nežika, ki otoraj, vedno še vsa vesela in vedra, prihiti proti njemu.

«No Janez», praša ga «kaj si na enkrat tako tih in zamišljen?»

Janez vskloni glavo. Kakor bi trenil, potegne se mu dolgočasni oblak s čela obraz se mu prijazno razvedri. Rad bi jej brž povedal tako-le kaj práv pripravnega; toda vse, kar izza svoje najbolje volje le more, je to, da jo s počasno roko poprime okolo pasu, malo k sebi podrží in pa s prijaznim obrazem, kolikor mogoče dobrovoljno vbranim na smeh, jecljaje pravi z zaletavim jezikom: «Ne- Nežika!»

«Lej, kaj še nisi pozabil mojega imena?» praša nagajivo mlada zbodljivka.

«Oh tvojega, Nežika Sladkanova, tvojega? — Nežika, sedi no malo k meni, pa se vendar tako-le kaj pogovoriva!»

«No kaj mi pa poveš?» rekši sede zraven njega.»

«Nekaj práv kratkočasnega, Nežika!»

«Res? no dej!»

«Pa malo bliže se mi primekní. Takó, ne tako!»

«No zdaj, — zdaj le povej!»

«Malo piti moraš še popred. Ná, tú-le iz mojega glaža!» rekoč cinca s polno kupico nekoliko braneči se deklici tje pod nos, razliva je jej vino po nedriji in naročji toliko časa, da mu ona rada ali nerada izpolni prijateljsko željo. Postavši kupo spet na mizo pravi:

«Janez, no kaj!»

«Nežika — jaz imam tebe rad.»

«Nič družega! — To vem, da me imaš, ko mi piti daješ.»

«O še nekaj, še! Nežika — če ne boš huda —»

«Ne bom, če ne boš govoril grdo.»

Naslonivši so do nje pošepeta jej skrivaj na uho: «Jaz bi časi kakšen večer rad tako-le k tebi malo v vás prišel, pod okno.»

«Zakaj?» praša priprosta dekle.

«Oh, lej-jo, zakaj! — Zató-le!» rekoč jo krepkeje pritisne na sé.

«Ne, Janez; čemu boš hodil le? Nikár ne hodi! To vem, da bi bili naša mati hudi in pa oče.»

«Nič se ne boj! Nobeden niti vedel ne bo!»

«Jaz sem še premlada!»

«Kaj pak? Le glej, kako lepo si že zrastena! Možiš se lahko, že predpustom.»

«Pa — utegnil bi ti kateri drug kaj narediti po noči.»

«Kaj le? Ko bi šlo, Nežika, za té, deset jih utepam, primaruš, deset!»

«Pa je greh; pravijo na prižnici, ponočevati in —»

«Ali Nežika, saj meni ni, da bi greh dopri-našal. Kar takó pa vendar ne more greh biti. Kako bi pa potlej kak zakon bil, ko bi se ljudje tako-le časi ne smeli malo radi poímeti. Bodi, bodi! Nežika, saj si moja; ne veš, kako te štimam! Jaz pridem — če me imaš kaj rada?»

«Oh, jaz — jaz bi le najraje, da ne hodiš. Bojim se —»

«Nežika, ti me nimaš nič rada!»

«Zató se bojim za te, ko te imam rada. Res Janez, prav rada te imam: da nobenega ne takó!»

Janez bi jo bil za té tako povšečne besede morebiti vpričo vseh stisnil na srce, ko bi ne bila Nežika takrat že zbežala izpred njega, pač, da bi je tako tam pri Janezu ne videl in svojih burk ne vganjal ž njo tisti Cehlán, ki je otoraj sè svojim tnalom prigodil v hišo.

Srobretov Janez skrivaj v svesti si tolike sreče z Nežiko, stisne pest in dobre pa židane volje trešči ob mizo, da vse posode priskakovaje pošklepetavajo.

«Duša, pojdi no tù-le in pa pij, pa pij, da boš pijana!» vpije na Cehlana in slehernega, kdor mu prihaja pred oči.

Tako vesel ostane Janez notri do konca ženitovanja, katerega si on zlasti Slađkanovi Nežiki na ljubo iz celega srca rád podaljša do jutranjega svita, ko petelini zapojó. Plačevaje račun zmenja tisti de-

seták; pottléj pa polovico tega, kar mu še ostane, porine Čehtanu, kateremu, kér se nekaj brani tolicnega darú ravno od njega, pošepetá skrivno na uho:

«Le spravi, le; saj nič ne mara, da tje na predpust pa te potrebujem tudi jaz!»

Kaj in kakó se je potem še menil in zmenil z Nežiko tam za skladnico, do kamor je spremila odhajajočega in kjer se je ločil od nje, prav s težkim srcem, — to si radovedni bralec, ki posihma! dobro pozna Srobretovega Janeza, misli lahko sam.

III.

Domu gredé, ko Srobretovemu Janezu dobrodejna jutranja sapa nekoliko ohladi vročo glavo in vroče sree, začne še le s pravim umom in z zdravo pametjo misliti: kaj vse je doživel na tem ženitovanji, kaj doprínašal, — na kakšno pot je zašel! Da, zdaj, ko ženitovanski šunder več ne moti pre-mišljeno prevdarjajočega, ko mu tisti Čehtanov, tnal ne gluši vpijočega vestnega glasú, in Sladkanove Nežike pogled ne slepi pa ne mámi njegevih počutkov: — zdaj še le spet dobro spozna in najde samega sebe.

Sveti Šentjanž, ki imaš križ in pa rožo na pratki! » vzdihne Janez in se skesan kleplje po prsih: «To sem res počel in šáril okoli sebe, kakor bi ne bilo Boga ne hudiča, ne pekla ne nebes!»

Kaj bo? Poznal je do včeraj Sladkanovo, to mlado in zalo, to tako priprosto pa še nevedno dekle, le po imenu. A zdaj — na en pot je premotil vso in zmešal sè svojim nepremišljenim in grešnim prilizevanjem: da ga res rada ima, da reva, kakor se je tudi branila, imela vendar ni tistega srca, pre-

povedati mu s trdo besedo, naj ne hodi k njej v vas po noči! Ali to — kratkočasno bi bilo pač, in tisti mali grehek tam pod oknom bi se že takó ali takó potepel do poroke, ko bi njemu le res kaj kazalo ž njo? Petnajst sto, to pravijo povsod, imela bo dote, — petnajst sto!

Kaj pa on sam? No oče mu imajo res dosti dober grunt, nič zadolžen, na katerega bi se sè silo dalo toliko tudi že priženiti. Ali je pa to: on ima brata še dva, ki je vsak bolj, kakor on, na misli očetu, kedar se menijo, komu bi zapustili. Njemu očitajo, dà je nekaj vtrajljiv in pust, pa da nima prave glavé, da bi umel dobro gospodariti. I no, morda ga niso sodili po polnem po krivem; pa do sedaj, dokler še ni nobenega znanja imel z nobenim dekletom, bilo mu res tudi ni toliko do grunta. In práv zató se tudi ni hotel tako na take moči gnati pa delati na vse pretege, ko še dobro mislil ni za koga?

Kaj pa, ali ne more k Sladkanu priti za zeta?
— Ne more! Imajo svojega, ki se bo ženil na dom.

Zdaj vidi vse na tanko. Pota sta samo dva: ali posihmal dela tako s pridom, da pride v dobro ime pri očetu ter si pridobi upanja na grunt; ali pa mu je vse tisto oneganje sè Sladkanovo Nežiko prazno in zastlono, ter zraven vsaka stopinja zavoljo nje — greh, da še smrten!

Čaki! — Kaj res, ko bi ne bilo to še najbolje? To bi bilo vsemu temu duhtanji konec ter križ čez vse te sitnosti in pa amen!

Prevdarjaje tako pride domu. Najpopred pogleda, kakó kaj v hlevi. Kobila, vesela pač, da toliko časa pogrešanega spet vidi, prijazno zarežgeta. Janez tudi vesel, obesi se ji z obema rokama okoli vratu,

ter po domače pa prav prijateljsko poprašuje privajano: «O ti moja, — kakó si ti moja!» Ponudi jej pit, dá zobat. Potlej pogleda po vremeni. Ravno jame dež kapati. Zategadetj, in ker še domačih nikogar ni po konci ter je tudi sam nekako vès še dremoten pa metuljáv, zleze po lestvici gori na svislji malo postegniti se po mrvi. Skozi pretrgano streho mu nekoliko rosí ravno na staro, priljubljeno ležišče. Vendar se mu ne ljubi, da bi za ta kratki položáj postiljal si kje drugej; zatoraj polegne pa čez-se kar štorjo, ležečo ravno poleg sebe, in potem — sam ne vé, kedaj zasmrči.

Prebudi se še le, ko mu že rumeno solnce skozi strešno lino posveti pod nos. Nikoli menda ni še spal takó nepokojno ter imel taciñ nemirnih sanj. Najprvo, to vé, tlačila ga je môra in pa sesala. Potlej se mu je senjalo, kakor bi bilo res, senjalo, — da jè svinjska rebra pa je — ti krača pekvala! — zvečil práv tisto štorjo na sebi! Od česa pa bi bila tù pri kraji tako premljeta in oslinjena? — Ali kakó, da se je zvalil ná-nj tudi ta škupnik, ki je že dalje časa za dober posešáj od njega tako trdó tičal tam za strešnjo? Kako-le res? ali ga je morda kdo nalašč zvalil doli na-nj, kali-le? — O zgaga ti spakova! Zdaj se spomni, kakó to? Da, senjalo se mu tudi, tako živo senjalo, da je iz nova na Krpuznikovega ženitovanji, da spet takó rad popriteguje in stiska k sebi Sladkanovo Nežiko, pa je bil le — ta suhi škupnik ržen!

Janex strahom rine po konci. Precéj v hudi stiski mu je očitajoča vest. Kam res je zabredel? Ali nima hudoba kar živega že v parkljih, ko ga še spečega po noči, ko on še za to ne vé, nadleguje s tako pregrešnimi skušnjavami, da Bog nas varuj!

«Nič, to mora biti kakó drugač!» zavpije, popade tisti skupnik in oplete ž njim tje ob strešnjo, da vsi povesti popokajo in se križem razspe. Potlej si ga pozgrabi v naročje in nese postiljāt pod kobile, češ, da ga skóraj nobena slamnata bīl ne bo opominjevala na Sladkanovo Nežiko in budila mu misel prešeštnih.

Da bi bolje poprevdaryl, kakó bi najgotoveje dognal ta svoj najnoveji pa trdni sklep, sede tam voziču na svoro, sklence roke pred seboj in zrēč pred se tje premišljuje vse križem.

Ali hudič, ko se enkrat zagriže na vbozega človeka, nastavlja mu potem zmerom in povsod zanjke, da ga vabi in lovi v nje. V tem namreč, ko Šrobretov Janez takó rekoč z eno nogo že stopa na zgrešeno pa spel srečno najdeno pravo pot, obličē njegove oči na celi skladnici samih rženih skupnikov, katerih ga vsak, kolikor jih ob nasprotni steni od tal do vrha tako zmotljivo strmí proti njemu, spominja na Nežiko. Za Boga! kaj hoče, kaj sme, da bi ustiljāl tudi še te vse? Pa, kaj bi s tem res pregnal Nežiko iz glave? Pod sosedovim kozelcem stoji tudi visok sklad skupnikov. —

V te reči več časa utopljen najde eno samo rešno misel, katera se mu, kakor tonečemu, privije globoko iz prsi, da vzdihne: «O ko bi imel jaz le grunt!»

»Puščoba, ti grunt!? — Da bi cele dni in noči rajal po ženitovanjih in trosil denar; da bi lepe skupnike nastiljāl živini pod noge; da bi obdelaval ga tako-le doma sedē pa križem roke! No, saj dolgo bi te ne trpel; kmalu bi te zbobnali doli ž njega!»

Strela z jasnega bi ne bila tako potrla Janeza, kakor le-te besede očetove. Dobro jih pozna kar

rekó mora veljati, kakor bi pribil z žeblijem. Sicer je bilo samemu ravno na misli, da že koj jutri gre pa Nežiki da odpoved: naj se ne zanaša na njega; ali tisto majčkino upanje, da znabiti pa vendar gospodarstvo prevzame za očetom, utegnilo bi ga bilo nagniti, da bi se bil še skesal za ta pot, ter kar takó na vrat na nos ne pehal od sebe tacega dekleta, tako brbkega pa tako bogatega, — še hvalo, da mara za—nj, da ga ima tako rada, kakor rad ima on njo! Toda zdaj — grunta ne, Nežike ne, nikol ne! Vse je preč!

Cela dva dni še potem mu te očetove besede grmé, po težki glavi, da kar ne sliši notranjega glasú vevajočega mu, naj brž ko brž bití, pa naredi konec tej pregrešni zavezi sè Sladkanovo Nežiko. Še le tretji večer, v saboto, se spet po polnem zave. Ko so pri Srobretu vsi že pri pokoji, prileze Janez bos, s čevlji v roci, sicer pa od glave do tal skrbno zavít v rujavo suknjačo, tiho nazaj doli sè sviselj, kamor je nekaj poprej ril z nenavadno velikim šumom, češ, da bi oče menili, kako pošteno Janez doma spi. Prepričavši se, da nihče ne preži na—nj drkne z lehka po prstih mimo hiše tje do sosedovega prelaza, kjer se obuje v čevlje.

Kar je na sveti, ni še bil na taki poti. Nocoj gre prvičrat v vas h dekletu, — ponočuje! Vse tisto gorje, katero kaplan in in fajmošter prerokujeta, da bo zadelo ponočnjake, stopa mu v živih podobah pred oči. Kjer in kedar zašumi kaka stvar v kacem grmovji, porastó mu lasje, prešine ga groza in oblije ga mrzel pot. Kar zdi se mu, da zdaj pa zdaj utegnili bi se zemlja odpreti pred njim pa požreti ga kar živega. To vé, da v tem trenutji, kakor je dolg in širok in kolikor ga je, šel bi kar gorák naravnost doli — v pekel!

Zdaj skuša tudi sam, na kaka huda pota zaide res človek, ki se ne varuje bab. Večkrat malo postoji, preišljevaje, ali je vendar ženska le vredna tega greha; ali bi ne bilo bolje za marsikaj, da se raje spet vrne, — pa naj ga piše v uh' baba! Na zadnjo se vendar odloči do dobrega, da naglo porine naprej. Saj ne gre, da bi delal greh ž njo; on gre le, da popravi, kar je bil dosihmal tako lehkomišljeno zagrešil! Gre, da jej dá slovo z eno besedo in za vselej!

Bliže ko je Sladkanove hiše, teže mu je pri sreci, katero mu treplje, kakor otrobnjek v malnu. Zdaj še le čuti práv, kako rad jo ima, kakó grenko se mu bo ločiti za vse večne čase od ljubega dekleta, še, ko si pač mora misliti, kakó hudo bode tudi njej revi po njem.

Naenkrat vès zmešan obstoji. Sprehaja ga sto in sto misel: ko bi to — pa to — pa tako — —
«Ne!» zmaje z glavo in tiho zašepeta: «To so skušnjave hudičeve! Odločno poširi korake. Dober lučaj ima še do njenega okna,

Zdaj si še le spomni: — kako se bo izgovoril? kaj jej poreče práv za práv? — Lej, pa ta najpomavitnejša reč, pa mu še na misli ni bila!

Čez delj časa spozna, da je neumno to vgi-banje. Najprvo velja, da jo pokliče, potlej jej že hitro reče kakó.

Noč je precéj temna; vendar Janez le otipa klepalni stol tam za steno, kjer ga je bil že uni dan videl. Nese ga sabó pa tiho pristavi h hramu pod okno, nekaj odročno visoko napravljeno: da se bode laglje odkrižal svojih srčnih priteženj.

Počasi in trepetaje na celem životu spravi se od tal. Gori na stolu že precéj časa skuša takó,

zdaj takó, pa kar ne dá se mu prav dobro vtrditi na njem. Na zadnje, ko se vendar zdi po volji podprtega, nasloni se še s komolcema na okno in odpre usta. Pa komaj privzdigne pol Než'-ke — z jezikom, odmekne se skrehnjeni stol pod njim; in — Srobretov Janez se na en ravs z brado in nosom ob steno zvali z velikim vrišem in polomom na božja tla.

Pobrati se in upeljati svoje potolčene ude, to je storil Janez brez kacega sveta popred, kakor je mislil na to. Kakor bi trenil ima dober streljaj hodá za urnimi petami, ki ga komaj dohajajo. Tù se toliko oddahne, da sliši, kaj se godi za njim. Vse je tiho; pač pa se mu zdi, da se na konci Sladkanove hiše premiče nekaj črnega: ali skujeni oče, ali peklenska pošast, ali pa kaj družega. Naj bo, kar če! Janez ni tako priprost, da bi zdaj hodil pozvedat nazaj. Vpleve jo hitro naprej in še le na svisljih doma zvé, da je gologlav. To je dobro, da je bil delavniški klobuk!

Da je vsa ta njegova nocojšnja neprelika le božja volja tako in naredba njemu v svar: na to bi bil Srobretov Janez prisegel. Drugo, kar mu zdaj v varnem zavetji dela preglavico, pa je vprašanje: kaj zdaj? S tem si beli glavo, da zazvoni dani po cerkvah. In ti praznični glasovi ga tudi opomnijo, kaj naj v ti zadregi začne, da bo najbolje shajal pred Nežiko. Denes namreč, ko jo sreča pri cerkvi kje, pové jej, kar jej gre, pa bo mir besedi.

Vidi jo res pri jutranji in popoldanšnji službi božji. Toda zjutraj se ji ne more tako skrivaj približati in naglo izpovedati se, da bi tiste sitne babe njega in nje ne vleklo čez brezzobe čeljusti; in po poldne, ko je že ravno na tem, da bi jej na ravnost

povedal svojo že toliko časa pripravljeno, nasmehlja se pa zala Nežika takó sladko, da se Janèzu kar beseda tisti mah raztopi na jeziku.

Tako spet pride večer, da si Janez ne samo nič ni olajšal srca, marveč le še stežil si ga. Naj se preobrača, kakor če v svojem starem ležišči, zaspati ne more. Tisti njen smehljaj mu preseda, da mu je nestrpneje, kakor uni dan, ko je trebih bolil ga in pa móra tlačila. Zakaj se mu je tako prijazno nasmejala? Zato, ker se zdaj zavoljo tistih njegovih prilizljivih besedi zanaša na njega, zato! Ali on pa taci njenih nesrečnih misli ne sme le uro ne več imeti na svoji duši, to mu vелеva notranji, dobri glas.

Janez rine po konci in kakor včeraj je hitroma spet na poti proti Sladkanu. Da bi se pa še nocoj samo zavoljo svoje nerodnosti ne vračal zastonj, izdere iz plota rogoviljast kol, o katerem sodi, da se bo pa dobro in trdno pritegal od tal pa tje do stene pod Nežikinim oknom. Tako preskrbljen počasi vbira pot, kamor mu jo kaže huda vest.

Še nekaj malo korakov do cilja, mu neznan človek, kakor izrastel iz tal, zastopi pot.

«Kam!» zagrmí vá-nj.

Janez prestrašen obstoji. Kol mu omahne z ram.

«Kdo si pa! He, greš na boj? Čaj, saj ti jaz malo prerahljam kosti!»

Janez skor omedli. Ko se spet dobro zavé, je že blizo doma. Srečo je še vendar imel. Takó nena-doma pred razbojnim človekom kali, še misliti ni mogel kaj bi; da njegov dober nos mu je sam ob sebi pokazal pravo pot iz zadrege in vajene pete njegove najkrajšo do domačih sviselj. Tu gori mu zdaj tudi zdrava in zbrana pamet pravi, da še naj-

bolja, ki jo je mogel pogoditi v taki stiski, bila je ta. Bal bi se ga ne bil; saj je imel tisti rogoviljasti kol v pesteh. Ali kar meni nič, tebi nič pretepati se za samo korajžo, — kaj pa ima človek zato? Največkrat pleča črna, in zraven tega ga še jezični ljudje nosijo po čeljustih pa pripravljajo ob dobro ime!

Tisti stari pregovor, ki veli, da vse dobre reči, so tri, in katerega je Srobretov Janez vsegdar visoko čislal, nagne ga še da po tacihi neprijaznih skušnjah ne pusti z mirom vsega, kakor je. Zavoljo tega pak in posebno še tudi zavoljo vestnega črva, ki ga grize noč in dan neprenehoma, napotí se v ponedeljek večer v tretje k Sladkanovi Nežiki v vas — pa brez vseh tistih okolišev in ceremonij. In glej, celo pot ga nobena stvar ne ovira; temuč mu enkrat, ko ravno móli očenaš za dober namen in srečen uspeh, zmanjka še sveta pod nogami, da se na glavo prekucne v graben, ki pa ravno tako ročno izleze na drugi strani iz njega. Tik Sladkanove hiše vendar nekoliko na tančnejše nategne oči in ušesa, ko bi kaj bilo, — pa ni nič! Tedaj krene proti oknu in tisto klado, ki se gredóč ravno spotakne ob njo, pobere pa nese sabo za pripraven podložek, kakor nalašč.

Precéj časa jo že šepetaje kliče po imenu, pa ga ne sliši, ali se mu noče oglasiti.

«Nežika, slišiš Nežika?» ponavlja po kratkem pedsledku spet, na lehko trkljaje s prsti ob mrežo.

Vse tiho še zmerom.

«Oglasi se no, Nežika, če si kaj moja!» prosi nekoliko glasneje.

«Kaj?» čuje se naenkrat mehke, ženski glas. Janez skoprni po celem životu. Kar nič več

se ne spominja, kaj si je bil potoma namislil, pa jej poroče. Kar ne vé, kaj bi jej dejal, ne vé celo, čemu je prišel práv za práv. Ker vendar zdaj molčati ne more, govori pa, kar se mu sproti in raje obesi na jezik.

«E Nežika, začne» saj ti me nimaš nič rada! Ko bi me ti kaj rada imela malo raje, — bi se mi pa kaj prej oglasila, bi se ti pa vendar kaj dobro zdelo, da te imam jaz takó rad, da bi rad imel, da bi me še ti imela kaj raje, ko me nimaš nič rada!

Ali ga dekle ni razumela, kaj ji je pravil, ali kali, — ne zine nobene besedice.

Da mu molči na to, to Janeza huje reže v srce, kakor bi ga z ostro besedo podila stran.

«Nežika, kaj me nič več ne poznaš — Srobretovega Janeza?» jame tožiti. «Lej takó daleč sem prišel po noči, takó te štimam, takó te imam rad, takó... ti mi pa še ene besede ne privoščiš, nič ne maraš za mé, me nimaš kar čisto nič rada!»

Take besede so morale geniti mehkočutno dekliško srce. Nežika se rahlo zgane v postelji in precéj razločno dè, bolj sè srcem, kakor z ustmi:

«Janez, nikár mi ne delaj hudo! Veš, saj te imam rada; morebiti, to vem, da še raje, kakor ti mene, res! Pa —»

Janez ne strpi, da bi povedala vse, kar ima še na srci. Dobro je razumel, kaj je dejala. Naenkrat je vès potolažen. Tako dobrodejno mu je pri srci, takó rad jo zdaj ima, to ljubo Nežiko, da bi jo kar — sam ne vé, kaj. Ali, ker pač ne more nič družega, pa jej, kakor bolje vé in zna, pripoveduje na dolgo in široko, kako kratkočasno bi bilo za oba, ko bi se res malo raje imela, da bi se tako-le časi vendar kaj potožila; kakó bi jo on rad popeljal

kak praznik kà m v oštarijo in jej povedal kàj, ko bi ona hotela ž njim; kakó bi potlej on vse lože in z večim veseljem delal čez teden, ko bi mislil ná-njo, kje je, kaj dela, kakó se kàj ongavi itd.

Na vse te in še toliko pa še veliko več dobrotnih besedi, nima Nežika ravno nobenega določnega ugovora; pač pak ima drug svoj premislek, ki jo skrbi in katerega mu je že popred hotela razodeti.

«Veš, Janez,» pravi «pa jaz bi za marsikaj veliko raje, da bi ti ne hodil po noči k meni vasovat. Saj veš, kakšni so gospodje na to! In utegne ti kdo kàj hudega narediti. Raje, ko bi ti tako-le kakšno nedeljo po poldne malo prišel k nam. Naši bi nič ne rekli, ko bi hodil, ti, Janez!»

Tudi Janezu se ta ponudba ne zdi prenapačna; da, še práv po godu mu je.

«Nežika, no pa tako; jaz, kakor imaš si le najraje. Pa pridem tako-le katerikrat, da se kàj pomenimo,» méni Janez ves srečen in zadovoljen.

Kakor sè srobotovo trto z vozlom privezan tje k oknu, ne more Janez še dolgo, dolgo ne od njega. Na gredih že zapoje petelin.

«Slišiš Janez? ali ne gre že na jutro? opominja ga skrbna dekle.

«O, menda saj še ne! Vreme se bo spremenilo,» zdi se Janezu, kali.

Ko bi ne bil tačas obroč počil v veži na čebri, in Janez ne sumil, da ne mara že oče po konci vlekó kak capinov ročnik izmed orodja, da bi gá —: Bog vé, doklej bi bil še tako gladil in visil ondi. Ravno otoraj mu namreč pade na misel, da to še in pa to še in koliko še družega moral bi se še porazumeti ž njo in pozmeniti. Ali na tisti ropot se

z eno besedo poslovi od Nežike, potlej jo pa brez daljših ovinkov odlegne od okna v tek proti svisljim.

IV.

Srobretov Janez toliko od Sladkanovega po-
hištva, da se mu ni treba več bati, da bi ga tudi
najdaljša prekla dosegla, obstoji na levi nogi, pri-
vzdigne desno od tal, ter moléč po strani popeha je ne-
kolikrat od sebe, da si otrese tiste mrgoleče mravlje,
ki so mu bile slonéč v eno mer in nepremekljivo
zašle v njo. Ravno v tisti namen potreplje navkviško z
rokami, ki so mu bilo tako leno zaspale, počoha kožo
na desnem ledji, kjer si jo je bil nekaj boleče nate-
gnil ter naravna sploh in poživi vse oglušene ude.

Z životom tako spet v pravem repu, poravnajo
se mu tudi možgani, ki so se mu bili pod oknom
zmedli, kali? Sam zlomek res! Zdaj se spomni: po-
zabil je Nežiki povedati najpoglavilnejo reč, zavoljo
katere je nocoj že v tretje romal tu-sem. Da, ko
začne natančneje premišljevati, kaj vse je nocoj
govoril z njo, prihaja mu nekako čudno tesno pri
srci. Za božjo voljo res, kaj je mislil, kaj je počel
spet?! Ne samo, da najmanje besedice ni črhnil od-
povedalne, vabil jo je le še toliko zapeljiveje ná-se,
iz vseh moči govoreč jej na dušo in srce, kakor bi
mu bilo šlo za vse žive in mrtve.

Ali je res peklenski hudobi tako že v oblasti,
da dela, kar hoče, z njim; ali je morda le sam kriv
vsega tega, ker se premaguje premalo in moli?

Beleč si o tem težko glavo, zagleda naenkrat,
kako se goreča svetinja po zraku pripelje mimo
njega. Ta čudni prizor povzdigne njegovo dušo ne-
koliko od pekla in pregrešne zemlje proti nebesom.

Kakor bi mu bil blišč od zgoraj hipoma razsvetil temni um, prešine ga misel: kaj pa, ko bi vse to le božja volja bila? Saj mu vendar najmenj ni bilo na mari, da bi kakšen prešeštni greh delal ž njo; pač pa je le vse najbolje hotel!

Začne presojevati, če je verjetno, da ima Bog res kake posebne misli zavoljo njega in Sladkanove Nežike; na primer, da bi on bil še enkrat nje mož in ona žena njegova. Bog je vseomogoč, to uči že četrta ali katera božja lastnost. Njemu je toraj, ko bi se prav nalegel na to, spraviti skup dva človeka, zlasti, ko že sama ob sebi precéj vlečeta eden do drugega lože, kakor Janezu povezati dva skupnika pod en povézel. Da pa on res nekaj cika na to, da bi iz Janeza in Nežike naredil tak par, da bi veljal pred njim in ljudem, to je razvidno dovolj. Janez si je namreč s kar najboljšo voljo in vestjo prizadeval, da bi razpletel ta vozel, ki se je nehoté tako na nagloma zetegníl čez oba, da bolj ko je nárazen vlekel, trje se mu je zadrnilo. Kaj bi se tedaj on bore človek zoperstavljal božjim naklepom? Kakor Bog hoče, pa naj bo!

Ali kakó neki se bo res naredil ta zakon s pomočjo božjo? Janez si se zdi, da je on vse pregrešen človek, da bi Bog doprinašal kake posebne čudeže nad njim; čeravno tudi méni, da zavoljo Nežike bi pa tako-le kakšen bolj majhen ne bil že bogové kaj. Ko bi bil on za to mestil Boga, koj ga naredi! Ker vendar ne more verjeti, da bi Bog bil enacih misli ž njim, sodi pa, da On mu hoče po najnaravnejši poti nakloniti prihodno srečo: namenil mu je grunt! Saj, če ima tega, potlej že tudi koj lahko poseka smereko za zakonsko posteljo in pa zibel — Bog človeku grehe odpusti! Pa, taka bo pač!

Z vsega tega Janez posname, da do zdaj je po vsem vse napek ravnal in narobe počel; da je Bogú takó rekoč metál okleške na pot in pa kamenje valil. Ali po seh mal, ko ga je toliko razsvetil, da je srečno spoznal njega mile namene, hodil bo toraj tem zvestje in verneje pravo, tako dobrotno pokazano pot.

Kaj mu je zdaj pred vsem začeti, da bo Bog imel kar najmenj težave zavoljo njega in on sam pa kar najprej svoj zaželjeni delež od tega, to mu je jasno. Delal bo, delal, kar bo roka dajala in noga: delal na vse pretege, na vse križe in kripnje od davej do drevej. Delal, da se bodo oče prepričali, da je vendar tudi on, če hoče, prida človek; da je dober za delo, dober za gospodarstvo, kakor brata njegova. Potlej bo že tudi še ljubi Bog storil pa svoje: — prepisali mu bodo grunt, in necega lepega jutra bo Sladkanova Nežika — mlada Srobreška, pa bo!

Da to hoče in — ali še kaj? To se vé, Nežike pozabiti in zanemarjati tudi ne bo smel! Tako-le vsaj vsako saboto večer pojde k nji malo povasovat in káj poongavit se ž njo. Saj po seh mal mu to ne bo nič napečnega. Šema! še greh bi bil, ko bi po sedaj pušcal jo kar tje v dan. Še hvale, da mu treba ni!

Koj drugi dan se Janez loti dela tako natezivno, kakor je bil sklenil. Dela že kar za dva, za-sé in za Nežiko. In ta sladka zaved mu lajša in blaži sleherno početje, da mu vse posebno hitro in dobro gre od rok ter da vseskozi laglje rine, kakor popred, ko je storil — oče so trdili, da še za vžitek ne svoj! Tako moč ima ženska do možkega.

Srobretoy oče niso imeli za svoje gospodarstvo tako kratkovidnih oči, da bi bili prezirali káj tacega.

Čudno se jim je vendar zdelo, kakó, da se je Janez tako na nagloma spremenil na dobro. Pripisovali bi bili to poprej vsem nebeškim močem, kakor tisti Sladkanovi Nežiki tam. Vendar oče niso tolikanj popraševali, od kod to in zakaj to, ampak jemali so stvar kakor je bila, veseli, da jim je takó po godu.

Janez, necega dné spel tako na vse zgodaj po konci, čuje celo očeta materi reči:

«Veš Marijana, zdaj en čas sém, kar ne vem, kakó bi najbolje storil —»

«Katero reč?»

«Kateremu bi grunt dal?»

«Kako to?»

I no, do kratkih časov sém imel sem na mislih le Mrtina in pa Ožbeta. Zdaj kar na enkrat pa je tudi Janez tak ročen delalec, da ona dva čisto nič bolji, da, če hočem po pravici govoriti, temu še nobeden kós ni.

«Pa res, de; tudi meni se zadni čas takó vidi. — I no, jaz do našega Janeza čisto nič nimam. Saj, je že človek!»

«Je, je! In pa še to le: jaz menim, pa človek, ki se tako-le že bolj na leta k dobrim nagne, da tak je potem še bolj stanoviten in pa zanesljiv.»

«Bolj, bolj, to je!» priteguje mati.

«I, homo videli, no. Jaz sem že star. Imam težavo z gruntom. Dolgo več se ne bom vbijal. Če ne bo, pa je Janez za mladega. Srce ima dobro!»

Janez bi bil poskočil od zemlje do nebes, tako so ga v zakolje privzdigovale te besede očetove. Vsako je bil potegnil na napeta ušesa, da mu zdaj šumé v glavi, kakor Cehtanov 'tnal'. Od samega veselja ne vé, kaj bi naredil. Naj raje bi celi svet

prestavil kako drugač, na primer tako, da bi bilo od Sladkana pa do Srobreta tako navzdol, da bi Nežika tisti mah pridrsala njemu v naročje. Vendar, ker tega tudi izza svoje najbolje volje ne more, po-grabi pa koso, poklepat jo: da bodo oče spet koj slišali, da on že pridno komari, ko si drugi Sro-bretovi še le oči manejo.

Klepaje mu še ena pade na misel, pa taka, da je kar prepričan: kedar jo srečno spravi na dan, poletí grunt sam ob sebi na njega. Ko je namreč časi hodeval v tlakó, slišal je, kakó tū pa tam sodijo o Srobretovem očetu in njih gruntu. Vsak pravi: da redé živine premalo, da zatoraj nemajo dostojno za-gnjojenega polja; da pšenici orjó preplitvo, krompir sadé prezgodaj, strneno in repo sejejo prepozno; da semena premalokrat mènjavajo, ter da le premalo marajo za nove, dobro potrjene skušnje. — s kratka, da bi Srobretov grunt lahko še veliko bolji bil, ko bi oče le nekatere reči drugač in nekatere pa v bolj pravem časi opravljali. To tedaj jim bo on pri priložnih prilikah počasi jemal v misel, da jih v svojem mnenji res precéj Irmoglavih ne razdraži, pa da se jim tako pokaže, kakó dober kmetovalec in umen gospodar bi bil on, kedar bi enkrat začel sam na svoje roke.

Postavlja je stol spet kraj stene dé sam pri sebi: «Kakó le res na sedem let vsaka reč prav pride človeku!» Premišljuje namreč na tihoma: kako bi ga bil uno večer skoraj tisti klepalni stol tam pod Nežikinim oknom kmalu pripravil za vse življenje ob najlepše upanje: kako si je pa danes priklepal najbolje in najsrečneje misli ravno tudi na stolu klepalnem!

Dobri dve uri že potem ponudi se Janezu lepa priložnost se skazati sè svojimi mislimi. Koséč namreč

deteljo tožijó oče svojim trem sinovom, kako da so današnji časi slabi! Kako se vsega malo, malo prideluje! Koliko več se je ule leta nakošalo na senožetih, koliko debeleje je padalo redovje po deteljščih. Koliko gošji so rastla žita, koliko več in tečnejše krme se je pridobivalo. Kakó se je potlej lahko imelo več živine, pri kateri se je prvič toliko in toliko prirejalo, in so se drugič njive vse boljše gnjojile, da so bile vse bolj rodovitne in vsa žita bolj dajevita.

Starèja, Martin in Ožbe, kimata očetu po mislih. Le Janez postavi po konci koso in ročno brusèc jo, figelj-fagelj — figelj-fagelj — pravi: Ko bi bil jaz, kakor vi, da bi tako-le imel grunt, poskusil bi pa drugo! Živine bí več redil, da bi imel več gnjoja, da bi polju boljše gnjožil in travnikom. Potlej bi vse boljše dajalo, kakor tam pri sosedovih-le!

«Redil? Rédi no! S čim boš pa kladil?» spotika se oče.

«Saj ravno pravim: ko bí počasi gledali, da vsako leto vsaj en rep več pridržite v hlevi, potlej bo gnjoja več, na boljše zagnjojenih tleh klaje več, lahko živine več in pa vsega, vsega več». méni Janez.

Oče nekaj mrmraje trdijo, da so že skušali takó in takó, da jim pa kljubu temu vse gre zmeróm na menj. Janez nasproti le tišči, kakó dober je gnjoj; da, ko bi bilo tega več, bilo bi vsega več. In ker tudi oče ne morejo ovreči tega mnenja, je na zadnje konec tega pričkanja ta, da mesarju, ki ravno po bližnjih vozarah mimo gredé povprašuje: «Oče, imate katero tele?» odgovoré: «Imam, pač; pa menda bom le redil ga, redil!»

Janez zaslavi koso in pobera in reže za dva na široko. Od samega veselja bi najraje zavriskal na vso moč, da bi se slišalo tje do Sladkana Dobro namreč vé, da oče so do danes namerjali prodati tele že koj izpod sesca. Zdaj pa — redili ga bodo! V tistem trenutji sklene, da koj drevej pojde svoji ljubi naznanit, kako je on tako rekoč že na pol gospodar pri Srobretu.

Brž, ko odmolijo roženkranec, poda se na pot. Celi čas premišljuje, kako bi bolje zavel besedo, da bi Nežika bolj ostrmela nad srečo njegovo; pa še le pod oknom jo ima.

«Nežika!» pravi jej, ko se mu je bila oglasila. «Nežika, veš kaj ti povem? Zato, ko si ti tako moja, je ena telica več na svetu!»

Ker dekle na prvi mah ne razumi, kakó to, razloži jej Janez iz srca rad, kakó je ta reč.

Teliček, kakor da bi vedel, zakaj zdaj stoji v hlevi pri jaslilih, začne že prvi teden po tistem razgovoru z mesarjem delati gnjoj tako na vso moč, da je ven in ven okoli in okoli njega vse blatno, ter da kar nikoli dosti ni nastila pod njim. Griža ga namreč toliko časa, da se necega jutra sam za zmerom sčene v gnjoj in ga mora bore Janez pokopati k tistemu kreheljnu tik svinjskega dvorišča, naj njemu gnjoji! Ondi bi ga bil on po sedaj najraje pustil v miru; ali oče ga kar naprej in naprej v vsacem pogovoru, pri vsacem delu, pri kosilu, pri obedu in pozni večerji vlekó venkaj na dán in čez zobe. Ko bi bilo tele živo, bi še bilo; ali le ta crkne-na mrha! Janezu že strašno preseda, zlasti tudi zato, ker se mu je bilo uno noč senjalo, da se je peljal že z Nežiko k poroki, pa je bilo samih crknenih telet toliko na poti, da ni mogel do cerkve.

V tem je prišel sv. Jakob. Ljudje so jeli že vse križem sejati ajdo, le Srobretov oče so še oprezevali doma prenašaje tisto smrdljivo tele v čeljustih okoli hiše. Janez, obečaje si, da natezivna ajdova setev ulegne jim najpopred izbiti preklicano mrho iz glave, začne neprenehoma z Nežiko v srci, tako bolj od strani jemati v misel: kakó je že več let sémkaj zgodna ajda najraje polna, najbolj črnega in najbolj napetega zrna; kako je pa vsa pozna pomuznena rada, kako obrodeva navadno le suh, rujav prenek, če je nemara še bele poprej slana ne vzame, i. t. d.

Kaj morejo oče Janezu? Sami so le prevečkrat skušali, da je res taka! Zato je bilo samih že volja, da enkrat poskusijo pa z zgodnejo setvijo. Da bi se vendar ne zdelo, da se zavoljo Janezovih opominov kali izneverjajo svoji stari navadi, pravijo pa vlekoč plug in pa brane izpod stene:

«Pa sejat pojdemo, sejat, — ko dela ni drugega!»

In Srobretova ajda je celi teden popred dosejana, kakor poprešnja lela.

Janezu spet nekoliko poraste klaverna duša, katero mu je bila zadnji dni sém tista telečja griža in smrt tako žalostno polrla. Koj v saboto potem roma tudi spet k Nežiki v vas, malo okoristil se še pri njej, kar je bil pretekli teden že opustil, nekaj ker se mu je revežu zdelo, da mu grunt nekako spodletava, nekaj pa tudi zavoljo porcijunkule na pratiki.

Pet dni pozneje se ajda že z dvema perescema iz tal prijazno blišči vseskozi po Srobretovih njivah. Popoludan je soparen. Izza juga se prípodé črni oblaki. Ne dolgo potem — strela razkole nebo, grom

potrese zemljo. Najpopred debele kaplje deževne, potlej pak toča. Janez vzdiga roke, moli in prosi Boga hiti gori na grede, pricefra in zlomi na žerjavico pol tiste butare, ki jo je bil na cvetno nedeljo nesel v blagoslov v cerkev; pa, ali se njegove blagoslov ni bil prijel, češ, ker je on duša pregrešna, ali kali: vse nič ne pomaga, vse je zastonj! V dobro četrt uri so vse njive spet tako žalostno rujave in posvaljkane, da se Bogu usmili!

Ko bi bili počakali še setvijo vsaj še dobre tri dni, ne bi bila ajda še izkalila, in nesreča bi bila odvrnena! Tako pak je vsega tega le on, Janez, kriv, ker je tolikanj silil in tiščal, da si tudi iz najboljšega namena. Čudno, čudno tesno in bridko mu je pri srci. Nobenega si ne drzne nagovoriti, nobenega skor srečati z očmi. Posebno ogiblje se očeta, ki zdaj kupivši ajdovo seme drugokrat pripravljaje za setev, — če hočejo, da bo na jesen kaj žetve, — kar z mračnim, v tla povešenim obrazom vseskozi pogodrnjavajo, nevoljno premljevaje po vseh potih setev, tisto zgodnjo, in zraven té iz nova tudi je spet tele, „tisto crkneno!“

Vpričo vsega tega prihaja Janez nepopisljivo skesan, hujša in stara se vidno, kakor deževna goba na gnjoji. Vse tisto najlepše upanje mu kopni, kakor pomladanski sneg. Saj se mu zdi, da razun po vseh teh nesrečah, ki kakor zaklete takó zapored deró od vseh strani na-tj, opominja ga Bog še drugač, naj popusti tisto prešešno brbljanje na potih ponočnih. Že predzadnjikrat na vasí je slišal namreč, kakó je nekaj tako čudno in grozno šumelo po jelšji, da nikoli tega; zadni pot pak je gredé k njej videl, kakó se je ravno pred njim nekaj črnega podolgastega potegnilo čez križempot, da je bilo videti,

kakor kak pès. Toda pès že ni bilo, ker je kar tiho molčalo in se zdelo kakor brez nog. Ako sama pošast ni bila, bilo je pa nekaj družega, če je bilo kaj: tega je Srobretov Janez po polnem prepričan. In potoma nazaj so se zvezde takó kar ena za drugo utrinjale, pa tako neumljeno je bliskalo se kar z jasnega, da bi nobeden pameten ne mogel misliti, da vse to je kar samo ob sebi.

Naravno je, da Janez na tako resna opominjevanja nima več pravega srca, iti s tacim veseljem vasovat, kakor pretekle kvatre, ko je še solnce njegove sreče visoko stalo in rumeno sijalo, kakor o pasjih dneh. Ker vendar ne more kar nategoma izdreti svoje drage Nežike iz srca, kakor kacega odgnjitega kola iz meje, premišljuje že več dní, s čim pač bi najlaže udušil vse tisto brezvspešno dubitanje o nji. Na zadnje jo vendar ima: kupil si bo čebele za v ajdo. Doma imajo celi uljnak prazen!

Čebele, te ljube živalice so vendar tako kratkočasljive, zlasti zdaj-le za belega in medenega ajdovega cvetja. Kakó marljivo se obnašajo vedno, kakó ročno leté in neutrujeno beró! Kako okoli uljnaka vse veselo šumi in sladko diši! Človek vpričo vsega tega mora pozabiti kaj družega!

To misel, kupiti si čebele, razodene tudi svojima bratomā. Ker pa posebno Ožbe nekaj dvomljivo maje z glavo, meni Janez, da letos vse tako kaže, da utegnejo práv težke biti. Prvič je ajde nekaj tako zgodaj, nekaj tako kasno sejane, da bode blizo 14 dní dalje cvetela, kakor druga leta; drugič so zaden čas sém zmerom le južni vetrovi vené, ki najbolj medené roso; in tretjič so čebele dozday slabe, pa bodo zato ob ajdovem toliko bolje, kakor je to že od nekedaj rado.

Med tem pogovorom vidi Janez, kako nekdo tam izza vogla hiše skrivaj posluša in z vso hlastjo vleče na ušesa njegove besede. Nagnivši se malo naprej spozna, da so — oče! In ne dolgo potem prihité sé sekirco ter delaje se, kakor bi jim bila neka dobra misel kar z viškoma padla v glavo, popravlja in pripravljajo po uljnaci, kakor bi namerjali kupiti polnega čebel.

„Janez,“ zakličejo ga in spet prijazno pogledajo prvič, kar je bilo grizavo tele poginilo, „Janez, pojdi, tù-le, da malo pomagaš! Potrébiva uljnak. Jaz mislim nekaj čebel kupiti zdaj-le za v ajdo.“

Lehko si je misliti Janezovo veselje, Čebele, méd, grunt in Sladkanova Nežika; vse to mu mahoma zapleše pred očmi, da komaj vidi kaj drugega. Vse je še lahko, misli si in hití prigovarjat pa postrezat očetu, kar beseda daje in roka.

Dva dni potem je že v Srobretozem uljnaci dvajset panjev: šest Janezovih, drugi pa očetovi.

Prvi teden je kar najugodnejše zá-nje. Brž potém pak se vreme spreobrne: le je vetrovno, le je ptehladno: da čebele nobeni den ne morajo veselo zleteti in prave paše imeti. Tako vés čas do zadnega tedna med Šmarnim, ko bi vsi panji lebkó že polni bili, pa vsakemu se je od enega konca videlo do drugega — vse prazno!

Zdaj je očividno: ko bi čebele te kratke dni še nosile tudi v pebarih, ne dalo bi se več prihiteti zamujeno. Srobretoz oče se do dobrega prepričani, da čebele so letos po polnem unesle. Že kar so jele obečati na slabo, posebno pa zadni teden sém, potikujejo se kar zamolklo in s temnim obrazem okoli doma kakor hudouren oblak, s katerega ima vsaki čas treščiti. Gorje, ko bi jih kdo prašal: kakó kaj čebele?

Tudi Janezu se je še enkrat kvišku vskipelo upanje še nagleje usedlo. Ves poparjen in potrpt pohaja zdaj z neznano težko vestjo, kolikor najdalje ogibaje se očeta. Lè po redko kedaj še pohiti k Nežiki v vas in vsakikrat le s trdnim namenom, da zdaj pa zdaj se jej odpove; kar pa vendar do seh mal še kar mogel in mogel ni v pravem časi pognati čez jezik: tako mu je ta Nežika še zmerom prirasla k srcu.

Ali, ko se enkrat prava nesreča resno loti človeka, potlej vse nič ne pomaga, potlej v sto podobah in po vseh potih dere nád-nj, da je groza!

Kar so bile namreč Srobretove čebele kakor po sili vendar-le nanesle med Šmarnim, tistega pa jih zadni teden močnejše navratnice iz sosednih uljnakov oberó tako do čistega, da so vsi panjevi suhi in lahki, kakor pletena lesa v sušilnici. Vendar naj bi že obesil se pes za te čebele, na katere nihče pameten ne zida bogvé kaj! Na polji žuga dokaj večja nesreča. Črne, gosence žro repo, vsako toliko bolj, kolikor pezneje je bila sejana, in ima perje še mlaje. Tudi Srobretovi so morali sosebno zavoljo druge ajdove setve odlašati z repo do sv. Ožbolta; zato jim zdaj, oglodana že globoko v osrčje do korena, kaže le še ogaljena rebra.

Janez vidé vse to in v bridki svesti si, da prav za prav je le on kriv pozne ajdove in zakasnjene repine setve, ter potem vseh teh nesreč, ne vé že nič več, kakó mu je. Časi bi kar najraje umrl, naj bi potlej konec bilo vsemu, in naj bi tisto Sladkanovo imel, kdor hotel!

Na vse te križe, težave in nadloge pritegne pa še en in najhuji udarec. Na malega Šmarna dan pade velika slana. Srobretova ajda, po vseh njivah

skoraj še vsa bela, je o poldne pri parečem, solnčnem pripeku naenkrat vsa rjava — in zrelá. Vevnice zrna ne bo, žganjcev le ene ne žlice:

Vsaki izmed družine bridko toži, le oče pri nebni jedi ne črhnejo žale besedice. To je Janezu toliko nestrpneje. Zdaj že res kar nič več ne vè, kam bi se dejal, kaj bi počel? Še umreti se boji s tako oteženo vestjo!

Drugi dan, ko se je ravno pripravljalo k dežju, vzame rovnico, graben vodi nakopat, da poplaktivši pola in steze poleče na travnik ter ga pognjoji. Segoma po prvem, krepkem pritegljaji splaši pa koj zraven iz hleva gledečo belko. Krava namreč, meneč da tudi ta bridki udarec, kakor toliko taci na paši, poletel bo njej ra hrbet, trene že po nagonu z nogo in zbije dekle, ki je ravno molzla jo, in ž njo tisto golido z mlekom tje v gnjoj.

Oče v tistem hipu ravno mimo priti, videti in zrohneli nad dekletom, to jim je eno, kakor bi se zabliskalo in zagrmelo.

«Kaj sém jaz kriva?» oproščuje se dekle. «Zakaj pa oni Janezasti ravno tú-le in zdaj-le maha in prokopava, da se ga polléj živina straši?!»

Zdaj je ogenj v strehi. Oče nad ubozega Janeza.

«Pa res, kaj se pa siliš, kaj pa riješ neki ti svet ondi-le, lej-ga!» zagrmé nad njim.

Janez povesi rovnico. «Vodi bi naongavil — naredil žleb, da bi —»

«Ovbe, ovbe, boš šenta narejal ti! Kaj vidiš, da česar se lotiš ti, da je bolje, da bi ne bilo, da je vse nič: da pod milim Bogom nisi za nič družega, kakor za jed in le za ljubo škodo pri hiši. Dasetkrat, stokrat bi bilo bolje, da bi bil zmerom vse in vsa-

cega pustil pri miru in raje roke držal navskriž, da bi že vsaj tolike škode ne trpel po tebi, ki je trpim, trpim!»

In zdaj dere Janezu na pomahano glavo vsa tista glorijska od crknenega teleta pa noter do golide zvrnena v gnoj in spet od golide nazaj do teleta, dokler se revež nekako vës medlevčast, kakor bi ga bil le strele puh omrtvoudil, potepe razjarjenemu očetu izpred oči, opotekaje se vës in vlekoč počasi rovnico za seboj. Potoma mu še zadne očetove besede tresčijo v hrbet:

«Toliko rečem in vem: ko bi ti imel grunt, zapraviš ga v enem letu devet brazd na globoko v tla, devet!»

Zdaj ima Janez dovolj in — po pravici! Saj je bil res le on sam zadolžil vse to po tistih svojih krivih svetlih očetu, in vse vse to — le zavoljo ene babe! Zato se še odgovarjati neče, da ne prizadene še večega kregú in pa kletve. Že zdaj je tega obojega kriv le on in to je — greh!

Njegov trdni sklep je storjen. Še tisti večer se že zgodaj napotí k Sladkanu odpovedati se Nežiki določno in možato — za vse večne čase, na vekomaj! Pa še le na pol potu skesa se že tudi tega, češ, pa po seh mal, ko mu z gruntom tako nikakor in nikamor čisto nič več ne kaže na nobeno plat, bilo bi še to zadne stopinje zavoljo nje — greb; zlasti, ker bi se tako podajal v nevarnost, da ga tisti peklenški skušnjavec spet trje dobí v svoje zakrivljene kremlje ter iz nova kako premoti, kakor že tolikrat. Zavoljo tega se na mestu tam obrne in vrne pa gre na ravnost k spovedi k tistemu slepemu frančiškanskemu patru, premišljevaje, kakó je cele dve božji kvatri prestajal toliko, toliko duhtanja, toliko prite-

ženj, trpljenja in hudega gorja ter poleg vsega tega tudi še celi hiši prizadel toliko šoke: — vse zavoljo ene babe, tiste Sladkanove, katere na vse zadne še nima ne, pa je tudi imel ne bo, nikoli!

Edina tolažba, katero nahaja še, je to, da se spominja, kakó je tudi Krišteš; naš odrešenik, prebil toliko, toliko, bridkih, krvavih rán, vse le zavoljo grešnih, človeških duš, katerih pa zdaj tudi večine le nima, ker gredo vse izza svoje proste volje raje le doli v pekel, kakor gori v nebesa.

Srobretov Janez zadobi odvezo, zato, ker se je bil po polnem skesano izpovedal, spoznavši, da hoditi po tacihi potih zavoljo ženske, — pa brez grunta je greh!

Za pokoro rad moli vsaki večer pet očenašev, v ta namen, da bi nikoli več ne mislil na Nežiko, tisto Sladkanovo.

Nevošljivi jeziki so Nežiki kmalu nateknili na nos, da Srobretov Janez ne bo imel grunta. Ko bi bil on pri vsem tem le z vso silo še in še pritiskal in pribijal za njo, bogve, kako bi bilo pollej še z Nežiko. Ker pa on storil ni tega in tudi ona vendar ni tako trmoglavost imela ga rada, kakor nekatera gosposka dekleta, ki se časi zagrižejo ravno le v enega, kakor klop v kožo, bilo jej je lahko pomagati, celo, ker je bila precej bogata. Zmedežev Šimen, ki je imel dober grunt, snubil jo je; in ona, ki je tudi vendar-le raje imela moža kakor fanta — kdo bi jej zameril to! — vzela ga je.

Po sv. Matevži, tisto sredo so se ravno doli pod Srobretovo hišo po cesti peljali v cerkev k poroki.

Janez je ravno tam pred hlevom sedel vozu na sori, držal z obema rokama veliko malco in jedel

jo. Videl jih je, ko so se peljali, slišal jih, kakó je tisti Cehtan gonil svoj tnal, kakó so drugi vriskali vmès in ukali, pa je tiho dejal:

»Moja je bila! Bog jo je dal, Bog jo je vzel: češčeno naj bo njegovo presveto ime!»

In čez en čas:

»Še, še bi jo bil lahko imel, pa nisem hotel; ker vem, da brez grunta — greh je!

Iztekle jezero. *)

Zakaj li v Nevljah vsaki popoldan tri zvoní?
Zakaj pač tako žalo takrat se zvon glasi?
Pravljica starodavna pripoveduje kaj
Da tod reči se čudnih godilo je nekdej.

Nevljanska vsa ravnina, pa velik del Mekín,
In kar je tam nižave ter bližnih še dolin:
To vse je nekdej bilo globoko, temno dnó.
Nad katerim pak je stalo široko jezero.

Bergantove od gore do malega gradú **)
Ni Bistrica imela današnjega žlebú;
Alj stal mogočno skalnat je med obema jéz,
Le penast slap poganjal iz jezera je čez.

Na malem gradu bival pa bogat je graščak,
Na starem njemu sosed, bil pak je siromak,
Ta gori imel je sina, ón doli hčer mladó,
Kot krotko golobico, nedolžno in ljubó.

*) Pričujoča balada se oslanja na narodno pravljico, po kateri bi bilo na selišči današnjega mesta Kamnika in njegove bližnje okolice nekdaj stalo jezero.

**) Bergantova gora tik Kamnika. Njej na površji nekdajni grad 'Karnek' dandanes razvalina, 'stari grad.'

'Mali grad' holmček v sredi mesta. Na njem tudi sledi nekdajnega grada.

In zgodilo se je, da — Bog vé, kakó in kje? —
Ta mlada sta človeka ljubiti jela se.
In pač gotovo bil bi iz nju práv srečen par,
Da ni že tudi tákrat zakonov sklepal dnar!

Ker glej, graščak bogati, ko to je izvedel bil,
Majal je čudno z glavo, ter hčeri se grozil:
Kaj misliš dete moje, da tega ljubít greš?
Kdor mernik zlatov nima, ne bo moj zet, da veš!

Mladeniču pa z gore to ne podre serca:
Ljubezen prava okovov nobenih ne pozna!
Po noči toraj hodi zdaj v vás na mali grad,
Predragi zagotovljat kakó ima jo rad!

In priča tihe sreče ljubečih se ljudi,
Nju nežnega šepeta pa sladkih besedí;
Le valjčiki v jezeru šumljajo med sabó
In mečejo sé ribe vesele nad vodó.

Takó tam doživita že blizo let' in dan,
Kot da je jima ta čas le kak prijeten san,
Ljubečima se iskreno pa čisto in zvesto:
Čez konca njune sreče — da nikdar ga ne bo!

Alj glej, enkrat je pozno, ko hči graščakova
Tik jezera po bregu samó pohajkova,
Pa proti njej po vodi doprivesla junak,
Zapelje čolnič h kraji, ter skoči k njej na tlak.

«O gospodična mila!» jo koj nagovori,
«Alj hoteli nevesta bi moja biti vi?
Na izbiranje imam jih devetdeset devet,
Ne maram pa nobene, le vas prihajam vzeš!»

Pomislite — brez mere bogastva jaz imam:
Gradov mi ostane sedem, če prav jih pet prodam;
Krvi sem plemenite, moj viteški je rod,
Da ime je moje slavno, to pravijo povsod.

In grajska hči zavzeta strmi pred tujca tje,
Pa misel na ljubimca jo pač pretresa še;
Alj tud pohlep po slavi že njeno vest duši:
Nezvesta mu postaja, izdajaje o njem molči.

Brž mladi vitez rahlo jo prime za rokó;
In — ona se ne brani voljnó ž njim v čoln gredé.
Sam urno proč odrine, pa ročno ga kermí,
Kot da ga sam peklenšček po jezeru podí.

Otoraj pa se Vile kopájo sred vodé:
Nad grešno izneverko se ljuto razsrdé;
Prec splavajo poklicat povodnega moža,
Tam zapovedovalca prek vsega jezera.

Kar mož povodni izraste vèn iz vodá na mali,
Grdó tuléč krog sebe, da groza ino strah!
Koj strela švigne z neba, zdrdra zamolkel grom,
Od daleč prirazsaja viharjev ljut polom.

Nad jezerom utrga se hudo urni oblak;
Od vseh strani potoci, in piš prihruje tak,
Da zburjeni valovi divjajo sèm ter tja,
Da jezera oklep se kar mája notri v tla.

In tisti mali razpoči se kameniti jez,
Iz jezera vsa voda srdito pláne vmes:
Pa trga pred seboj vse, pa vre naprej lijaka,
Dotlé, da čoln z nezvesto se vá-nj prekucne znak!

Takó je sreča sladka po vodi splavala,
In jezero zatoraj izteklo se do dná.
Pri narodu na nju le spomin se je otel,
Dokler le ob treh popoldan bo v Nevljah zvonec pel!

I. Ogrinec.

1. V gozdu.

Na nebu zvezda ne miglja,
Ne sije luna mila,
Pogozdu steza me peljá,
Ki noč ga je zakrila. —

Mrtvó, zaspano vse okrog
V naravi je tihotni,
Stopinje šum čez temni log
Doneva v dol samotni —

Le oster veter nad menó
Po drevji gostem brije,
Da votel jek z bregú v goró
Se v zraku mračnem vije —

Mecesni hrasti čuj, ljubó
Z viharji šepetajo,
Z orjaško žugajo rokó,
S strmenjem me navdajo —

Urneje noga mi liti,
Strah, groza me spreleta,
Naprej, oh kam? — domovje mi
Nicoj narava sveta. —

2. Cigan.

Mogočno plapolje ogenj žareč
Ob nebu gozdne tišine;
Mladeneč sloni poleg njega cveteč
V meglene gleda daljine —

V piščalko ubira mili glas,
Vmes pesem glasna odmeva;
Zori v večerni mu zori obraz,
Cefir ga labni hladeva —

A zdajci ga misli grenke obspó,
Brez doma, stanu se spominja;
Čaròbni glasovi piščalko vtihnó,
V očesih solzica mu vtrinja. —

— Že davno sije mesec bled,
In ogenj plameči umira, —
Cigan še vtopljen sloni ko pred,
Po domu zaztonj se ozira —

3. Nočni pozdrav.

Kdo jaše v nočni temini čez vas,
Da glasno od podkve doneva,
Da votlo odmeva v goro glas
In mene iz spanja budeva?

Čuj, zdájci na sredi vasi obstoji,
Ozira se plašno v temino,
Na vrancu iskrenem tiho sloni
In rojstno pozdravlja dolino —

Glej žari mu solza mrklo okó,
Zastonj tu išče domovja,
Prijatli tovariši spijo mebkó
Med križi sredi grobovja —

Zdaj vranec spenja se, bije tla
In penast divje razgeče;
Iz grobov se vije bela vrsta,
Ki k tujcu se tiho vleče —

— Gorjé, gorjé prijatli zvestí!
Glas strašni se vollo čuje, —
In vranca iskrenega, mrtvecev ni
— V daljavi tla podkev kuje —

4. Na samini.

Luna plava za goré
Zvezde miljeno blišče
Srce moje čut neznán
Vabi radostno na plan —

Krog í krog je sveti mir
V doli hríb odprt ozir
Z dalje šum valov bobni
Nočno petje se glasí.

Na samini tu slonim
Ginjen radosti strmim
V prsih upi in želje
Se nebrojne mi budé —

Bratje, vmes pa tisti glas
Daleč plava tje do vas
Pozdrav nočni vam želi
Pozdrav znanca prejšnih dni! —

5. Slovo.

Lahno nosiš po jezeru
Čolnič mene od bregû,
Sladko šepetaš z valovi,
Zvesto spremljaš me z domû —

Tod sva nekdaj krog veslala,
Tod vživala mili raj;
V tuji svet z domovja zadnjič
Morda jadrava sedaj —

A nazaj v premile kraje
Se ozira mi okó,
Ker z daljave pozdravljuje
Ljuba z belo me rokó.

— Le veslajva, le jadrajva
Urni čolnič iz oči;
Ves je nama svet domovje,
In povsod sva brez skrbi. —

A. Koder.

Jek iz goric.

I.

Tu je vse veselo,
Tu se vse raduje,
Samo mene žalost
Grozno pritiskuje.

V zlati si svobodi
Ptica prosto poje,
In narava kaže
Vse lepote svoje,

V zlati si svobodi
Ptica gnjezdo spleta,
Lepo se in prosto
Rožica razcveta.

V krasni res spomladi
Vse svobodo vživa,
Meni v tožnem srci
Gorka tuga biva,

Vse svobodo vživa,
Vse se je raduje,
Samo reva človek
Tu brez nje zdihuje.

II.

Celi svet je globok požirak.
 A ljudje,
 Ki bivajo na njem brez dela,
 Ki so velika jih krdela,
 Ostri so zobje.
 Kaj pa je njihova hrana?
 Težki trud,
 Ki ga človek sirómak
 Ima od rana
 Do večera brez zamud.

III.

Nedavno sem zvestemu drugu povedal:
 «Od zdaj pač ne bodem več ženske pogledal,
 Toliko še manje se v katero zaljubil,
 Ker časa veliko sem ž njimi izgubil:»
 Al čudo! spet prišla je ena tak mila,
 Da hitro se mi je nad vse prikupila,
 Nad vse, ki do zdaj so prijetne mi bile,
 Nad vse, ki do zdaj so me srčno ljubile,
 Nad vse, ki sem hotel jih verno ljubiti,
 Pa nisem jih mogel za se pridobiti,
 In krive so nejno oči ljubeznjive,
 Da moje besede so bile lažljive.

IV.

Kaj je tebi, suha breza!
 Ki samotno tu stojiš,
 In kot zapuščena ljuba,
 Žalostno se mi držiš?

Čakaj, samo malo čakaj,
V zimi prišel bo drvar,
Tebe breza bo posekal
In te djal v ognjeni žar.

V ognji bódeš ti zgorela,
Spremenila se v pepel,
Ljubo pa ljubezni ogenj
Skoro bo pod zemljo vzel.

V.

Slepota! strahovita reč,
Slepote jako se bojim;
Ker slepec nebi videl več,
Kar vedno videti želim:
Do vrha polne kupice,
Domače krasne deklice.

Gluhota! strahovita reč,
Gluhôte jako se bojim,
Ker glušec nebi slišal več,
Kar vedno slišati želim:
Množine topov strašni grom,
Ko bodo pokali za dom.

VI.

Zvonovi, oj zvonovi;
Le glasno mi zvonite,
Vi z milimi glasovi
Srcé razveselite.

Ne bote se glasili
Na moji zadnji poti,
Ko hladni bom gomili
Počasno šel nasproti.

Ne bode mi mogoče
Pokopa s čim platiti —
A brez plačila noče
Nikomu se zvoniti.

VII.

Predragi, ljubi oče moj!
Kolikokrat si ti želel,
Da brano bi jaz v roke vzel,
Da šel na polje bi s tebój.

Oj! ko bi le to storil bil,
Kak bi veselo živel zdaj,
Domači, krasni gledal kraj,
Na tujem nebi se solzil.

VIII.

«Prekrasno mlado dekle,
Pa kaj se tak žalostiš,
In lepo belo lice
Nespametno si grdiš?»

«Kak nebi se solzila!
Začenja se ljuti boj,
In včeraj jutro zgodaj
Odšel je že ljubi moj.»

«Po ljubem se ti toži?
Jaz zvesto te ljubil bom,
Le hitro k meni hodi,
Da prideva na moj dom.»

Solze obriše dékle,
Pokaže pogled vesel;
Jaz mislim: mlade ženske,
Kdo neki bi vam verjel!

IX.

Moj Bog, moj Bog! kaj si storil,
Ko si modro pregovoril
V vsemogočnosti, svobodi:
Nebo, morje zemlja hodi!
Kaj si storil, ko si delil
Stanja ljudstvom ter jih selil?
Nam podal si zemljo krasno,
Krasno zemljo brez svobode,
Kjer trpimo mnogo škode,
Kjer morè nas hudobije,
Raznovrstne razprtije.
Moj Bog! Ko bi vse dežele
Zdaj na enkrat biti htele
Lepe pisane cvetlice,
Svete tvoje moč desnice
Našo bi v nebesa vzela,
Ondi jo imeti htele,
Tak je krasna čudolepa.
Pa — oj! tujstvo jo oklepa.
Tujstvo jo neumno kvari,
Ž njo nesramno gospodari.
Smili se nas večni oče!

Ter nas reši zle težkoče,
Osvobodi nas težave,
Nas naredi krepke zdrave.
Ako pa več ni vsmiljenja,
Večni Bog! — tvoj stvor te prosi —
Daj z mogočnim prstom strosi,
Vniči zemljo, morje vsuši,
Celi zlobni svet razruši!

X.

«Mladenič! kaj plačeš, kaj jočeš
Res težko se mi zdi,
Da grozno solziš se in stočes
V globoki žalosti.»

«Jaz nosim dve rani krvavi
Na srci žalostnem;
Nihče niju ne ozdravi,
To jako dobro vem.»

Globoki, krvavi dve rani,
Mladenič dragi moj!
I meni ste davno že znani,
Gorje ste mi in joj.

Ti rani, ste rani — ljubezni
Do doma deklicé,
Ki v hudi nesreči in jezni
Razjedati srce.

XI.

V gozdu po samoti
Na sprehod sem šel ;
V grmu blizu poti
Kos je sladko pel,

Kos je prepevaje
Gnjezdece si vil,
Jaz pa potovaje
Žalosten sem bil.

Slišal ptičje glase
Mislil sem na dom,
Če prihodnje čase
V njem še srečen bom.

XII.

Kaj je pesnikova žalost
Ko nesrečo roda peva?
Blaga tiha je molitev,
Ki ljubezen razodeva.

Kaj je pesnikova jeza,
Ki jo spušča v zatiralce?
Strahovita grozna kletev,
Ki pretresa poslušalce.

XIII.

Čujte, čujte mi Slovenci
Kak se bote dolgo spali,
Kot lenjaki v hladni senci?

Kak še dolgo bote dali
Vedno krivo se voditi,
Grdo, mrzko se noriti?
Čas je že, da bi se vstali!...
Kak še dolgo bodo v zmoti
Vas držali tuji vrazi?
Niste kakor črep na poti,
Kterega vsak lahko gazi.
Niste kakor štori v hosti,
V katerih droben črv prebiva,
Stvar nezmožna, zaničljiva.
Niste kot v goščavi gosti
Stari, skrhani porobi,
Ki gnojijo drevje mlado,
Kmetovalcem lepo nado,
Ki bodo v pozneji dobi
Morda srečni tu živeli,
Ko nas krili bodo grobi,
Ki nesrečni, neveseli
Tuge polni tu živimo,
Le živimo, da trpimo.
Vi ste kakor trsje zdravo,
Ki prinaša saldko vino,
Ki nam hrani očelnjavo,
Ki proslavlja domovino.
Vi ste kakor čvrsti jezi,
Ki nikdar jih ne pregloda
Burno se penčča voda,
Če je ravno z vetrom v zvezi.
Vi ste kakor prah ognjeni,
Ki raznaša in požira,
Kar je živo v nič razdira
In zato ne bote leni,
Urno, urno le na nóge

V družnem venci čvrste sloge
V lepem redu, lepi spravi
Kakor na jesen žrjavi,
Ptice složne, ptice družne,
Ko letijo v kraje južne.
Le na nóge! vsak pokaži
Kako kdo ima desnico,
Naj nas sosed ne sovraži,
Naj i on časti pravico
In naj soseda spoštuje
Naj mu več verig ne kuje
Le na nóge! verni zvesti
Milodragi domovini.
V njej naj ljubav nas edini,
Tujcem se ne dajte gnjesti!

XIV.

Oj tema je nocoj!
Grmi in bliska se,
Težaven pot je moj
Do drage deklice.

Kak če, le naj grmi,
Jaz vendar k njej bom šel,
In z mokrimi očmi
Slovo od ljube vzel.

Na vojsko jutri grem,
Za slavo, mili dom,
Gotovo pa ne vem,
Če vrnl spet se bom.

Pred moram iti k njej,
Ko v tuje odbežim.
In prek sovražnih mej
Na vraga poletim.

In strastno jo nocoj
Bom stisnol na srcé.
Ker jutri grem na boj,
Kder ne bo ljubice.

Na tujem morda kril
Grob moje bo kosti,
In drugi veselil
Bo se pri deklici.

XV.

Trčimo nocoj drugovi !
Jutri vaš prijatelj gre ;
Šel bode po dalji poti
Prek planjave, prek goré.

Dà nocoj se mora piti,
Vsak iztrosi ga do dna !
Denes tukaj smo veseli,
Kaj bo jutri — kdo to zna ?

Hodil bom po tuji zemlji,
Molil jokal se in klel,
In pa tudi morebiti
Močno bom kde kde vesel.

Kder bom našel trag slovenstva
Vničenega za na vek,
Tam bo moja duša čala
Žalosten od sebe jek.

Tam bom klet sovražno tujstvo
Zlobnih del nesrečni plod,
K Bogu klical po osвето,
Naj pokonča mrzki rod.

Tam bom molil po grobovih
Noč in dan — ne bo me strah,
Ko bom iskal v nočni tmini
Starih dedov sveti prah.

Če pa najdem kde stvorove,
Dobre vsmiljene ljudi,
Ki poštujejo Slovence,
Tam bo konec žalosti.

Tam si bom razvedril dušo,
Polno kupico nalil,
Ravno kakor tu pošteno
Vsem na zdravje bodem pil.

XVI.

Predragi moj domači kraj!
Kakó je v tebi neprijazno,
Popotniku povej, zakaj
Tak v tebi vse je pustlo, prazno.

Dà res, jesenski že je čas,
In pličice so odletele,
Al inda v tebi so na glas
Slovenke zale sladko pele.

«Popotnik, moj domači sin!
Daj gledaj, gledaj na vrhove,
Tam biva mnogo bolečin,
Tam k sebi žalost tugo zove.»

Da res je, glasne strelbe hrup,
Ki dobro bratev oznanuje,
Človeku tukaj sreče up,
Po naših vrhih se ne čuje,

V goricah grozdja, bratve ni,
Zato je v njih vse pusto, prazno.
Glej! to je krivo tožnih dni,
Zató je vse tak neprijazno.

XVII.

«Srcé, srcé postoj!
Zakaj, zakaj tako hitiš?
Ne tolci ne tak jako živo!
Glej, da se vpokojiš!»
«Oj dragi nosec moj!
Da skoro dušo ljubeznjivo
Za obadva dobim.»»

XVIII.

Na polji sem škrjanca čul
Kakó je sladko žvrgolel,
Po zraku sem ter tje letal,
Sam lastne pesmi bil vesel.

«Kak tebi bog je dobro dal,
Predragi ti škrjanec moj!
Ki pod oblakom prosto poješ,
Kak rad bi jaz tam bil s teboj!

Prežalostno je za me tu
Vrh revne spačene zemljé,
Kjer zaželené ni svobode,
Kjer zlobni bivajo ljudjé.

Tu prosto peti se ne sme,
Množina raznih je ovir,
Ki grdo, mrzko preprečuje
Svobodnim pesmam gladko tir.

Če o svobodi mili glas
Iz srca prosto izpustim,
Nesramni, drzni zatiralci
Na glas kričijo, naj molčim.

Če o ljubezni se zglasim,
Zapojem mladih deklic čast,
Srdite stare so samice,
Povsod nastavljájo mi past.

In če resnico govorim,
Odkrito komu kaj povem,
Drhal me grozno zalezuje
In kam bi se jej skril, nevem.

Zato, zato škrjanec moj!
Zato bi rad pri tebi bil,
Na krilih vzdignol se visoko,
V oblakih prost se veselil.

XIX.

V lepem kraji lepša še devica!
Kdaj enkrat boš vendar mirovala,
Kdaj si razvedrila temna lica,
Kdaj ne boš več tožno zdihovala?

Vem, jaz vem za tvoje gorke jade,
Tebe svet nesramno zaničuje,
In temni ti luč vesele nade,
Na te zlobno ljudstvo se huduje.

Kaj si kriva, da te svet prezira,
In da mučenica si njegova,
Da na zemlji reva nemaš mira?
Ti si, dekle! ljuba pesnikova.

Pesnik! svitla luč svobode mile,
Z ognjem svojih pesmi ljudstvu sveti,
Njemu posvečuje svoje sile
Duha, srca, uma in pameti.

Kakošno ima za to plačilo?
Za življenja bič zavidne sreče,
Jala, bridke žalosti obilo,
Po življenji pa ime sloveče.

Deklé! torej trpi vse bridkosti,
Naj hudobni svet, kar hoče, dela,
Ko znebiš življenja se kratkosti,
S pevčevim imenom boš slovela.

XX.

Oj ljuba! nisva videla se
Množino dolgotrajnih, tožnih dni
Pošiljal sem ti večkrat glase,
Odgovora pa bilo nikdar ni.

Sem mislil da si pozabila
Na najine ljubezni srečni čas,
Ker mi na moja poročila
Nikdar ni prišel zaželeni glas.

Ne davno sem po skrivni poti
Zamišljen se sprehajal čisto sam,
V premili, blaženi samoti,
Ki od otročjih let jo rad imam.

Na boli mislil sem prestane,
Ki sem pretrpel jih v preteklosti,
Sem mislil na skeleče rane,
Ki morda pridejo v prihodnosti.

Nenadoma si prišla k meni,
Jaz gledal sem te čuda ves zavzet,
Občutki skoro pozabljeni,
Koj so se izbudili v prsih spet.

In ti si bila še podoba
Prekrasna ravno kakor v prejšnjih dneh,
Ko čvrsta zveza in zvestoba
Družili močne sreci ste obeh.

Ko pred, si bila lahka, zala,
Le malo temne bile so oči,
In mene misel je navčala,
Da kaka žalost ti srce tišči.

Ni draga! tebe nič bolelo,
Ni žalostilo nič, že dobro vem,
Zakaj ti je oko temnelo,
Izvedel kmalu pično sem potem.

Pred celo noč si prebedela,
Ko sešla se nenadoma z menoj,
Pod oknom drugega imela,
Ki o ljubezni je kramljal s tebój.

Zakaj se nisi oglasila,
Odgovorila hitro ko nekdej,
Ko sem pošilal poročila,
Prepričan reva sem gotovo zdaj.

XXI.

Skrbne bučlice,
Koder so rožice,
Iščete med,
Spravljate si ga v hram,
Da bo za zimo vam,
Pilje in jed.

Dragi slovenski rod!
Išči i ti povsod
Koder je kaj,
Kar ti koristilo,
Kar te razbistrilo
Bode nekdej.

XXII.

Po strmih višinah,
Vseh pustih na vek,
Po tihih dolinah
Razlega se jek.

Kdo kliče? kdo zove,
Da silno doni
Čez hribe, bregove,
Vse sveta strani?

Ta jek je svoboda,
Ki pride med nas,
Slovenskega roda,
To čuje se glas.

XXIII.

Davno me srce vodi
Vedno po isti stezi
K mileni mi svobodi,
K zveste ljubezni zvezi.
Bode se izpolnila
Želja prebrepeneča,
Predno se smrtna sila
Z mojim življenjem sreča?

XXIV.

Prelepo prosim te,
Predraga žnjica ti!
Zaljubljenih oči
Ne v me obračati!

Jaz lovec iz planin
Sem mehkega srcá
Ne šali ti se žnjim
Prelepa deklíca !

XXV.

Draga prelja tenko predi,
Lepo belo prejo mi naredi !
Da ne bo te tkalec klel,
Ko bode tkal,
In ne jaz, ko bič bom plel,
Ki bom seboj ga vzel,
Ko bom na senjem konja gnal.
Če dobro bom prodal,
Ti plačilo boš dobila
Lepše kakor si ga zaslužila.

XXVI.

Meni vseh besed najslajša ti beseda — domovina,
Sladka radost mojega si ti pogleda — domovina;
To me bridko žalosti in grozno hude rane seka,
Da te strup, ki si gojiš ga, sam razjeda — domovina.
Strahovito strašna jeza v prsih mi bobni neznano,
Ko premišljam kak te tuja moč obseda — domovina.
Pa mi vendar v srci klije korenika sladke nade,
Kajti vidim, da tvoj narod se zaveda — domovina!

XXVII.

Sladka nada, nada zapeljiva!
Ti budnica mojih žalih strun,
Čakaj! da se malo pomeniva,
Jaz bi s teboj rad imel račun.

Ti edina mi prijateljica,
Ki obetaš zaželeni raj,
Dolgo, dolgo si mi že dolžnica,
Kar obetaš, prosim, skoro daj!

Čemu meni tvoji so obeti,
Kteri me zastonj tolažijo,
Brez koristi, ko nič vredni cveti,
Kteri sada ne prinašajo.

Nada! ti si ženska — vetrnjača,
Ki zvijač škodljivih mnogo ve,
Ki namene vedno preobrača,
Moškim mami srca in glavé.

Gledaj, da se skoro pomeniva,
Zapeljiva nada! čas je zdaj,
Skrbi da se skoro pogodiva,
Kar obetaš, prosim, skoro daj.

XXIII.

Pozdravljena bodi dolina,
Kjer biva preljuba prostost,
Kjer ženske lepote milina
Premile ljubezni sladkost
Meni obeta.
Veselje me v tebi obdaja,
Oblačne mi misli vedri,
Za čudno slast tvojega raja
Srce mi preživo gori,
Duša je vneta.

Božidar Flegelč.

Vrnitev v domovino.

Sprejmi mene domovina!
Ljubi moj slovenski kraj!
Kjer je zibel moja tekla,
Bod gomila moja zdaj!

Daleč iz dežele tuje,
Ti v naročje prihitim;
Srce v meni se raduje
Tebe videti želim!

Kje so znanci in tovarši?
Ki ne vidi jih okó;
Kje prijatli so in starši?
Oh, brez vspeha prašam to!

To nij moja domovina,
Saj me nihče ne pozná!
Čuden govor, čudna noša,
Vsa si mi spremenjena.

Vendar tukaj čem ostáti,
Tukaj vmreli bo sladkó;
Kjer počiva oča mati,
Naj počiva to teló.

Fr. Bèzeljak.

Narodne pravljice.

(Zapísal L. Haderlap.)

Ž u p a n o v a v o l i t e v.

Kmetje neke občine so imeli voliti župana.

Trije kandidati se oglasijo za županstvo. Kterega zdaj voliti? — Menijo se, ogibajo in jo vganejo:

Stala je na sredi vasi mlaka: Vsacega teh treh radižupanov spremljajo skozi vas memo tiste luže. Prvi se je mlaki daleč izognil; in kmetje so rekli: «tale ne bo za župana, preveč je bojazljiv, vsake naj manjše težave se bo vstrašil.» Ko pripeljejo drugega do mlake, se je zaletel in jo preskočil; in kmetje so rekli: «tudi ta ni za župana, preveč je predrzen, on bi vlegnil nas vse v nesrečo in zadrege spraviti.» Tretji pa je prišel in lužo mirno pregazil; kmetje pa so djali: «ta je pravi mož; on se nobene sitnosti ne bo vstrašil, ter vse težave z nami vred voljno pretrpel; on naj bo naš župan!

Pravi mož se težav ne boji in jih voljno prenaša, pa brez potrebe se ne podà v nevarnost.

O Vilah.

Vile se pri nas domà imenujejo «žalek žene»; ne vem zákaj, morda «zale žene»; in so ljudém še v živem spominu. Necega dne rečem svojej materi: «Povejte mi vendar, mamica, ali je pa le kaj res,

kar ljudje pravijo o tistih «žalek ženah?» «Kaj bi bi ne bilo res, — pravijo mati — saj še ni tako dolgo, kar so se skrile pred ljudmi; prav stari ljudje jih morajo še pomljati. Le prašaj starega Lipša, če ni njegov oče govoril z njimi, prav kakor midva zdaj. O tačas je bilo še fletno na svetu!

Poglej tukaj gori na Olšovo! za tiste jame ne veš, kakošne so, jaz pa vem, ker sem včasih tam koze pasla; to je zdaj kakih štirideset let od tega. Vidiš, v tistih jamah so prebivale «žalek žene.» In kako so bile kmetom prijazne! Vselej so jim povedale, kakošno žito morajo vigredi sejati in ravno kateri dan, in zmirom se je dobro obneslo. Če so pa videle, da kmelje z delom niso vedeli kam, prišle só jim na pomoč. Bil je kmet, ki je imel polne njive žetve, delavcev pa nič; vse mu je že začelo prezoreti in v kraj hoditi. Pa je žel in spravljal in delal kar je mogel, ves božji dan. Zvečer pa pogleda, koliko je storil, in vidi, da je le malo; toraj se vsede na snop in se razjoče tako glasno, da so ga žalek žene v gori slišale. Natihoma se mu prikrade ena za hrbet, ter ga prime za rame in praša: «Zakaj se tako jočeš?» — «Kaj bi se ne jokal», pravi on. — «kedar mi vse žito hoče konec vzeti ker ga sam ne morem požeti, ljudi pa nimam.» Ona pa mu reče: «Le pojdi domú in spočij si, bo že vse Bog dal.»

On jo je tudi vbogal, in sladko zaspal po dolgem dnevu. Tam na njivi pa, ko je luna posvetila, je bilo vse živo. Srpi, kose so zapele, klepanje, govorica, smeh se je začul, prav kakor po dnevi na kaki njivi, kjer je prav dosti žnjie. Kmetič pa se zjutraj zbudi in skobaca iz mrve, ter gre žalosten na polje: saj ve, koliko dela ga čaka. Pa glej! ali

sanja ali je resnica? — vse je požeto, kar pogleda, vse; — pa nikjer živega človeka, da bi ga prašal za plačo. Vse so žalek žene požele. — Da, žalek žene so bile še kaj dobre ljudem, dokler še niso bili takó hudobni, kakor zdaj! Glej, tem le kmetom na solnčni so vigredi zmirom doli z gore zavpile, kakošno žito morajo sejati. Neko leto, ko je sneg še na debelo ležal, so zavpile: «Lipš, sej grah v rebri doli, sej grah!» On pa je djal: «Kakó bom zdaj grah sejal, ko še sneg tri čevlje debelo leži!» One pa so le vpile. «Lipš, sej grah!»

In on jih je vbogal, ter zasejal grah doli v rebri na sneg; kdo bi tudi žalek žen ne vbogal!» In glej, tisto leto so pridelali pri Lipšu toliko graha, da niso vedeli kam z njim.»

Še več enacega so pripovedovali mati takó prepričalno, da sem jim skoraj verjel.

«Kakošne so pa bile tiste žalek žene, mamica, kakošne?» prašam jaz. «Lej ga», — rečejo — «da ničesar ne veš! Lepe so bile, lepe, da kar za dopovedati ni, kakó; nikdar niso vmrle, pa tudi nikdar ostarale, in vse so vedele.

Ljudem so se včasih prikazale v umazanej kmečki obleki, doma pa so bile vse v svilu in zlatu in vse je blisketalo v njihovih kamrah od samih demantov in drugih žlahtnih kámnov.»

«Kdo jih je pa videl,» ugovarjam jaz «kakošne so bile doma?»

«So že bili nekteri ljudje tako srečni» — rečejo — «da so prišli k njim na dom. Glej, tu je bil pastir, na vso moč lep in zal fantiček. Tistega so »žalek žene« tako rade imele, da so prišle k njemu, ko je v planini koze pasel, in so ga peljale tudi seboj domú ter so mu postregle z vsem najbolj-

šim, kar je jedi in pijače na svetu. On je tam videl vso krasoto, da je ni pri nobenem kralju takó v palači. Samo to so mu ostro prepovedale, da ne sme nobenej živi duši nič praviti o tem. Njemu pa se je se ve da dopadalo pri žalek ženah, da se je včasih málo predolgo zamudil. Zato so ga doma spraševali in spraševali, kje da zmirom tiči, tako dolgo, dokler se ni enkrat spozabil in povedal.

Za tem pa nikoli ni več videl nobene žalek žene in tudi njihovega prebivališča ni mogel najti, kolikor ga je tudi iskal.

«Pa», rečem jaz, «prej ste rekli, da so v tistih grdih jamah prebivale, zdaj pa pravite, da so imele tako lepo palačo.»

«Ne, ne, tistega nisem rekla, da so v jamah, kolikor jih človeško okó vidi, da so prav v teh luknjah prebivale. Kaj ti pride na misel! Pri tistih jamah je bil vhod, kakor lopa, pa vrat noter v pravo stanovanje noben človek ní v stanu najti.» Kam pa so zdaj šle «žalek žene», da jih nikjer več ni? prašam jaz.

«Bog ve,» — pravijo — «notre so najbrž v gori, pa se ljudem nikoli več ne prikažejo, ker so tako hudobni in goljivi postali.»

«Ali zato?» prašam kakor dvomé, — «enkrat ste pa drugače povedali, o nekem mladem kmetu —»

«E tisto —» mi presekajo naglo besedo — «tisto pa menda nič ni res, so si le ljudje izmislili.»

«Kakó je pa bilo?» silim vanje.

«No, tako le: Bil je» — jamejo pripovedovati «mlad kmet in zelo lep človek, da ga ni bilo lepšega blizo. «Žalek žen» ena se je v njega zaljubila; obiskala ga je skrivé. Nekaj časa sta se takó imela, da nihče za to ni vedel. Pa pri sosedu so imeli

hčerko, tako krasno, da so se jej vsi čudili, in ko je vrhá dorasla, ni bila nič manj lepa od žalek žene. In glej, tisti kmet jo je začel ogledovati in ljubiti, bolj ko svojo žalek ženo. Naposled jo vzame za ženo. Ko pa žalek žena to zve, pride s svojimi sestrami, mlado ženo opraskajo po licu, in jej izrujejo lasé, da nikoli več ni bila lepa. Otroci pa, ki jih je rodila, so jej vsi pomrli.

In kmet ni imel nikjer več sreče: živina mu je šla v kraj, žito je pa toča pobila. Od tistega časa, pravijo, se žalek žene niso več prikazale ljudém.»

Divja jaga.

To je velika tropa psov, ki v enomer tekó. Za njimi pa teče šepast mož s sekiro v roki.

On pse vlada in jim zaukaže, kam morajo teči, ali koga raztrgati. Kdor se psom ubrani, tistega mož s sekiro poseka. Kdor «divjo jago» sreča, se mora prekrižati in na stran stopiti, ter se ne geniti, dokler ne odhrumijo memo, pa se mu nič ne zgodi.

Pa joj njemu, ki bi začel kričati, ali celó pot zabraniti psom! Raztrgali bi ga na drobne kose.

Jezero na planini in zmaj.

Pri nas pravijo vsakej mlaki «jezero.» Tako jezero je na vrhu med Kapelsko in Solčavsko stranjó. O tem jezeru se čuje marsikaj čudnega pripovedovati: — Če ni široko, je pa toliko globokeje: vedno bolj se vdira v goro in zmirom več zemlje se vanjga pogreza. Drevesa, ki stojé kràj njega, lezejo počasi v zemljo, in od marsikaterega se vidi še samo vrh moleti iz vode. To jezero bo enkrat predrlo

goro — in tačas joj ljudem v dolini, vse bo splavila voda seboj. Na katero stran se bo pa jezero razbilo, ali na Solčavsko ali na Kapelsko, to se ne ve; pravijo, da na tisto, kjer bodo ljudje bolj pregrešno in brezbožno živeli. Zdaj se pa Solčavci tolažijo s tem, da so Kaplanci bolj hudobni, Kaplanci pa mislijo, da so Solčavci. Vsako teto pa se bere v obeh farah ena sveta maša za to, da bi jih Bog te grozne nesreče obvaroval. Kajli kamor se bo voda vdrla, nesla bo celo vas seboj, da od nje ne bo nikjer več sledú. — Goro pa bo prekljuval zmaj ali »lindvrn«. Ta se pa rodi takole: Vsak petelin, kedar je sedem let star, zleže jajce, in ako to jajce v vodo, ali lužo, ali kakoršno koli mokroto pade, naredi se iz njega — zmaj. Zato nobena gospodinja ne sme pustiti, da bi petelin sedmo leto doživel, ter zvalil tisto nesrečno jajce, iz katerega bi se mogel zarediti zmaj, ki bi goro prekljuval, jezero spustil in tako vse prebivalce v dolini pokončal.

Škopnik, svetinja, odprto nebo, Kajn in Abelj, Pehterna.

Moja mamica so mi še več takih stvari pripovedovali, le škoda, da sem skoraj že vse pozabil. Vse so ali sami že videli, ali pa tako trdno zagotovili, da kar dvombe ne sme biti, da bi ne bilo res. Z nobeno rečjo jih nisem mogel bolj razdražiti, ko s tem, da sem začel dvomé z glavo majati, kedar so kaj tacega pravili. »Se ve da vi študenti« — so rekli — »mislite, da vse veste; pa vsega se tudi v šolah ne učite! Sàj sem ga sama videla, škóp-nika«, ko je letel po zraku v temni noči.»

«Kakošen pa je» vprašam. — »Tak je, kakor veliko kladivo in ves goreč. Ktera mati zvečer svoje dete spat položi, pa ne naredi križa čezenj, tistej škopnik otroka odnese.» — «Presneto mnogo bi imel opraviti!» si mislim jaz, pa ne rečem nič. — Tudi «svetinjo» so videli moja mati enkrat leteti. To je svitla krogla, ki ima neznansk in prekrasen blesk; pa je le malo ljudi tako srečnih, da bi jo videli.

«Svetinja» leti le od crkve do cerkve, in v cerkvi, v katero prileti, ostane in blišči nekoliko časa. Posebno sveta mora biti cerkev, da «svetinja» vanjo prileti. — Če že «svetinja» malokdo vidi, «odprto nebó» pa še bolj redko kateri. Moj brat ga je videl. Če se nebó odpré, zaškripne, kakor bi vrata odprl, in vidi se, nepopisljiva bliščoba, pa trpi le nekoliko trenutkov. Noben človek ne vidi dvakrat v svojem življenji nebá odprtega. — «Kajna i Abeljnà» sem pa še jaz videl. To ste dve zvezdi, ki ena v drugo skačete, kakor bi se topli. S krvavim bleskom se prikažete na zapadnem nebu.

Tako si skuša kmet vse prirodne prikazni tolmačiti, in kjer mu primanjka vede, si pomaga z domišljijo. Praktični svet zaničljivo gleda na take pravljice, mene pa zanimajo, kér je v njih poezija. In kako pusto bi bilo človeško življenje brez poezije? Mnogim takim pravljicam pa je iskati vir v staroslovanski mitologiji. Tak mitologičen vir mora imeti «Pehterna», ženski hudi duh s katerim otroke strašijo.

Različne pesmi.

Iz poezij Henrika Heine-ta.

I.

Bil krojač sem, pomagač
S škarjami, šivanko;
Urno sem se sukal' znal
S škarjami, šivanko;
Pa je prišla mojstra hčerka
S škarjami, šivanko,
In je mene v srce vbodla
S škarjami, šivanko.

II.

Položi mi draga rokó na srcé,
Kak notri mi nekaj razgraja, bijé!
Oj silen, nevsmiljen tesár je to,
Mrtvaško mi rakev iztesal, bo;
Razbija po dnevi in cele noči,
Da moč mi očesa zatisnit ni.
Le teši tesár in izteši kmal',
Da pred se bom vlegel in zaspal!

III.

Iz velike tuge svoje
Sem delal pesmice male,
Da naj bi pojé letále
Do srca ljubice moje.

Veselo so tje plapolale,
Nazaj priletele so ravno kar,
Le jočejo, pa jim pravit' ni mar,
Kaj v srcu so njenem gledále.

IV.

Na licu tvojem vroče
Poletje zdaj žari,
Pa srce tvoje zima
Še mrzla ti hladi.

Verjemi meni dekle,
Spreverglo se bo to,
Da zima bo na licu,
Poletje v srcu bo.

V.

Zakaj so pač rože takó bledé,
Zakaj moja draga, povej?
Zakaj vijol'ce takó molčé
Tam v travici zelenej?

Zakaj pa pesem tak' žalostno
Škerjanec žvrgoli?
Zakaj mrtvaška vonjava takó
Iz balzama duhti?

Zakaj tak čmerno in hladnó
Mi sije solnce na gaj?
Zakaj je zemlja siva takó,
In pusta, ko grob, zakaj?

Zakaj pa sem jaz takó bolán?
Povej mi drago deklé!
Povej mučitelj ti moj srčán,
Zakaj zapustila si me?

VI.

Če dva slovó jemljéta,
Podasta si roké,
Zdihujeta, in grenke
Prelivata solzé.

Ko z njo sva se ločila,
Ni stoka, solze ni,
Pa zdihljeji, solzé so
Še le poznej prišli.

VII.

Poljubov me tvojih ustna bolé,
S poljubi spet celi jih mi,
In če do zvečer še ne ozdravé,
Saj se takò ne mudi, —

Saj najina je še cela noč,
Oj ljubica presladká,
In koliko se vso dolgo noč
Prisrčno ljubiti dá!

VIII.

Eno rožico ljubim, pa ktero ne vem,
In to me žali;
Med rožice tje iskati grem
Po moji zali.
Cvetice duhté in slavček poje
Otožno, sladkó;
Srcá si iščem, ki je, ko moje,
Tak' žalostno.
Toži slavček in jaz, razuméva
Se med sebó:
Pri srcu je tak' težkó obema,
Takó hudó!

IX.

✓ Pomladno solnce je gorkò
Spet rožice zbudilo,
Zdaj, srce, pazit' treba bo,
Da spet se ne boš zaljubilo!

Očarala ktera me bo, ne vem,
Ko vse tak' krasno cvetijo,
Pa slavci pojó, če prav jih umém
Pred belo me liljo svarijo.

X

✓ Pritiska sila in zvon doní,
O moje zavesti zgubljenje!
Pomlad in dvoje lepih oči
Zakleli so se zoper mene.

Pomlad in dvoje lepih oči
So v novo zapletli me zmoto;
Tud' slavci in rožice, se mi zdi,
S v to zamoláni zaroto.

poslovenil L. Haderlap.

Pred slovesom.

Na vasi tiho je nocej,
In tema krog in krog:
Ne čuje ljubi angelj moj,
Meglá pokriva log.

Za selom pa se čvrsti glas
Razlega fantovski,
Ki ljubav gorka v tujo vas
Jih vabi k ljubici.

Naj le gredó, naj le pojó,
In piskajo v peró,
Saj kmało radostno okó
Solzí se jim v slovó.

Pod oknom ondi tudi stal
Takrat bom zadnjo noč,
Slovó od ljube bom jemal,
Odšel na tuje proč. —

O polnoči.

Čez grobe nem korakam
V temini polnočni,
Zavit, molčé oziram
Se v križ, ki tam stoji.

In strah neznan po sili
Napolni mi srcé,
In v prsih misli temne
Se strastno obudè.

Duhovi, glej ! iz grobov
Tam v vrstah se vijó,
V procesijah okoli
Se pačijo strašnó.

Gorjé, glej ondi blede
Steguje roki v me,
Oči strašno plámeče,
Poznati me hoté —

In s prstom me koščenim
Vabuje za seboj,
Ko plesal rad mrtvaški
Bi ples enkrat z menoj.

Kar veter, čuj, zatuli,
Duhovi zaječé,
V grobove zopet urno,
Ko senca, se zgubé.

In jaz ko prej v obupu
Čez grobe tiho grem,
Na ljube križ leseni
Ozrem se, v solzah, nem —

A. Koder.

Srce in roka.

Dekle ljubo, črnooko,
Daj mi svojo lepo roko!
Če ne moreš me ljubiti
To mi moreš vsaj storiti.

«Kaj ti boče pomagalo?
Saj ti roka je premalo;
Ti od mene 'češ srcé,
Pa oddano družimu je.»

Prav imaš, ti dekle zalo,
Da za roko mi je malo;
Nečem roke, ne srcá,
Kjer je srce, bod' roká!

Slovenskim dekletam.

Vi hčere slovenske,
Slovenskih gorá,
Vam pesem zapeti
Me silno željá.

Saj vaša lepota
Po svetu sloví,
Zakaj bi je v pesmih
Ne slavili mi.

Pa tujci le znajo
Za lic vaših kras,
O usten sladkosti
Naj prašajo — nas!

Dokler še Slovenec
Junaški živi,
Slovenkam približat'
Se, varno nič ni.

In če nam je tujec
Vse drugo odvzel,
Pa naših preljubih
Ne bode imel.

Saj v prsih vam bije
Slovensko srcé;
Rodite nam zarod,
Ki tujca zatré!

Na očetovem grobu.

Klečé na grobu plakam in zdihujem —
Na grobu mi predragega očeta,
Ki zemlja krije ga, obrašča trava;
Trepeče mi srcé, in v prsih žalost
Me stiska, solza bridka se za solzo
Tokoča iz očij po licu vdira.
Preblagi oče! v miru ti počivaj —

Počitek uživaj v večnem sladkem miru ;
Zemljica hladna, bodi tebi lahka.
Vihar potihnol tebi je življenja,
Posvetno si dokončal bojevanje,
Izpraznil čašo grenkega trpljenja.
Življenje tebi ni cvetic trosilo
Rodilo zmir ti grenko je trpljenje,
Po gostem trnji si koračil dalje
V vihnem hrupu svetnega življenja,
Tam, kjer rodil v domači se deželi
Tam konec našel vsega si trpljenja ;
In tam počivaj, mir in pokoj živaj,
Dok trombe glas iz spanja te ne zdrami !

Vinko Gregorič.

Pomladne fantazije.

Pustila nas je zima huda
Pomlad vesela spet je tu,
V zidovji mestnem njmam več mirú,
Na prosto si želim od truda.
Kako veselo solnce sije!
In iz narave vkusne harmonije,
Ki vstvaril jih je Vesne dihljaj nem
Se kažejo začudenim očem.
Kako spet radostno pení
Veltava rešene valove!
Odvrgla je raz sebe zmrznjene okove,
Ki so tiščali jo pozimske dni. —
Tako raz sebe narod njeni
Oklep odvrgel je jekleni,
In novo oživljen si pot odpira
Do zmagonosne slave vira,
Ki kinčala je prednikov rod.

I veselé pomladi
Se stari kakor mladi.
Bogat gospod
In delavci žuljavih rok

Zapuščajo zidovja stok.
Edino tam, kjer svoboda cvetě
Olajšati mogoče je srcě.

Odprite se mi gradeb vrata,
Zaprite zopet za menoj,
Cvetě pred Vami sreča zlata
Za Vami vrě življenja boj.
Pozdravljam vas vesele ptice,
Ki se ste k nam vrnile spet;
Pozdravljam krasne vas cvellice.
Ve vredne hčerke Flore zale
Sladite nam bremena težkih let. —
O! vzdignite se skale
Ki tlačite obupnega duhá,
Visoko nad oblake
Letite zdihljaji srcá
In mislim dajte prosti vznos,
Tam nij duševne tlake
In kar svetá neskušeni ponos
Nevredno zasmehuje in odriva —
Tam nij skušnjava zapeljiva.

Ko me po zemlji noga vodi
Moj duh v eteričnih višinah hodi.
Na daljni svet
Mu je pogled odvzet.
Nesrečo, bridki jok,
Trpečih prsij stok
In nade zapeljive
Zakrivajo mu megle sive.
Ostati večno v tacem raji
Bi želel si človeški duh;
Pa nevoščljivosti sopuh

Vanj dišejo peklenski zmaji,
Nazaj se mora duh vrniti,
S telesom grešnim v zvezi biti,
Dokler se večni bog
Ne vsmili teh nadlog.
Kako si krasna, pomlad mila!
Kedar razpenjaš svoja krila
Čez loge in dobrave
Od Tater do Šumave.
Kako na novo oživljene
So zemlje davno proslavljene,
Kjer Žižkin in Prokopov roj
Je védel za svobodo boj.
Edini mnogobarven prt
Je čez krajine te prostrti. —
Vendar leži polje široko
Od Šarke k Veltavi globoko,
Rujavo, neozelenelo.
Zakaj na njem krasóte nij
Ko v tvojem licu vse blešči?
Njegovo cvetje je li ovenelo? —

Nikdar! V njegovo prst rujavo,
So tujci pogazili sinov slavo,
Napila se slovanske je krvi
Zato pomladi cvetov ne rodi. —
Al nij pogazeno še pleme,
Ki dolgo časa težko breme
Prenašalo na vlastnih je ramenih,
Iz prs jeklenih
Zginila nij poslednja sila,
Temveč mogočnejše od dne do dne
Po žilah njenih širi se.
Kedar se z vragov bo krvjo napila

Stoteren spet donese Bela Gora plod,
Ker maščevanje tirja hrabri rod,
Prelita kri po njem k nebesom vpije.

Ko s tem nesrečnim krajem se moj dub mudi
Nič me v naravi več ne veseli;
Srce poprej nečutena bolest zakrije.
Kako moj ljubi rojstni kraj
V Slovenije naročji mile
Praznuje novovrnjene pomladi raj?
Al so se njemu zvezde razjasnile?
Al še krvave rane
Zadevajo nesrečne brate?
Al narod moj odev nesreče
Kedaj z bolehnega telesa sleče?
Al mu nesreča nikdar ne prestane?
Al nikdar ne prisijejo mu dobe zlate?

Izruj se srce iz telesa!
Nesreče naroda čutiti noče sin.
Izpadita oba očesa!
Da bi ne videl njega bolečin.
Čuj narod! zvesti sin te zove
V deželi daljnjej bivajoč,
Raztrgaj svojih rok okove,
Preženi svoje ječe temno noč.

Moje dekle.

Ima devica moja krasen vrt
Pa vhod do njega vedno je zaprt
Vnjem mnogo raste i cveté cvetic
Najlepše pa so one njenih lic
In vsako jutro kedar solnce vshaja

Po vrtu ona se sprehaja
Prestilja rožam postljice
Med tem si poje pesmice. —
Ko je končano delo to
Roko opere si z roso,
Iz žepa knjižico potegne,
V zeleno lopico odbegne
In čita pesmice na glas,
Ki sem od nje jih zložil jaz.
Razgali belo nedrije
Na njih ogreje pesmice
I njene radosti iztok
Postane tihi jok.
Da pri tem mislila na me
Se že samo ob sebi ve. —
Kje sem vse to izvedel jaz? —
Saj sem za plotom vsaki čas.

Čas.

Beži nam čas, vali se v urnem toku,
Imamo ga in spet ga nij,
V boleznem nas zapušča stoku
Veselja z nami ne deli.
Naprej, naprej brez konca in brez kraja
Se zdi perut njegovih let,
Ki tam še le mu je odvzet
Kjer iz nezmerjene globine večnost vslaja.
Ne mesecev, ne dnov in let
Na svojem potu on pozna mejnike
Ne siva zima, letni cvet
Mu v gospodarstvu delata razlike.
Ne strižejo v njem Parce niti
Morêna

Ne mori in nij rojena,
Ki stvar bi pronehala biti,
Mladosti ne pozna
In leta starosti temna
So mu igrača ;
Bojazni ost
In nade zapeljiva kača
Rodé se mu v posmeh i veselost.
Najlepša upanja, ki človek si je stavi
V globino potopi morja,
Mogoče je, da nas večerna že temá
Ne najde to, kar bili smo še davi.
Pregledati narave zakone nam dano nij
Ker večni genius nad njimi bdi.

Dusa.

V telesu našem vlada sila
Ki je nobeden ne pozná
A vendar vsaki ve, da jo ima,
Svetove
Je stvarila nove
In obstoječe v prah zdrobila.
Ta sila vse storeča
Nikdar gineča
Je žarek solnčnega svita
Ukradeno blago.
Zató
Človeškemu očesu skrita
In večno pogubljiva,
Ki vendo stvari, vedno zida,
A konec njenega izida
Ostane vendar megla siva,
Navadnemu očesu nepregledna, —

Ki tam šele se v nič razgre
Kjer naše vtrujeno srce
Nevednosti pokriva tema vedna.

Strašni nasledki — — apostrofa!

Prijatelju sem pisal list
Ko mi na roko prileti
Komar brenčeči kožo grizt.
Začnem takoj z njo otresati,
In tam, kjer bi imeta črka stati,
Se mala črta naredi.
Ker pisma nijsem še enkrat prebral
Sem s to napako ga na pošto dal.
Tri dni potem — doma sem sam sedel —
Ko me od tuje je osebe list došel:
«Kumpanovič življenje je končal,
Ko Vaše pismo je, gospod! prebral.
Trpel je grozne muke i zakaj?
Ker v Vašem pismu bil je — — izpuščaj.»

Naše določilo.

Kam vznáša se moje srcé
Ne vem in nobeden ne ve.
Pa to mi je znano,
Da nikdo za mano
Posmislil ne bode na me.
Čemu tudi to?
Denimo na srce roko. —
Mogočni nam dal je življenje
Da skusimo bitko trpljenje
Svetá. A zakaj? ne vprašajmo!
Z veseljem, bolestjo igraymo,

Puščajmo potomcem jo spet
In v kratkem prepričan bo svet
Da moramo se radovati,
Trpeti, jokati,
Roditi mišlenke nove
Da se v neizmernej celoti,
Enako grejočej toploti,
Za kratki čas spet izgube.

Upanje.

Različna so življenja pota
Neznane sreče so slezé,
Britko zdihuje tu sirota
Prevzetno tam bogatec gre ;
Tu vlada strasti zapeljiva
In večno pogubljiva moč
Zavisti tam potok deroč
Val v morje večnosti izliva.

Kar je očetom slavno bilo,
Kar je častil nekdANJI rod,
Brezbožno se je pozabilo
In izkorenilo od tod ;
Za kar so prejšnji bojevali,
Za vero in rešilni križ,
Sedaj o tem če govoriš
Posmeh ti bodo v plačo dali.

Edino vsako srce vneto
Je le za puhlo učenost,
Nikdo se za ljuhezen sveto,
Nikdo ne zmeni za krepost.

S čemur so svet blažili stari
In plemenili si srce —
Nikdo že več zato ne ve —
Umetnost kriva gospodari.

Vendar nam nekaj je ostalo
Kar veke vekov je bilo,
Kar vedno se je ponovljalo,
Pa vendar nikdar nij novo.
Ostala nam je blaga nada,
Ki vsak trenutek se rodi,
Ki vsak trenutek izbeži
In v starosti ostane mlada.

Vsakdo v največih se težavah
Tolaži z blago nadejo,
V življenja težkih izkušnjavah
Opira svoje v njo oko.
In nježna ona je devica,
Vablivo je obličje nje,
Lepo se usta v smeh drže
In rajsko sijejo nje lica.

In vedno kliče, vedno vabi,
Objeti vedno te želi,
Gorjé če te Sirena zvabi,
Pak pogubljenje ti protí.
Obraza krasnega sijanje
In nježnih prsij beli sneg
Naenkrat zgine ti v očeh
Ko magično osvetljevanje.

Kjer se je rajsko bitje, zdelo
Ostane gosta le meglá,
Zija nasproti temno žrelo
Peklenskega obupanja.

Zopet življenja divje Scile,
Haribde vode zašumé,
V širokih svedrih se vrté
Čakaje, kaj bi pogoltnile.

Več nij prijatelja, nij brata,
Več prejšnjih strastij nij sadú,
Ne pride skoz nobena vrata
Se v mesto prejšnega mirú. —
Tu ena nam pomoč ostane
Edino dobro naših let —
Zapre se nam telesa svet,
Svobodno duh iz ječe plane.

Pismo mlademu prijatelju.

Tedaj spisovatelj bočes postati
I nam kaj jedrnega napisati,
Pa sam ne veš česa se imaš lotiti,
Kar bi nam zamoglò koristno biti
Iz skušenosti moj ljubi brat
Ti to neodločnost verjamem rad
In če moj sovét Ti še kaj velja,
Vsaj te vrstice do konca preberi
Potem pak sam si cesto izberi
Katera k pisateljskej slavi pelja.
Prijatelj! pesnik nikari ne bodi
Ker ne zapoješ nikdar vsem po godi,
Ce temu vstrežeš, razžališ soseda,
In vstrežeš sosedu, Te ta grdo gteda.
Prešérna posneti ne smeš zarad teh
Koseski je drugim trn v očeh,
In ako dobro premisliš, prevdariš,
S pesništvom si celo življenje pokvariš,

Ker nosil boš v srcu pekló in nebesa
Ter se za potrebe ne zmenil telesa;
To veš, da brez pijače in hrane
Človeku vse pusto na svetu postane.

Ne piši romane in ne novele
Povesti ne žalostne in ne vesele,
Ker kdor se tega hoče lotiti
Slovanski filolog mora biti
In vse drugo mora klobuštrati
Samo ne slovensko pravilno pisati,
Denes si v pisavi popolnoma Čeh
Brž jutri na primer Slovenec in Leh;
Naenkrat najbliži smo Rusom bratje,
A zopet postanemo Hrvatje.
V tem obziru bi bilo še mnogo bolje,
Da si izvoliš poetično polje
Ker tam je ostala čista Slovenščina
Vsaj še poetična licencija,
I daije tudi nobeden roman
Pri nas Slovencih nij spoštovan,
Ker skusil si sam, da desetega brata
Najraje postavljajo za vrata.
Zato ker jim Andrejčekov Jože
Bolj živo vselej seže do kože.

Če hočeš pisati dramatične spise
Ozir na čitalnične jemlji kulise.
Rimljanski junak in domač bogatir
Na vratu nositi ima škapulir
Zato se dramat pisati ne loti
In tudi tragedija naj te ne zmoti.

Prijatelj! ne piši nam tudi idile
Ker nijso med nami še v navadi bile;

Slovenci bi čitati jih ne hoteli,
Ker mnogo so jih sami doživeli,
Ne piši nikakoršnih melodram
S pomočjo Muze in tudi ne sam.

Iz teh rečij se nobene ne loti,
Če vendar Te pa zapeljivost zmoti,
Da Tvoje ime bi se pisalo
Po knjigah in v narodu imenovalo,
Najboljše je, kar zamoreš storiti,
Da se zapredeš v slovenščine niti,
Da Tvoj razum nov jezik nam vstari
Ki bi ga pisali mladi in stari.

Izdajalec.

Ha! znano mi je tvoje lice, tvoj pogled
Čeravno nijsem nikdar te poznal.
Od tisučev, od milijonov je proklet
Življenja tvojega nesrečonosni kal.
Al morejo te pač ljubiti
Ko si iztrgal se iz njenih rok,
Enak hijeni ježoviti
Se radoval krvi otrok,
Ki jim je s tabo ena zemlja mati?
Kako nesreča jih teži
Sovražnik žuga jim od vseh strani
Življenja kal na veke izruvati? —
Kakovo pak plačilo se je tebi dalo
Za takovi ostudni čin? —
Britkosti in obupanja ne malo
V srce vgnjezdjenih bolečin,
Oblačno čelo.
Nejasni vid,

Késanja žrelo,
Krohot, život gnjusečih tic Harpid —
To izdjalstva je obraz,
Ki večno ga ne zbríše čas.

Na Řipu.

Po vsem stvarjenji vlada tihi mir
Le rahlo šepetaje,
S peresi lip igraje
Čutiti je hladeči še zefir.
Zastonj ozira moje se oko
Kje pač k nebesom glava
Kipí ponosnega Triglava,
Končavši Grintovec vrsto.
Na njem bi želel stali
In gledati v doline,
Prekrasnega neba krajine,
Ki jim Slovenija je mati.
Očem te radosti nij dano,
Pa duh živi v njih nespretano.
Vsa tuja slava, blagostanje
Pozabiti ne da domačega rodú,
Tem huje pak budi spoznanje
Brez zaželjenega mirú.
Kje pač je mojega naroda slava
In davnih časov zgodovinski čin?
Nad grobom Samota prerašča trava,
Neznan je Črtomir, dežele sin.
In stari vojevodi
S kamnenega prestola
Ostali so povsodi
Le pripovedka gola
Čedalje huje

Ošabni tujec gospoduje,
I naroda britko trpljenje
Spodjeda drago mu življenje.
Nesrečna! o nesrečna domovina!
Predrami se, začni živeti!
Omike solnce naj ti svéti!
Ker večno piše zgodovina.
V čemur Te ne podpira tuja rama
Si moraš hrabro priboriti sama.

Husitska pridiga.

Ne sklepajte roke, otroci moji!
Res v miru s tem se bog časti;
Zdaj pak nastali so nam hudi boji,
Sovražnik z vseh strani na nas preži.
Za božjo službo nij prostora
In za molitev časa nij,
Kedar sicer leskeča zora
Na ranem nebu krvavi,
Povzdignite k nebesom meče,
Kedar sovražna kri poteče —
Vam grehe bo odpustil bog.

Po potovanji.

Jaz nijsem lačen, dekle zalo!
Ne bodem tudi piva pil,
Čeravno na potovanji ne malo
Sem se v vročini izpotil

Edino s čemur mi postrežeš
In vrneš sile mi nové,
Bi bilo, ako mi odvežeš —
Od Tebe ranjeno srcé.

Jutranja.

Tam v kuhinji je vzela
Golido dogasto,
Skočila pak vesela
K vodnjaku po vodo.

Uže so nalivale
Tovarišice nje,
Veselo se smejale,
Raztresale srce.

«Poglej kako molčeča
Je denes Minica,
Vendar velika sreča
Se z lica jej smehlja

«In nedrijè si belo
Denes zakrila nij,
Kako pač šviga strelo
Jej ogenj iz oči.»

Golido si natoči
I tiho govori:
»Kaj delela sem v noči
Nobeno ne skrbi.»

«Kaj so vam razgaljene
Pač moje prsi mar?
Naj ne skrbi nobene
In za očij požar.»

I. Hribar.

Epigramata.

Duh časa.

Spoznati duha naših dnij
Je res težkó,
Pač pa lehkó
Spoznati to, kjer duha nij.

Mili — po sili.

Da si devica
Rotiš se vedno pred menojo.
— Se ve, devištva znoj
Obledil Ti je lica.

Vtip — izpod pazduhe.

«Kdor malo je, postane lep,»
Tako si večkrat govorila.
Iz tega pak sledi naravni sklep
Da si preveč jedi zavžila,
Čeravno Tvoje suho lice
Ne priča prevelike žlice.

Slovcu — protiultrovcu.

Kdor nemško govori in po kazinah hodi
Po Tvojih mislih je še vedno domoljub.
— Hudobni duh je tudi ostal zlodi
Vsem satanom in vsem hudičem vkljub.

Najnovejša pisava.

Nekdaj smo vsi Slovan pisali
Sedaj se piše le Slavén,
Razložki so se ve da mali,
Pa v bistvu je veliko zmen. —
Nekdanji ker Slovan
Je dober bil Slaven;
Sedanji pak Slaven
Navadno slab Slovan.

Politični argumentator o zedinjenji Jugoslovanov.

Hrvatom bo Ribničan prodajal rešeta,
Slovenem Graničar buše i šleta,
V Dalmacijo bo vozil Tržičan tule
Od tod domu priganjal kraške mule.

Nekemu pesniku, čitajočemu Germonikovo prestavo Prešérna.

Prešérna posnemati hočeš, Grmonika bereš,
Bi jajca rad jedel — pa mačka odereš.

Najnovejšemu Slovencu.

«Hrvaščino Ti vendar govoriš,
Ker za vpeljavo njeno tak kričiš.»
«Divanim»». — «A divaniš.
Priatelj! s tem si zdravo pamet raniš.»

Zatajevalec verskih dogmat.

«Da vstvarjeni smo iz zemljé
Verjame naj, kedor verjame» —
«Mi smo iz ilovice, pa se vé
Da Vi, prijatelj! ste iz slame.»»

L. Hribar.

Golobičja pošta.

Zložil Ivan Mohorčič.

Grmič rož in slavcev petje
Rdeče ustne in objetje
Belih rok na nježnem njedru —
Voščim prijatelju Pedru.

Camoëns Pedru.

Toči, zlivaj svitlo spine
Med nožice svoje Nine,
Gazi blato, báši culo.
Andaluško jaši mulo. —

Pedro Kamoënsu.

Pedro i Kamoëns.

Oj kozarci, oj bokali,
Da bi jasni zmir ostali!
Oj gitara, mandolina,
Tebe ljubi moja Nina.

Nina.

Na baretu dolgo pero
Nosi Pedro caballero,
Camoëns pod kmečko kapo
Oponaša Pedra šlapo.

Lepa Julika.

Ne vem, kaj to pomeni,
Da sem takó pobít,
Dogodbe nekedajne
Ne morem pozabít'.

Heine.

Bival sem ono letó v nekem večem mestu Avstrije. Bilo je po zimi; sneg je odeval vso ljubo zemljo čez in čez, kamor si pogledal; lipa je molela gole veje v zrak in smreka je zdihovala pod težo snežnega bremena; tičie ni bilo nikjer, da bi prepevale, ne metuljev, da bi plapolali po solčnih tratah; in solnce samo je gledalo tako žalostno in hladno doli na zemljo; vse je bilo mrtvo v prirodi.

Drugače v mestu. Človek se zna kratkočasiti o vsakem letnem času, po zimi pa še naj bolje. Saj je res prijeten čas, predpust, posebno za mlade ljudi. Burke se vganjajo, dobro se jó, dobro se pije, in kar je še naj bolj prijetno, ples, ples!

Sukali se okoli s tako lepo stvarjo, kakor je mlada deklica, to se reče, je sreča; in če je ta deklica še izvoljena srcá, molovani angelj, edini predmet vseh misli in čutov, — ali ni potem na plesu, kakor v malih nebesih?

V našem mestu je mnogo mladih ljudi, toraj je tudi mnogo plesov. Jaz sam, ne rečem, da nisem šel rad na ples.

Izvoljene sicér nisem imel nobene, pa plesal sem vendar rad, in srečen sem bil, videti toliko lepih deklet!

Glejte jih vendar, kakó so ljube, kakó pri-srène! Z ljubimi

Gori in doli hodijo.

Za bele roke se vadijo.

Ta rumenolasa, cvetečih lič, jasnega čela in modrih oči, kakor vedro nebó; ona bledega lica, in temnih oči, ki vanje gledati varno ni; ta visoka in ponosna, ona drobna in ljuba, kakor igračica; vse, vse prenježne, preljube.

Pa kakor solnce vse zvezde otèmni, če se v jutro prikaže izza rožnatega vzhoda, takó so vse krasote obledele pred tabo, Julika mila i krasna!

Sedel sem konec dvorane, v kotu, na stolu, mirno sem sedel, ker sem bil vtujen po hitrej polki; drugi so se sprehajkali, jaz pa sem je ogledoval, ni še bilo čez deseto uro v noči. — kar stopi Julika v dvorano. Tačas je še ni nihče poznal, prišla je prvič na ples. —

Vse je strmeló — ta krasota, ta lepota!

Vse je obstalo, jaz sem obsedel, kakor iz kamna. —

Glej jo, kako stopa lahko čez dvorano, ta rajska prikazen!

Čudovit ogenj razsipa iz temnih oči okrog sebe; veličast in dobrola jej je narisana v obraz; okoli nje, očarovanje, plemenit vazduh voni od nje, kakor od cvetja pomladanskega. In kakó jo vse občuduje! Nihče ne misli iz začetka na to, ogovoriti jo, ali prositi jo za kolo, vsak je srečen in zadovoljen, da jo sme gledati, ali dotakniti se, kakor slučajno, njene haljine.

S časom pa smo se vendar ohrabрили, in eden za drugim se je zasukal z njo. In kakó je ljubeznjiva! Vsakamu se nasmehne, nobenemu ne odreče, dostojno namigne in se pokloni, pa mu poda bele roke, pa ne reče nič. In tudi jaz sem čutil njeno srce na mojih prsih biti, bilo pa je hitro in močno, ker je bila zelo vpehana zatoraj sem se vrtil prav počasi in zdelo se mi je, da se zibljem v čolniciu na jezeru. Ni ga bilo plesalca, ki bi z njo ne bil plesal, ker popred ni nihče hotel zapustiti plesišča.

Drugi dan nismo imeli družega pogovora kakor o njej. «Ali si bil tam, ali si jo videl?» je bilo prvo vprašanje.

«Da, in še plesal sem z njo,» je odgovoril oni, in takó naprej.

Ne vem kdo je zvedel njeno ime, dosti da si slišal kmalo po celem mestu o «lepej Juliki» govoriti, o njeni krasoti in priljudnosti. Čigava je in od kod, pa nihče ni znal povedati, le toliko se je videlo, da je pribajala v društva z nekim precej priletnim možem, ki ga je pred ljudmi imenovala svojega štrica. Pa kakor človeška domišljivja rada obdaja nenavadne ljudi z nenavadnimi pravljičami, takó so se tudi o njej in njenem spremljevalcu pripovedovale mnogovrstne, čudne verjetne in neverjetne stvari.

* * *

Kaj je neki našemu Francetu, da je nekaj časa sèm vès zgubljen?

S povešeno glavo pohaja okoli, kakor senca, obledelih lic in zbeganega pogleda. V kolegije ga ni nikoli več, k večem če pride včasih gledat po

pismu. Nikogar ne pozna več, nikogar ne ogovori in ogovorjen ne dá odgovora. Čudno se nam je pri tem le zdelo, da je na plese takó vestno prihajal, prav kakor bi bil plačan za to; ne enkrat ga ni manjkalo, včasih pa je prišel, pa se naglo spet pobral, — kedar ni bilo Julike.

Necega dne ga naletim v drevoredu.

V misli vtopljen je korakal mimo mene. Jaz ga pa ustavim, in nagovorim; «no France, — mu rečem — kam pa ti?»

«Ali si ti, Tone, — odgovori počasi — skoraj bi te bil prezrl.»

Jaz na to: «Saj ti zdaj rad preziraš svoje stare znance, povedi mi vendar, kaj ti je, da si se tako čuden naredil? «Ali si kako veliko hudobijo doprinesel, ali pa si zaljubljen. Če imaš kaj na srci, povej meni, znabiti ti morem jaz pomoči, ali vsaj potolažiti te in trpeti s tabo, saj veš, da sva si bila zmirom dobra.»

Te moje poslednje besede so ga omečile, ker meni je zmirom še precej zaupal, zdaj pa me prime za roko — toliko, da me ni objel — in razsul je vse svoje polno srce pred mene, polno ljubezni, neskončne, strastne ljubezni do nje, do — Julike. Še svoj živ dan nisem videl pametnega človeka takó zaljubljenega. Govoril je dolgo, dolgo in navdušeno, zdaj liho in otožno, zdaj kakor glasno jokaje zdaj kakor veselja vriskaje, takó da so ljudje obstajali, ki so nas srečali na sprehodu v drevoredu, in mene je bilo skoraj sram. Ne vem se več spomniti vseh njegovih besedi, pa saj so se sukale vse le okoli enega predmeta — Julike.

«Bodi pameten, — mu jaz prigovarjam — bodi realen, saj si že dosti star, in ne poželi si tega, kar

nimaš upanja doseči! Saj vidiš, kakó vse norí za njo, kakó jo misliš vsem pred nosom prestriči? Veš, da jo bo pograbil kak grof ali kak bankir, ko je tako lepa. Zbij si jo iz glave, saj je tudi na Kranjskem dosti lepih deklet, tje pojdeva snubit, kedar nama bo potreba.»

Tako sem mu pravil naprej še nekoliko časa; on pa le, da ne odjenja, in da ne, in da brez nje živeti ne more itd. kakor se že vé.

Na konec mi reče: V tako krasnem telesu mora prebivati tudi lepa, blaga duša. Pojdem k njej, spustim se pred njo na kolena in povem jej vse.

Kamnito srce bi morala imeti, ako se me ne usmili.»

«Omilovanje se že da prisiliti — rečem jaz — jubežen pa ne. Smilil se jej boš znabiti, ali te bo pa tudi ljubiti začela, je vprašanje?»

«O tudi ljubila me bo, če vidi, kako jo jaz pristréno ljubim.»

»Vederemo! rečem še jaz in se hitro poslovim od njega, krenivši jo na stransko stezo nekaj nevoljen, da nisem nič opravil s svojim svetom pri njem; on pa je pod drevjem tam obstal in gledal za mano, kakor bi hotel reči: «Ta pa nima srcá, ta!»

Jaz pa sem po poti premišljal, kakó bi se revežu dalo pomagati, pa bolj ko sem mislil, bolj se mi je zdelo, da to ni mogoče, da toliko občudovana Julika nima toliko srca, kakor pogledov, in da ne more vsakemu z enim postreči, ki bi jo prosil zanj na cesti.

«Julika s svojim starim spremljevalcem je redno prihajala na veselice.

Število njenih: občudovalcev se je množilo od dne do dne, privabila jih je za seboj, kamor je šla, in kjer je ona svoj prihod napovedala, je bilo gotovo vse polno ljudi. Glave so stikali skup če se je prikazala, in ne eden se ni mogel zdržati, da bi se ne bil glasno čudil njenej lepoti; in niso se je naveličali in nagledali, vedno so našli še kako novo krasno lastnost na njej. Mladenci pa so bili vsi zmedeni in ginjeni, vsi so jo le občudovali — morda tudi ljubili, pa še najpogumnejši med njimi so si to sami sebi tajili, bojé se muk brezupne ljubezni.

Le eden si tega ni prikrival, — moj France. In on ni samo ljubil, on je tudi upal?

Pogumu pa je pridana od osode sreča in vspeh, in pri njem se je to na novo dokazalo.

Ne bom dolgih ovinkov delal: necega lepega večera jo je vodil in vodil, neprenehoma plesal z njo in kar iz rok je ne spustil.

Govoril je z njo tako skrivno in sladko in ona ravno tako z njim, in pogledovalasta se tako milo, — da in bilo več dvombe, ka sta si ta dva v neki oži dušni zvezi, kakor drugi ljudje med sabo. Mladenci, vidši to, so vsi, kakor bi jih bil z mrzlo vodo oblil — jaz pa sem se čudil, kakor bi videl petelina tram vlačiti, in vesel sem bil nad našim Francetom in njegovo srečo. Da bi se pa popolnoma prepričal, se jima kakor slučajno približam in njemu zašepetam v slovenskem jeziku, da bi me ona ne razumela, na uho: »Kako se imaš?« — »Izvrstno, dragi moj, — reče on še bolj tiho — najsrečnejši človek sem na svetu; moja je!« — Vedel sem zadosti.

Toraj se umaknem v kot ter ju opazujem. Nista bila nevkreten parček ne. O njej ne govoriti; tudi on je bil zal mladeneč. Če ravno ne Adonis,

pa lepe postave je bil, čedno opravljen, in na licu se mu je brala tista plemenitost, ki jo daje prava omika, in ki dobro nadomesti minljivo lepoto.

Tak je bil on in gotovo vreden prav lepega dekleta. Pa jo tudi ima, in pa še kakošno!

Čudno je pa vendar čudno, kaj da ravno on in tako hitro, — si mislim — ko ima toliko še lepših in bogatejših občudovalcev na izbiranje. Sram me je skoraj bilo, da sem se tako motil, ko sem mu prerokoval, da ne bo nič iz njegove ljubezni, ter sem bil še precej ponosen na svojo modrost in izkušnost, pa me je vendar osramotil. In on, kako je bil blag; lahko bi se bil ponorčeval iz mene, pa še z eno besedico ni meril na to, pač pa mi je prijateljsko povedal, da je dosegel svoj cilj in da je srečen.

Ko sem bil tako dvojno ponižan, nisem hotel v njega siliti, naj mi razkrije vse na tanko, kakó je to takó prišlo z njo in z njim; zadovoljiti sem se moral s tem, kar sem tako po strani videl in slišal.

Po mestu pa, posebno med mladimi ljudmi, je šla kakor ogenj, novica, da si je lepa Julika že enega zbrala in sicer — revnega slovenskega študenta.

Nekaj časa sèm se je Franco ves paedrugáčil da se vsem čudno zdi. Vesel je in marljiv; kogar sreča od znancev, vsacega prijazno pozdravi, hitro teka po ulicah, in zmirom mu je videti, da je v skrbih in da nekaj doganja.

Kar je še posebno pozornost obračalo ná se, bito je to, da je denar takó skupaj grabil, kakor

nikoli poprej, in vse takó delal, kakor bi se pripravljaj na dolgo pot.

Knjige in vso nepotrebno ropotijo je prodajal; nikoli ga ni bilo v kavarno ali krčmo več med nas, sploh nikamor, kjer se denar troši. Nazadnje nam je še naš znanec, ki je prav iz ene vasi z France-tom domá, prav za gotovo pripovedoval, da iztirjava France svojo dedšino (bil je že polnoleten); in res jo je neki dobil, kakor nam je ravno tisti znanec pravil.

Mi pa smo vgibali, kaj vse to pomeni, pa nobeden ni mogel prave zadeti.

. . .

Minul je predpust, in prišla je mila pomlad. Travniki so ozeleneli in drevje je poganjalo brst. Tu pa tam je pokukala kàka vijolica iz prsti in dvomljivo pogledala oãoli sebe, če je pa tudi res že vigred tukaj; in ko se prepriča, da je, pomoli zadovoljno svojo drobno glavico iz trave, in jo zibaje maje v pomladni sapici, kakor bi ne vedela prav, kako in kaj? In ko je priletel prvi metulj do nje in jo s'adko poljubil, pač ni bilo več dvombe, da je tukaj z vso svojo miloto in krasoto ljuba draga pomlad. Ljudje pa so bežali v celih tropah vèn iz mesta v mlado prirodo. Nobeden ni mislil več na ples in pustne burke. Tako ima vsak čas svoje veselje, in vsako veselje svoj čas.

Jaz pa nisem šel na sprehod. Prišel sem ravnokar od doma iz velikonočnih počitnic. Sedel sem v kavarni, ter vbijal dolgočasni popoldan s še bolj dolgočasnimi časniki.

Ko tako tam sedim, in dolgi čas prodajam,

zaslišim na krat godbo, otožno in žalostno. Stopim pred prag in vidim, da je pogreb.

Velika množica ljudi je spremljevala mrliča na zadnji poti.

Mislil sem že nazaj stopiti v kavarno, kar začujem v množici nek krik. Nisem mogel prav videti, kako in kaj je bilo, pa toliko sem videl, da sta dva moža peljala mladenčca vsak za eno roko, on pa se je jima branil, močno zvijal se, zdaj zakričal z nekim strašnim glasom, zdaj spet tiho zdihoval in s težko sapo sopihal, kakor bi mu kdo klečal na prsih. Oči je imel solzene in krvave.

Prerijem se čisto blizo njega in spoznam ga za — Franceta. Ne vem, kako mi je bilo tačas pri srcu, dobro gotovo ne — stal sem pred grozno uganjko, kakor bi bil lesen. Med tem je padel France v omedlevico; položili so ga na voz in odpeljali; jaz pa ne vem, kako sem se umeknil množici; slonel sem ób zidu pri kavarni, ko je bil sprevidel že memo — mirno sem tam slonel in ničesar nisem mislil.

Tacega me najde neki študent K., stari moj znanec, ki je bil znan kot pesimist in nihilist do škandala. Ko me tam vidi, me vdari precej trdo na ramo, da sem se zbudil iz svoje nezavednosti. «No kaj premišljuješ?» me praša.

«Nič» odgovorim, «Ti, ali kaj veš, koga so zdaj pokopali?»

«Ali si tri dni vkup spal, da nič ne veš?» reče on mirno.

«Prišel sem ravnokar od doma. No, kaj je?»

«Nič posebnega. Tisto lepo Juliko so odnesli v krtovo deželo. Včeraj po noči jo je njen stric vstrelil.»

«Ka-aj pra-aviš?» prašam, in ga potegnem za seboj v kavarno.

Tam se vsedeva k mizi in jaz mu glupo in začudeno gledam v obraz, kakor pričakovaje, kaj mi bo povedal.

«Kaj me gledaš?» reče on — «kaj se ti to tako čudno zdí, če en človek družega vmori, saj to se zgodi vsak dan.»

«Za Božjo voljo te prosim, povej mi vse, kar veš, jaz ničesar ne vem!»

«Kaj bi ti ná dolgo in široko pravil; saj sem ti že povedal.

Tisti France, saj veš, da je hodil za njo. On je mislil zbežati z njo včerajšno noč: našli so voz pred hišo stati, ki je bil namenjen oba odpeljati; tudi ona je bila že pripravljena. Pa ima že človek včasih smolo, in tako sta k nesreči starca zbudila. Njemu pa menda ni bilo prav to, pa je pljunil po njej iz samokresa, da je bila pri tej priči mrlva. Ljudje so na strel vkup prigrmeli in so našli nju v krvi na tleh, Franceta pa pri njej klečečega brez samosvesti. Starec pa se je skril, da ga živa duša ni več videla. Beriči so prileteli, ter so zvedeli iz Franceta, kočijaža in okoliščin toliko, kar jaz vem, in ti zdaj povem; morilca pa še danes nimajo, in ga tudi ne bodo imeli; saj veš, da za denar se vse dobi, in takó se bo tudi to s plaščem pozabljivosti pogrnilo, starca bodo pustili zmuzati sé tje v London ali kam drugam, ljudém pa porečejo, da ga na vsem svetu ni moč najti.»

Takó je dokončal moj znanec svoje pripovedovanje, si prižgal smodko in vzel časopis v roke.

Meni je bila zdaj pa vsa strašna dogodba nekoliko jasnejša in verjetnejša. Zato je tedaj France iztirjaval svojo dedšino, da bi mogel zbežati z njo l to se že vjema. Pa zakaj bežati? in zakaj bi bi:

stric deklé umoril? Morda je pa na njega meril, in njo zedel? Kdo nam to razjasni? —

O ti grda, brezbožna duša!

In ti, Julika krasna, vmorjena!

Ali je mogoče? Tako mlada in lepa, pa si morala vmreti!

Jož, jož, Bog se usmili čez ta revni svet!

* * *

Preteklo je nekaj časa, Francetovo srce se je pomirilo, vsaj nam njegovim znancem, med ktere je pa redko zahajal, zdelo se je tako.

Enkrat se snideva v Prateru, kamor je rad zahajal. Videti ga tako resnega in žalostnega, zasmi se mi ubogi prijatelj v srce. «Ubogi France, grozne muke trpiš, odkrij mi svoje rane, glej neveredno je za moža ako ne prebije junaško udarcev zle osode!» Tako sem mu prigovarjal, da se mu naposled ne staja led, ki je obdajal njegovo srce.

V prvič po onem groznem dogodljaji se zablisne solza v Francetovem očesu, ko mi jame pripovedovati o smrti svojé Julike.

Mnogokrat sta imela na ravno tem mestu sestanek. tu je tudi zvedel na tančnejše razmere Julikine.

Bila je otrok komedijantov, kateri so jo bili slučajno v gozdu spečo, pozabili. Starec, njen sedanji spremljevalec, jo je k sebi vzel, ter izredil kakor lastno dete — pa iz zgolj sebičnih naménov.

Dal jo je podučevati v vseh rečéh, katerih treba dami odličnega stanú, je videl da je dete izvenredne lepote, sklenil je — da mu bode ta kapital pozneje debele obresti dajal.

Pa veša, ki se preveč luči bliža, se opali ravno tako je bilo se starcem. Prej je htel njeno lepoto prodajati, zdaj se pa zbudi v lastnem srci nečista ljubezen do rejenke, hotljiv starec poželi čisto devico — skopuh postane radodaren, siplje denar kakor peške okoli sebe, kopuje jej dragocenosti, se prilizuje, preti, prosi, skuša zvijačo, pa vse zastonj — Julika ostane trdna, nič jo ne omeči, kajti trdno podporo je našla v svojej ljubezni do Franceta. V Francetu je našla svoj ideal, ki si ga je v svojej samoti vstvarila o možu. Starec, zapazivši to, skuša jej Franceta očrniti, sledniič po žnjo iz Dunaja odpotovali.

Zdaj se zbudi v Juliki junaški pogum, Francetu naznani, da pojde za njim kakor pes za gospodarjem, da jej je on vse, njen bog — njeno nebo. France pripravi, kar treba.

Polnoči je. Voz stoji pred hotelom, kjer pričakuje Julika ljubljenca. Zdaj vstopi, objem in poljub, Julica vrže plešč okoli sebe, kar se odpró vrata starec si začudeno oči mane, strašna mu misel šine v glavo, v hipu vse umeje, strga puško sè stene, vražje vsklikne: Ako te nimam jaz, naj te ima hudič!

Strel, dim — Julika vzdihne dušo, kajti krogla jej je obtičala v srci.

«Kaj se je potem zgodilo, ne vem. Bolan sem ležal 6 tednov, iz prva nijsem se mogel spomniti, kaj se je zgodilo — počasi sem izvedel resnico — zdaj tavam po Beču brez cilja in mèri, magnet, ki me je vezal na življenje, Julika trohni v grobu».

Tako je govoril France, nijsva se videla več, ker sem moral Dunaj zapustiti.

A. Županec.

KAZALO.

Solnce in senca	stran	1
Poletni dan	"	75
Noč	"	76
Viharna noč	"	77
Mornarjev prihod	"	78
Smreke	"	79
Na gori	"	80
Na vasi.	"	81
Žalostne in vesele	"	88
Greh je!	"	129
Izteкло jezero	"	172
V gozdu	"	175
Cigan	"	176
Nočni pozdrav	"	176
Na samini	"	177
Slovo	"	178
Jek iz goric	"	179
Vrnitev v domovino	"	197
Narodne pravljice	"	199
Različne pesmi. Iz poezij H. Heine-ta	"	206
Pred slovesom	"	209
O polnoči	"	210
Srce in roka	"	211
Slovenskim dekletam	"	211
Na očetovem grobu	"	212
Pomladne fantazije	"	214

Moje dekle	"	217
Čas	"	218
Duša	"	219
Strášni nasledki — — apostrofa!	"	220
Naše določilo	"	220
Upanje	"	221
Pismo mlademu prijatelju	"	223
Izdajalec	"	225
Na Rípu	"	226
Husitska pridiga	"	227
Po potovanji	"	227
Jutranja	"	228
Epigramata	"	229
Golobičja posta	"	231
Lepa Julika	"	232

Opomba. Ker je bila korektura v različnih rokah, vrinila se nam je neljuba napaka, da pravopis gledé poluglasnika „r“ ni povsod enak, in prosimo č. občinstvo, naj nam tega ne šteje v prevelik greh.

Popravek. Na strahi 114 je izpuščena cela zadnja kitica:

Ko si ti me zapustila,
Je pa posušila se,
Da solzá vsih mojih sila
Ni več kos oživit' je.